

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

24 oktober 2001

WETSONTWERP

**betreffende de misleidende en vergelijkende
reclame, de onrechtmatige bedingen en
de op afstand gesloten overeenkomsten
inzake de vrije beroepen**

INHOUD

1. Samenvatting	3
2. Memorie van toelichting	4
3. Voorontwerp	23
4. Advies van de raad van State	40
5. Wetsontwerp	53
6. Bijlage bij het wetsontwerp	69
7. Basistekst/aangepaste basistekst	74

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

24 octobre 2001

PROJET DE LOI

**relative à la publicité trompeuse et à la
publicité comparative, aux clauses abusives
et aux contrats à distance en ce qui
concerne les professions libérales**

SOMMAIRE

1. Résumé	3
2. Exposé des motifs	4
3. Avant-projet	23
4. Avis du Conseil d'Etat	40
5. Projet de loi	53
6. Annexe au projet de loi	69
7. Texte de base/texte de base adapté	74

De Regering heeft dit wetsontwerp op 24 oktober 2001 ingediend.

De «goedkeuring tot drukken» werd op 31 oktober 2001 door de Kamer ontvangen.

Le Gouvernement a déposé ce projet de loi le 24 octobre 2001.

Le «bon à tirer» a été reçu à la Chambre le 31 octobre 2001.

AGALEV-ECOLO	:	Anders gaan leven / Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales
CD&V	:	Christen-Democratisch en Vlaams
FN	:	Front National
PRL FDF MCC	:	Parti Réformateur libéral - Front démocratique francophone-Mouvement des Citoyens pour le Changement
PS	:	Parti socialiste
PSC	:	Parti social-chrétien
SPA	:	Socialistische Partij Anders
VLAAMS BLOK	:	Vlaams Blok
VLD	:	Vlaamse Liberalen en Democraten
VU&ID	:	Volksunie&ID21

Afkortingen bij de nummering van de publicaties :

DOC 50 0000/000 : Parlementair document van de 50e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer

QRVA : Schriftelijke Vragen en Antwoorden

CRIV : Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (op wit papier, bevat ook de bijlagen)

CRIV : Voorlopige versie van het Integraal Verslag (op groen papier)

CRABV : Beknopt Verslag (op blauw papier)

PLEN : Plenum (witte kaft)

COM : Commissievergadering (beige kaft)

Abréviations dans la numérotation des publications :

DOC 50 0000/000 : Document parlementaire de la 50e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif

QRVA : Questions et Réponses écrites

CRIV : Compte Rendu Intégral, avec à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (sur papier blanc, avec les annexes)

CRIV : Version Provisoire du Compte Rendu intégral (sur papier vert)

CRABV : Compte Rendu Analytique (sur papier bleu)

PLEN : Séance plénière (couverture blanche)

COM : Réunion de commission (couverture beige)

Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers Publications officielles éditées par la Chambre des représentants

Bestellingen :

Natieplein 2

1008 Brussel

Tel. : 02/ 549 81 60

Fax : 02/549 82 74

www.deKamer.be

e-mail : alg.zaken@deKamer.be

Commandes :

Place de la Nation 2

1008 Bruxelles

Tél. : 02/ 549 81 60

Fax : 02/549 82 74

www.laChambre.be

e-mail : aff.generales@laChambre.be

SAMENVATTING

Dit ontwerp van wet zet in verband met de vrije beroepen drie Europese richtlijnen om inzake de bescherming van consumenten: richtlijn 97/7/EG van 20 mei 1997 betreffende de op afstand gesloten overeenkomsten, richtlijn 97/55/EG van 6 oktober 1997 betreffende de vergelijkende reclame en richtlijn 98/27/EG van 19 mei 1998 betreffende het doen staken van inbreuken in het raam van de bescherming van de consumentenbelangen. Teneinde in eenzelfde wet de verschillende bepalingen samen te brengen die van toepassing zijn op de vrije beroepen, neemt dit ontwerp ook de inhoud over van twee bestaande wetten, die het tegelijk opheft: de wet van 21 oktober 1992 betreffende de misleidende reclame inzake de vrije beroepen en de wet van 3 april 1997 betreffende oneerlijke bedingen in overeenkomsten gesloten tussen titularissen van vrije beroepen en cliënten.

Het ontwerp van wet is aldus opgebouwd rond de drie belangrijkste hoofdstukken, die handelen over de misleidende en vergelijkende reclame, de onrechtmatige bedingen en de op afstand gesloten overeenkomsten. Het hoofdstuk betreffende de misleidende en vergelijkende reclame formuleert het beginsel van het verbod van misleidende reclame en het beginsel van de geoorloofdheid van vergelijkende reclame. Het hoofdstuk betreffende de onrechtmatige bedingen regelt het beginsel van verbod en nietigheid van onrechtmatige bedingen die zijn vervat in de door de titularissen van vrije beroepen met hun cliënten afgesloten overeenkomsten en het vult het aan met een artikel dat de bevoegdheid van de Commissie voor Onrechtmatige Bedingen op dit vlak vaststelt. Het hoofdstuk betreffende de op afstand gesloten overeenkomsten voorziet ten gunste van de cliënt in de verplichting voor de titularis van het vrij beroep om verscheidene inlichtingen betreffende de overeenkomst te verstrekken en dit contract binnen een bepaalde termijn uit te voeren, en het verleent aan de cliënt het recht om aan de overeenkomst binnen een bepaalde termijn te verzaken; ditzelfde hoofdstuk regelt ook het gebruik door de vrije beroepen van bepaalde technieken voor de promotie van hun diensten en beschermt de cliënt ingeval van gebruik van een toestel voor de elektronische overdracht van gelden.

Een hoofdstuk betreffende de vordering tot staking vervolledigt deze verschillende bepalingen door de bevoegdheid van de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg vast te stellen om de staking te bevelen van een daad die een inbreuk op deze bepalingen uitmaakt; het voorziet eveneens in het recht voor de organisaties voor de bescherming van de consumenten van een andere lidstaat van de Europese Unie om, onder bepaalde voorwaarden, de vordering tot staking in te stellen.

RÉSUMÉ

Ce projet de loi transpose à l'égard des professions libérales trois directives européennes en matière de protection des consommateurs: la directive 97/7/CE du 20 mai 1997 relative aux contrats à distance, la directive 97/55/CE du 6 octobre 1997 relative à la publicité comparative et la directive 98/27/CE du 19 mai 1998 relative aux actions en cessation en matière de protection des intérêts des consommateurs. Afin d'unifier au sein d'une même loi les diverses dispositions applicables aux professions libérales, ce projet reproduit, en outre, le contenu de deux lois existantes, qu'il abroge: la loi du 21 octobre 1992 relative à la publicité trompeuse en ce qui concerne les professions libérales et la loi du 3 avril 1997 relative aux clauses abusives dans les contrats conclus avec leurs clients par les titulaires de professions libérales.

Le projet de loi est ainsi structuré autour de trois chapitres principaux, relatifs respectivement à la publicité trompeuse et comparative, aux clauses abusives et aux contrats à distance. Le chapitre relatif à la publicité trompeuse et comparative énonce le principe d'interdiction de la publicité trompeuse et le principe de licéité de la publicité comparative. Le chapitre relatif aux clauses abusives organise le principe d'interdiction et de nullité des clauses abusives contenues dans les contrats conclus avec leurs clients par les titulaires de professions libérales et il le complète par un article consacrant la compétence de la Commission des clauses abusives en cette matière. Quant au chapitre relatif aux contrats à distance, il prévoit au bénéfice du client l'obligation pour le titulaire de la profession libérale de fournir diverses informations relatives au contrat et d'exécuter celui-ci dans un certain délai, et il accorde au client le droit de renoncer au contrat dans un certain délai; ce même chapitre régit l'utilisation par les professions libérales de certaines techniques de promotion de leurs services et protège le client en cas d'utilisation d'un instrument de transfert électronique de fonds.

Un chapitre relatif à l'action en cessation complète ces diverses dispositions en consacrant la compétence du président du tribunal de première instance pour ordonner la cessation d'un acte constituant une infraction à celles-ci; il consacre, en outre, sous certaines conditions, le droit pour les organisations de protection de consommateurs d'un autre Etat membre de l'Union européenne d'exercer l'action en cessation.

MEMORIE VAN TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Het ontwerp van wet dat u ter beraadslaging wordt voorgelegd, heeft een dubbele doelstelling.

Enerzijds is het erop gericht onze nationale wetgeving inzake de vrije beroepen in overeenstemming te brengen met drie Europese richtlijnen, namelijk richtlijn 97/7/EG van het Europees Parlement en van de Raad van 20 mei 1997 betreffende de bescherming van de consument bij op afstand gesloten overeenkomsten, richtlijn 97/55/EG van het Europees Parlement en van de Raad van 6 oktober 1997 tot wijziging van richtlijn 84/450/EEG inzake misleidende reclame teneinde ook vergelijkende reclame te regelen en richtlijn 98/27/EG van het Europees Parlement en van de Raad van 19 mei 1998 betreffende het doen staken van inbreuken in het raam van de bescherming van de consumentenbelangen. Er moet op gewezen worden dat richtlijn 97/7/EG en richtlijn 97/55/EG reeds zijn omgezet voor de beroepen die behoren tot de handel, de industrie en de ambacht, en dit bij de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument, zoals die is gewijzigd bij de wet van 25 mei 1999.

Anderzijds beoogt dit ontwerp in eenzelfde wet de verschillende bepalingen te groeperen die van toepassing zijn op vrije beroepen. Daartoe herneemt het ook de inhoud van twee bestaande wetten die ten aanzien van de vrije beroepen twee andere richtlijnen hebben omgezet, namelijk de wet van 21 oktober 1992 betreffende de misleidende reclame inzake de vrije beroepen, die richtlijn 84/450/EEG van de Raad betreffende het nader tot elkaar brengen van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen der lidstaten inzake misleidende reclame heeft omgezet, en de wet van 3 april 1997 betreffende oneerlijke bedingen in overeenkomsten gesloten tussen titularissen van vrije beroepen en cliënten, die richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten heeft omgezet.

Die dubbele doelstelling van het ontwerp verklaart de structuur ervan, die gegrond is op de richtlijnen waarvan het de omzetting regelt.

Aldus, na hoofdstuk I - «Algemene bepalingen» dat verscheidene begrippen definieert die in de andere hoofdstukken worden gebruikt, herneemt hoofdstuk II,

EXPOSE DES MOTIFS

MESDAMES ET MESSIEURS,

Le projet de loi qui est soumis à vos délibérations a un double objet.

D'une part, il vise à mettre notre législation nationale dans le domaine des professions libérales en conformité avec trois directives européennes à savoir : la directive 97/7/CE du Parlement européen et du Conseil du 20 mai 1997 concernant la protection des consommateurs en matière de contrats à distance, la directive 97/55/CE du Parlement européen et du Conseil du 6 octobre 1997 modifiant la directive 84/450/CEE sur la publicité trompeuse afin d'y inclure la publicité comparative, et la directive 98/27/CE du Parlement européen et du Conseil du 19 mai 1998 relative aux actions en cessation en matière de protection des intérêts des consommateurs. Il faut relever qu'à ce jour, la directive 97/7/CE et la directive 97/55/CE ont déjà été transposées à l'égard des professions relevant du commerce, de l'industrie et de l'artisanat, et ce, par la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur, telle qu'elle a été modifiée par la loi du 25 mai 1999.

D'autre part, le présent projet vise à regrouper au sein d'une même loi les diverses dispositions applicables aux professions libérales et, pour ce faire, il reprend également le contenu de deux lois existantes ayant transposé, à l'égard des professions libérales, deux autres directives : il s'agit, d'une part, de la loi du 21 octobre 1992 relative à la publicité trompeuse en ce qui concerne les professions libérales, qui a transposé la directive 84/450/CEE du Conseil relative au rapprochement des dispositions législatives, réglementaires et administratives des États membres en matière de publicité trompeuse, et, d'autre part, de la loi du 3 avril 1997 relative aux clauses abusives dans les contrats conclus avec leurs clients par les titulaires de professions libérales, qui a transposé la directive 93/13/CEE du Conseil du 5 avril 1993 concernant les clauses abusives dans les contrats conclus avec les consommateurs.

Ce double objectif du projet explique sa structure, fondée sur les diverses directives dont il assure la transposition.

C'est ainsi qu'après un chapitre Ier intitulé « dispositions générales » et définissant divers termes utilisés dans les autres chapitres, le chapitre II, relatif à la

betreffende de misleidende en vergelijkende reclame, de inhoud van de bepalingen van de wet van 21 oktober 1992 houdende omzetting van de richtlijn inzake misleidende reclame, en bevat het een bijkomende bepaling waardoor de richtlijn betreffende de vergelijkende reclame wordt omgezet. Het stelt dus enerzijds in zijn artikelen 3 en 4 het beginsel en de criteria van het verbod van misleidende reclame voorop, zoals zij reeds voorkwamen in de wet van 21 oktober 1992, en anderzijds in zijn artikel 5 het beginsel van de geoorloofdheid van vergelijkende reclame mits de naleving van bepaalde voorwaarden en behoudens uitzondering bepaald door de Koning.

Hoofdstuk III gaat over de onrechtmatige bedingen. Het herneemt de bepalingen van de wet van 3 april 1997 betreffende oneerlijke bedingen in overeenkomsten gesloten tussen titularissen van vrije beroepen en hun cliënten en vervolledigt ze met een artikel dat de bevoegdheid op dit vlak vaststelt van de Commissie voor de Onrechtmatige bedingen.

Hoofdstuk IV handelt over de op afstand gesloten overeenkomsten en regelt de omzetting van voornoemde richtlijn 97/7/EEG. Zo legt dit hoofdstuk aan de titularis van een vrij beroep onder meer de verplichting op aan de cliënt verscheidene inlichtingen te verstrekken en de overeenkomst binnen een bepaalde termijn uit te voeren. In dit hoofdstuk wordt aan de cliënt tevens het recht verleend om binnen een bepaalde termijn van de overeenkomst af te zien en worden hem een aantal waarborgen geboden in geval van betaling door middel van een toestel voor elektronische overdracht van gelden.

Hoofdstuk V heeft betrekking op de vordering tot staking. De artikelen van dit hoofdstuk zijn er enerzijds op gericht de bepalingen om te zetten die de lidstaten ertoe verplichten in een dergelijke vordering te voorzien bij inbreuk op de richtlijnen inzake misleidende en vergelijkende reclame, oneerlijke bedingen en op afstand gesloten overeenkomsten. Anderzijds zet dit hoofdstuk de voornoemde richtlijn 98/27/EG betreffende het doen staken van inbreuken om, door specifieke bepalingen te voorzien voor de vordering tot staking in geval van een intracommunautaire inbreuk op hoger vermelde richtlijnen.

Tenslotte betreft hoofdstuk VI de strafbepalingen en bevat hoofdstuk VII de slotbepalingen en voorziet het inzonderheid in de opheffing van de wetten van 21 oktober 1992 en van 3 april 1993.

publicité trompeuse et comparative, reprend le contenu des dispositions de la loi du 21 octobre 1992 transposant la directive sur la publicité trompeuse et contient une disposition additionnelle transposant la directive relative à la publicité comparative. Il pose donc, d'une part, dans ses articles 3 et 4, le principe et les critères de l'interdiction de la publicité trompeuse, tels qu'ils étaient déjà contenus dans la loi du 21 octobre 1992, et, d'autre part, en son article 5, le principe de la licéité de la publicité comparative moyennant le respect de certaines conditions et sauf exception prévue par le Roi.

Le chapitre III est relatif aux clauses abusives. Il reprend les dispositions de la loi du 3 avril 1997 relative aux clauses abusives dans les contrats conclus avec leurs clients par les titulaires de professions libérales et il les complète par un article établissant la compétence de la Commission des clauses abusives en cette matière.

Le chapitre IV est relatif aux contrats à distance et assure la transposition de la directive 97/7/CE précitée. Il prévoit ainsi notamment l'obligation, pour le titulaire de la profession libérale, de fournir au client diverses informations et d'exécuter le contrat dans un certain délai. Il crée également, au bénéfice du client, le droit de renoncer au contrat dans un certain délai et lui assure certaines garanties en cas de paiement au moyen d'un instrument de transfert électronique de fonds.

Le chapitre V est relatif à l'action en cessation. Les articles de ce chapitre visent, d'une part, à transposer les dispositions obligeant les États membres à prévoir une telle action en cas d'infraction aux directives sur la publicité trompeuse et comparative, sur les clauses abusives et sur les contrats à distance. D'autre part, ce chapitre transpose la directive 98/27/CE précitée relative aux actions en cessation en créant des dispositions spécifiques à l'action en cessation dans le cas d'une infraction intracommunautaire aux directives précitées.

Enfin, le chapitre VI est relatif aux sanctions pénales et le chapitre VII contient les dispositions finales et prévoit notamment l'abrogation des lois des 21 octobre 1992 et 3 avril 1993.

ARTIKELSGEWIJZE BESPREKING

HOOFDSTUK I

Algemene bepalingen

Artikel 2

Dit artikel bevat een aantal definities waarvan verscheidene reeds waren opgenomen in de wetten van 21 oktober 1992 en van 3 april 1997: het gaat om de definities van «vrij beroep», «cliënt», «beroepsregulerende overheid», «reclame» en «adverteerder». Twee wijzigingen werden aangebracht in deze reeds bestaande definities.

De eerste wijziging betreft de definitie van «cliënt», die werd aangepast ten einde ze niet alleen te doen slaan op natuurlijke personen maar ook op rechtspersonen, zoals dat reeds het geval is voor de definitie van «consument» die vervat is in artikel 1 van voormelde wet van 14 juli 1991. Het concept «cliënt», net zoals dat van «consument», slaat zowel op de contractuele als op de pre-contractuele relatie met de titularis van het vrij beroep.

De tweede wijziging heeft betrekking op de definitie van «beroepsregulerende overheid». Overeenkomstig artikel 7, § 5, van richtlijn 84/450/EEG, zoals gewijzigd bij richtlijn 97/55/EG, wordt de beroepsregulerende overheid voortaan gedefinieerd in het kader van haar bevoegdheid om de professionele activiteit van een bepaald vrij beroep te regelen en niet langer alleen met betrekking tot haar bevoegdheid om tucht uit te oefenen. Daarom is de in voornoemde wetten aangewende term «tuchtrechtelijke overheid» overeenkomstig het advies van de Raad van State vervangen door de ruimere term «beroepsregulerende overheid».

De definitie van het begrip «vrij beroep» is volledig overgenomen uit voornoemde wetten van 21 oktober 1992 en 3 april 1997, zoals de Raad van State overigens zelf opmerkt. Er is dan ook geen rekening gehouden met de voorstellen tot aanpassing die deze laatste heeft geformuleerd.

De definities van «overeenkomst op afstand», «techniek voor communicatie op afstand» en van «communicatietechniekexploitant» zijn identiek aan die geformuleerd in artikel 2 van de richtlijn betreffende de overeenkomsten op afstand. Het begrip van «overeenkomst op afstand», dat samen moet worden gelezen met het begrip «techniek voor communicatie op af-

COMMENTAIRE DES ARTICLES

CHAPITRE Ier

Dispositions générales

Article 2

Cet article contient diverses définitions dont plusieurs étaient déjà contenues dans les lois des 21 octobre 1992 et 3 avril 1997 : il s'agit des définitions de la « profession libérale », du « client », de l' « autorité professionnelle », de la « publicité » et de l' « annonceur ». Deux modifications ont été apportées à ces définitions existantes.

La première est relative à la définition du client qui a été modifiée afin de couvrir non seulement les personnes physiques mais également les personnes morales, comme cela est déjà le cas pour la définition du « consommateur » contenue à l'article 1er de la loi du 14 juillet 1991 précitée. Le concept de « client », comme celui de « consommateur », couvre tant la relation contractuelle que la relation pré-contractuelle avec le titulaire de la profession libérale.

La seconde modification est relative à la définition de « l'autorité professionnelle ». Conformément à l'article 7, § 5 de la directive 84/450/CEE, telle que modifiée par la directive 97/55/CE précitée, l'autorité professionnelle est désormais définie par rapport à sa compétence pour réglementer l'activité professionnelle d'une profession libérale déterminée et non plus seulement par rapport à sa compétence pour exercer la discipline. Pour cette raison, le concept d' « autorité disciplinaire », utilisé dans les lois précitées, a été remplacé par celui, plus large, d' « autorité professionnelle », conformément à ce qui avait été suggéré par le Conseil d'État.

Quant à la définition de la « profession libérale », elle a été intégralement reprise des lois précitées des 21 octobre 1992 et 3 avril 1997, ainsi que l'observe lui-même le Conseil d'État. Il n'a, dès lors, pas été tenu compte des propositions d'aménagement formulées par ce dernier en cette matière.

Les définitions du « contrat à distance », de la « technique de communication à distance » et de l' « opérateur de technique de communication » sont identiques à celles contenues à l'article 2 de la directive sur les contrats à distance. La notion de « contrat à distance », qui doit être combinée avec celle de « technique de communication à distance », est caractérisée

stand», heeft twee kenmerkende elementen: een door de titularis van het vrij beroep georganiseerd systeem voor verkoop of dienstverlening op afstand en de afwezigheid van lichamelijke en gelijktijdige tegenwoordigheid van die titularis en van de cliënt, tot aan de sluiting van de overeenkomst. Het begrip «techniek voor communicatie op afstand» wordt zeer ruim gedefinieerd en heeft met name betrekking op alle nieuwe elektronische communicatietechnieken: de regels van hoofdstuk IV van dit ontwerp betreffende de op afstand gesloten overeenkomsten zullen dus een centrale plaats innemen met name met betrekking tot de regelgeving van de prestatie door de titularissen van een vrij beroep van diensten van de informatiemaatschappij. Tenslotte is het begrip «communicatietechniekexploitant», dat gekenmerkt wordt door de terbeschikkingstelling van een of meer technieken voor communicatie op afstand, belangrijk ingevolge artikel 17 van het ontwerp, dat voorziet dat die exploitant, in het kader van een vordering tot staking, kan worden bevolen praktijken stop te zetten welke niet stroken met de bepalingen van dit ontwerp betreffende op afstand gesloten overeenkomsten.

Overigens wordt met betrekking tot de financiële diensten, waaraan inzonderheid wordt gerefereerd in artikel 10 van het ontwerp, verwezen naar de definitie geformuleerd in artikel 77, 4°, van voornoemde wet van 14 juli 1991. Er is rekening gehouden met de opmerking die de Raad van State omtrent de vorm heeft gemaakt.

HOOFDSTUK II

Misleidende en vergelijkende reclame

Artikelen 3 en 4

Zoals hoger reeds is gezegd, worden in die artikelen de bepalingen overgenomen van de wet van 21 oktober 1992 betreffende de misleidende reclame inzake de vrije beroepen, die het beginsel van het verbod van alle misleidende reclame inzake vrije beroepen en de beoordelingscriteria van het misleidende karakter van reclame formuleren. Zij vereisen dan ook geen bijzondere commentaar.

Artikel 5

In §2 van dit artikel wordt het beginsel geformuleerd naar luid waarvan vergelijkende reclame inzake vrije beroepen geoorloofd is voor zover bepaalde voorwaarden worden nageleefd, zulks overeenkomstig voor-

par deux éléments : un système de vente ou de prestation de services à distance organisé par le titulaire de la profession libérale et l'absence de présence physique et simultanée de ce titulaire et de son client, jusqu'à la conclusion du contrat. En ce qui concerne la notion de « technique de communication à distance », celle-ci est définie de manière très large et couvre notamment l'ensemble des techniques nouvelles de communication par voie électronique : les règles du chapitre IV du présent projet, relatives aux contrats à distance, occuperont donc une place centrale en ce qui concerne notamment la réglementation de la prestation, par les titulaires de professions libérales, de services de la société de l'information. Enfin, la notion d'« opérateur de technique de communication », qui est caractérisée par la mise à disposition d'une ou plusieurs techniques de communication à distance, est importante au regard de l'article 17 du projet qui prévoit que cet opérateur peut se voir imposer, dans le cadre d'une action en cessation, de mettre fin aux pratiques non conformes aux dispositions du présent projet relatives aux contrats à distance.

Par ailleurs, en ce qui concerne les services financiers, auxquels se réfère notamment l'article 10 du projet, il est renvoyé à la définition qu'en donne l'article 77, 4° de la loi du 14 juillet 1991 précitée. Il a été tenu compte de la remarque de forme formulée par le Conseil d'État.

CHAPITRE II

De la publicité trompeuse et comparative

Articles 3 et 4

Comme il l'a été dit plus haut, ces articles reprennent le contenu des dispositions de la loi du 21 octobre 1992 relative à la publicité trompeuse en ce qui concerne les professions libérales, qui énoncent le principe de l'interdiction de toute publicité trompeuse en matière de professions libérales ainsi que les critères d'appréciation du caractère trompeur d'une publicité. Ils n'appellent donc pas de commentaire particulier.

Article 5

Cet article énonce, en son § 2, le principe selon lequel la publicité comparative est licite en matière de professions libérales pour autant que certaines conditions soient respectées, ce conformément à la direc-

noemde richtlijn 97/55/EEG. In overeenstemming met deze richtlijn wordt vergelijkende reclame in artikel 5, §1, omschreven als «elke vorm van reclame waarbij een concurrent dan wel door een concurrent aangeboden goederen of diensten uitdrukkelijk of impliciet worden genoemd». Teneinde rekening te houden met de opmerking van de Raad van State dat het ontwerp blijkbaar ertoe strekt de reclame ten opzichte van de vrije beroepen op algemene wijze te regelen, waarbij het recht van deze laatste om reclame te maken wordt bevestigd, is net als in artikel 3 betreffende misleidende reclame nader bepaald dat het beginsel inzake het geoorloofde karakter van vergelijkende reclame wordt gehuldigd onverminderd de toepassing van strengere wetten, op grond waarvan bijvoorbeeld de reclame op bepaalde gebieden wordt verboden. Te dien einde is het opschrift van het ontwerp gewijzigd ten einde nader te bepalen dat het ontwerp alleen voorziet in een regelgeving betreffende misleidende en vergelijkende reclame en dat het er niet op gericht is de reclame in het algemeen te regelen. In dit verband moet tevens worden onderstreept dat de in §2 aangewende woorden «wat de vergelijking betreft» die zijn overgenomen uit de richtlijn, betekent dat het beginsel betreffende het voorwaardelijk geoorloofd karakter van vergelijkende reclame geen betrekking heeft op enige onwettigheid van de reclame die voortvloeit uit andere elementen dan de vergelijking zelf. Deze woorden zijn voldoende expliciet en er is dan ook geen rekening gehouden met de nieuwe formulering die de Raad van State heeft voorgesteld.

De paragrafen 2 en 3 van artikel 5 sommen de verschillende voorwaarden op waaronder vergelijkende reclame geoorloofd is, zoals deze voorwaarden zijn vermeld in richtlijn 97/55/EG.

Paragraaf 4 voorziet in een afwijking van het beginsel inzake het geoorloofde karakter van vergelijkende reclame door aan de beroepsregulerende overheden de mogelijkheid te bieden om bij een door de Koning bekrachtigde beslissing vergelijkende reclame ten aanzien van vrije beroepen te verbieden of te beperken. Aldus is gebruik gemaakt van de mogelijkheid die aan de Lidstaten door artikel 7, § 5 van richtlijn 84/450/EEG, gewijzigd bij richtlijn 97/55/EG, wordt geboden om «met inachtneming van de bepalingen van het Verdrag, verbodsbepalingen of beperkingen voor het gebruik van vergelijkingen in reclame voor beroepsmatige dienstverlening te handhaven of te introduceren, die rechtstreeks worden opgelegd dan wel door een instantie of organisatie die volgens de wetgeving van de lidstaten verantwoordelijk is voor het reguleren van de uitoefening van een beroepsactiviteit».

tive 97/55/CE précitée. En conformité avec cette directive, la publicité comparative est définie par le § 1er de l'article 5 comme « une publicité qui, explicitement ou implicitement, identifie un concurrent ou des biens ou services offerts par un concurrent ». Afin de tenir compte de l'observation du Conseil d'État selon laquelle le projet semblait avoir pour ambition de réglementer de manière générale la publicité à l'égard des professions libérales et de consacrer le droit de ces dernières de faire de la publicité, il a été précisé, comme cela avait déjà été fait à l'article 3 relatif à la publicité trompeuse, que ce principe de licéité de la publicité comparative est sans préjudice de l'application de lois plus contraignantes, qui peuvent par exemple interdire la publicité dans certains domaines. Dans le même but, le titre du présent projet a été modifié afin de préciser que ce projet ne réglemente que la publicité trompeuse et la publicité comparative, et qu'il ne vise pas à réglementer de manière générale la publicité. Dans ce même contexte, il faut souligner que l'expression « pour autant que la comparaison est concernée », qui est utilisée au § 2 et qui est issue de la directive, signifie que le principe de la licéité conditionnelle de la publicité comparative est sans préjudice de toute illégalité qui pourrait affecter la publicité et qui résulterait d'autres éléments que la comparaison en elle-même : cette expression paraît suffisamment explicite et il n'a dès lors pas été tenu compte de la reformulation proposée par le Conseil d'État.

Les §§ 2 et 3 de l'article 5 énumère les différentes conditions de licéité de la publicité comparative, telles que ces conditions sont énoncées dans la directive 97/55/CE.

Quant au § 4, il instaure une dérogation au principe de licéité de la publicité comparative en permettant aux autorités professionnelles d'interdire ou de restreindre, par une décision ratifiée par le Roi, la publicité comparative à l'égard des professions libérales. Il est ainsi fait usage de la faculté réservée aux États membres, par l'article 7, § 5 de la directive 84/450/CEE, tel que modifié par la directive 97/55/CE, « de maintenir ou d'introduire, dans le respect des dispositions du traité, des interdictions ou des restrictions quant au recours à des comparaisons dans la publicité pour des services relevant de professions libérales, que ces interdictions ou ces restrictions soient imposées directement ou par un organisme ou une organisation responsable, en vertu des législations des États membres, de réglementer l'exercice d'une activité libérale ».

Teneinde rekening te houden met de opmerking ter zake van de Raad van State is §4 opnieuw geformuleerd om duidelijk tot uitdrukking te brengen dat het initiatief tot een dergelijk verbod of een dergelijke beperking van de vergelijkende reclame uitgaat van de beroepsregulerende overheid en niet van de Koning, die alleen optreedt om dat initiatief te bekrachtigen. Bovendien is nader bepaald dat het verbod of de beperking door de beroepsregulerende overheid alleen kan worden voorgesteld voor zover zulks noodzakelijk is om de waardigheid en de deontologie van het betrokken vrije beroep te vrijwaren; aldus wordt gebruik gemaakt van het criterium inzake het geoorloofde karakter van de vergelijkende reclame ten opzichte van artikel 85 van het verdrag, dat is bevestigd door het arrest dat het gerecht van eerste aanleg van de Europese Gemeenschappen heeft gewezen op 28 maart 2001 (zaak T-144/99, Instituut van erkende gemachtigden bij het Europees Octrooibureau tegen de Commissie van de Europese Gemeenschappen). Voor het overige is geen rekening gehouden met de opmerking van de Raad van State in verband met de definitie van vrij beroep, naar luid waarvan de toepassing van §4 van artikel 5 afhankelijk is van het bestaan van een beroepsorde of van een beroepsinstituut aangezien, zoals reeds is gesteld in het commentaar bij artikel 2, 1°, de definitie van «vrij beroep» volledig is overgenomen uit voornoemde wetten van 21 oktober 1992 en 3 april 1997.

HOOFDSTUK III

Onrechtmatige bedingen

Hoofdstuk III bevat de artikelen 6 tot 9 van het ontwerp.

De drie eerste artikelen hernemen zoals reeds uitgelegd de inhoud van de artikelen 3 tot 5 van de wet van 3 april 1997 betreffende oneerlijke bedingen in overeenkomsten gesloten tussen titularissen van vrije beroepen en hun cliënten, zoals gewijzigd door de wet van 7 december 1998. Die bepalingen formuleren het principe van het verbod en de nietigheid van onrechtmatige bedingen in de overeenkomsten gesloten met hun cliënten door de titularissen van vrije beroepen alsmede de verplichting van een duidelijke en begrijpelijke redactie van de geschreven clausules in de contracten. De artikelen 6 tot 8 van het ontwerp behoeven bijgevolg geen bijzondere commentaar tenzij dat moet worden opgemerkt dat enerzijds, in de Nederlandse versie, de term «oneerlijke bedingen» is vervangen door «onrechtmatige bedingen» teneinde de tekst in overeenstemming te brengen met de in de wet van 14 juli

Afin de tenir compte des observations formulées par le Conseil d'État sur ce paragraphe 4, celui-ci a été reformulé afin de faire clairement apparaître que l'initiative d'une telle interdiction ou restriction de la publicité comparative émane de l'autorité professionnelle et non du Roi, qui intervient seulement, le cas échéant, pour ratifier une telle initiative. De plus, il a été précisé qu'une telle interdiction ou restriction ne pouvait être proposée par une autorité professionnelle que dans la mesure nécessaire pour préserver la dignité et la déontologie de la profession libérale concernée : il est ainsi fait usage du critère de licéité de la publicité comparative au regard de l'article 85 du traité, qui a été consacré par l'arrêt rendu le 28 mars 2001 par le tribunal de première instance des Communautés européennes (affaire T-144/99, Institut des mandataires agréés près l'Office européen des brevets contre Commission des Communautés européennes). Pour le reste, il n'a pas été tenu compte de l'observation du Conseil d'État liée à la définition de la profession libérale et selon laquelle l'application du § 4 de l'article 5 dépendrait de l'existence d'un ordre professionnel ou d'un institut professionnel, étant donné que, comme il l'a été expliqué sous le commentaire de l'article 2, 1°, la définition de la profession libérale a été intégralement reprise des lois précitées des 21 octobre 1992 et 3 avril 1997.

CHAPITRE III

Des clauses abusives

Le chapitre III contient les articles 6 à 9 du projet.

Les trois premiers de ces articles reprennent, comme il l'a déjà été expliqué, le contenu des articles 3 à 5 de la loi du 3 avril 1997 relative aux clauses abusives dans les contrats conclus avec leurs clients par les titulaires de professions libérales, telle que modifiée par la loi du 7 décembre 1998. Ces dispositions énoncent le principe de l'interdiction et de la nullité des clauses abusives dans les contrats conclus avec leurs clients par les titulaires de professions libérales ainsi que l'obligation d'une rédaction claire et compréhensible des clauses écrites contenues dans ces contrats. Les articles 6 à 8 du projet n'appellent donc pas de commentaire particulier si ce n'est pour signaler que, d'une part, dans la version néerlandaise, l'expression « oneerlijke bedingen » a été remplacée par les mots « onrechtmatige bedingen » afin d'aligner le texte sur la terminologie utilisée par la loi du 14 juillet 1991 et que,

1991 gebruikte terminologie, en dat anderzijds, met dezelfde zorg voor eenvormigheid met de wet van 14 juli 1991, de definitie van onrechtmatig beding is gewijzigd om zowel de bedingen als de voorwaarden te omvatten.

Artikel 9 stelt voor de Commissie voor de Onrechtmatige Bedingen de bevoegdheid vast om kennis te nemen van de bedingen en voorwaarden die worden gebruikt in de overeenkomsten tussen titularissen van vrije beroepen en hun cliënten. De Commissie voor de Onrechtmatige Bedingen werd opgericht op grond van de artikelen 35 en 36 van de wet van 14 juli 1991 en de inhoud van deze twee artikelen is hernomen in artikel 9.

HOODSTUK IV

Op afstand gesloten overeenkomsten

Artikel 10

Artikel 10 opent hoofdstuk IV van het ontwerp, dat gewijd is aan op afstand gesloten overeenkomsten tussen titularissen van vrije beroepen en hun cliënten en dat, zoals reeds gezegd, ten aanzien van de vrije beroepen de omzetting verzekert van de bepalingen van richtlijn 97/7/EG van 20 mei 1997 betreffende de bescherming van de consument bij op afstand gesloten overeenkomsten. Zoals artikel 10 preciseert, gelden de bepalingen van dit hoofdstuk «onverminderd de toepassing van strengere wetten», bijvoorbeeld in verband met het verbod van de verkoop op afstand van geneesmiddelen.

Artikel 10 verduidelijkt het toepassingsgebied van die bepalingen door te preciseren dat alleen overeenkomsten betreffende financiële diensten ervan zijn uitgesloten, zij het dat de Koning op grond van artikel 10, tweede lid, gemachtigd is om sommige bepalingen ervan van toepassing te verklaren op die overeenkomsten. In dit kader moet worden opgemerkt dat geen rekening is gehouden met de opmerking van de Raad van State dat een nadere omschrijving moest worden gegeven van de algemene omstandigheden waaronder de Koning kan beslissen die bepalingen toe te passen: de tekst van het tweede lid komt immers overeen met die van artikel 77, §2, tweede lid, van voornoemde wet van 14 juli 1991, gewijzigd bij de wet van 25 mei 1999, in verband waarmee de Raad van State geen gelijkaardige opmerking heeft geformuleerd.

Deze uitsluiting van overeenkomsten betreffende financiële diensten is gebaseerd op artikel 3 van richtlijn 97/7/EG, dat ook andere soorten overeenkomsten

d'autre part, dans un même souci d'uniformité avec la loi du 14 juillet 1991, la définition de la clause abusive a été modifiée afin de couvrir tant les clauses que les conditions.

Quant à l'article 9, il établit la compétence de la Commission des clauses abusives pour connaître des clauses et conditions utilisées dans les contrats entre les titulaires de professions libérales et leurs clients. La Commission des clauses abusives a été instituée sur base des articles 35 et 36 de la loi du 14 juillet 1991 et le contenu de ces deux articles est repris dans l'article 9.

CHAPITRE IV

Des contrats à distance

Article 10

L'article 10 entame le chapitre IV du projet qui est consacré aux contrats à distance conclus avec leurs clients par les titulaires de professions libérales et qui, comme il l'a été dit, transpose à l'égard des professions libérales les dispositions de la directive 97/7/CE du 20 mai 1997 concernant la protection des consommateurs en matière de contrats à distance. Comme le précise l'article 10, les dispositions de ce chapitre sont « sans préjudice de l'application de lois plus contraignantes », par exemple en ce qui concerne l'interdiction de la vente à distance de médicaments.

L'article 10 spécifie le champ d'application de ces dispositions en précisant que seuls les contrats portant sur des services financiers en sont exclus, le Roi étant toutefois habilité à rendre certaines de ces dispositions applicables à de tels contrats, ainsi que le prévoit l'alinéa 2 de l'article 10. Sur ce dernier point, il faut noter qu'il n'a pas été tenu compte de l'observation du Conseil d'État selon laquelle il y avait lieu de préciser les circonstances générales qui permettent au Roi de décider d'une telle applicabilité : le texte de cet alinéa 2 est, en effet, conforme à celui de l'article 77, § 2, alinéa 2 de la loi précitée du 14 juillet 1991, tel que modifié par la loi du 25 mai 1999, à propos duquel le Conseil d'État n'avait pas formulé d'observation similaire.

Cette exclusion des contrats portant sur des services financiers est fondée sur l'article 3 de la directive 97/7/CE, lequel article exclut également d'autres ty-

uit het toepassingsgebied van de richtlijn sluit, hetzij volledig, hetzij voor bepaalde artikelen van de richtlijn. Deze andere uitsluitingen zijn echter niet overgenomen, in dit ontwerp, hoofdzakelijk omdat zij niet aangepast lijken aan de context van de vrije beroepen: dit is inzonderheid het geval met de uitsluiting van overeenkomsten gesloten met telecommunicatie-exploitanten door het gebruik van openbare telefooncellen. Wat betreft de uitsluiting van overeenkomsten gesloten voor de bouw en de verkoop van onroerende goederen of die betrekking hebben op andere rechten op onroerende goederen, met uitzondering van de huur, is het door de toepassing van de minimumclausule voorzien in artikel 14 van de richtlijn dat zij niet is overgenomen; aangezien dit artikel inderdaad aan de lidstaten toestaat om striktere, met het verdrag verenigbare bepalingen aan te nemen of te behouden teneinde aan de consument een hoger beschermingsniveau te bieden, leek het nuttig de bescherming van de cliënt uit te breiden tot dergelijke overeenkomsten. Er moet evenwel worden opgemerkt dat overeenkomstig het voorstel van de Raad van State aan de Koning de mogelijkheid wordt geboden om bijzondere bepalingen vast te stellen voor openbare verkoop aan de hand van een telecommunicatiemiddel.

Artikel 11

Artikel 11 voorziet in de verplichting voor de titularis van een vrij beroep om op het gepaste ogenblik vóór de afsluiting van de op afstand gesloten overeenkomst aan de cliënt bepaalde informatie op een heldere en begrijpelijke wijze te verstrekken door elk middel dat is aangepast aan de gebruikte techniek van communicatie op afstand.

Artikel 11 verzekert de omzetting van artikel 4 van richtlijn 97/7/EG, waarvan het echter bepaalde vereisten inzake de te verstrekken gegevens versterkt. Artikel 11 verplicht aldus de titularis van een vrij beroep steeds, en niet alleen ingeval van overeenkomsten waarbij een voorschot moet worden betaald, het geografisch adres van de plaats van zijn vestiging mee te delen: dit sluit met name uit dat alleen een postnummer of een e-mailadres wordt opgegeven. Artikel 11 legt de titularis van een vrij beroep eveneens de verplichting op om zijn cliënt op de hoogte te brengen van het bestaan of van het ontbreken van het recht om aan de overeenkomst te verzaken, zulks in tegenstelling tot de richtlijn die alleen een informatieverplichting oplegt als dergelijk recht bestaat.

pes de contrats de l'application de la directive, soit de manière générale, soit à l'égard de certains des articles de la directive. Ces autres exclusions n'ont toutefois pas été reprises dans le cadre du présent projet, pour la raison essentielle qu'elles ne paraissaient pas adaptées au contexte des professions libérales : il en va ainsi notamment de l'exclusion relative aux contrats conclus avec les opérateurs de télécommunications du fait de l'utilisation des cabines téléphoniques publiques. En ce qui concerne toutefois l'exclusion relative aux contrats conclus pour la construction et la vente des biens immobiliers ou portant sur d'autres droits relatifs à des biens immobiliers, à l'exclusion de la location, c'est par application de la clause minimale, contenue à l'article 14 de la directive, qu'elle n'a pas été reprise : cet article permettant, en effet, aux États membres d'adopter ou de maintenir des dispositions plus strictes compatibles avec le traité, pour assurer un niveau de protection plus élevé au consommateur, il a semblé utile d'étendre la protection du client à l'égard de ce type de contrats. Il faut toutefois remarquer que, conformément à la suggestion faite par le Conseil d'État, la possibilité a été offerte au Roi de prescrire des dispositions particulières pour les ventes publiques organisées au moyen d'une technique de communication à distance.

Article 11

L'article 11 prévoit l'obligation pour le titulaire de la profession libérale de fournir au client, en temps utile avant la conclusion du contrat à distance, certaines informations, de manière claire et compréhensible, par tout moyen adapté à la technique de communication à distance utilisée.

L'article 11 transpose l'article 4 de la directive 97/7/CE dont il renforce toutefois certaines des exigences relatives aux informations à fournir. L'article 11 oblige ainsi le titulaire de la profession libérale à communiquer, dans tous les cas, et pas seulement dans le cas de contrats nécessitant un paiement anticipé, l'adresse géographique du lieu de son établissement : ceci exclut notamment la communication d'une simple boîte postale ou d'une adresse de courrier électronique. L'article 11 oblige également le titulaire de la profession libérale à informer son client de l'existence ou de l'absence d'un droit de renonciation, au contraire de la directive qui n'impose une obligation d'information qu'en cas d'existence d'un tel droit.

Voor het overige zijn de andere aan de cliënt verplicht mee te delen gegevens conform aan die welke voorzien zijn in de richtlijn en hebben zij met name betrekking op de essentiële kenmerken en de prijs van het goed of van de dienst, de leveringskosten of de wijzen van betaling, levering of uitvoering.

Artikel 11 bepaalt tenslotte nog dat ingeval van een telefoongesprek de titularis van een vrij beroep bij het begin van elk gesprek met een cliënt ertoe gehouden is uitdrukkelijk zijn identiteit en het doel van zijn oproep mee te delen.

Er moet worden opgemerkt dat in artikel 11, in tegenstelling tot het voorstel van de Raad van State, de tekst van § 2 van artikel 4 van de richtlijn naar luid waarvan de in het eerste lid bedoelde informatie, waarvan het commerciële oogmerk ondubbelzinnig moet blijken, moet worden verstrekt met inachtneming van met name de beginselen van eerlijkheid bij commerciële transacties alsmede de beginselen betreffende de bescherming van hen die volgens hun nationale wetgeving handelingsonbekwaam zijn, zoals minderjarigen, niet werd opgenomen. De begrippen «commerciële oogmerk» en «eerlijkheid bij commerciële transacties» passen immers niet in het kader van de vrije beroepen. Bovendien gelden de regels inzake de bescherming van handelingsonbekwame personen uiteraard voor overeenkomsten die op afstand zijn gesloten. Het tweede lid is evenwel gewijzigd ten einde nader te bepalen dat de titularis van het vrij beroep in geval van telefonische communicatie het professionele doel van zijn oproep bekend moet maken.

Artikel 12

Dit artikel vervolledigt de informatieverplichting ten laste van de titularis van het vrij beroep waarin het vorige artikel voorziet, dewelke moet vervuld worden vóór het sluiten van de overeenkomst op afstand, met een tweede informatieverplichting, die van haar kant uiterlijk bij de levering van het goed of vóór de verrichting van de dienst moet worden uitgevoerd en die schriftelijk of op een andere te zijner beschikking staande en voor hem toegankelijke duurzame drager moet worden vervuld.

Overeenkomstig artikel 5, § 1, van de richtlijn gaat het bij deze tweede verplichting vooreerst om een bevestiging van de gegevens bedoeld in de punten 1 tot 6 van artikel 11, eerste lid, behalve wanneer die gegevens reeds aan de cliënt vóór het sluiten van het contract schriftelijk of op een andere te zijner beschikking staande en voor hem toegankelijke duurzame drager werden verstrekt.

Pour le reste, les autres informations dont la communication au client est rendue obligatoire sont conformes à celles prévues par la directive et concernent notamment les caractéristiques essentielles et le prix du bien ou du service, les frais de livraison ou les modalités de paiement, de livraison ou d'exécution.

Enfin, l'article 11 prévoit également qu'en cas de communication téléphonique, le titulaire de la profession libérale est tenu d'indiquer explicitement au début de toute conversation avec un client son identité et le but de son appel.

Il faut noter que, contrairement à ce que proposait le Conseil d'État, l'article 11 ne reprend pas le texte du § 2 de l'article 4 de la directive selon lequel « les informations visées au paragraphe 1, dont le but commercial doit apparaître sans équivoque, doivent être fournies (...) dans le respect, notamment, des principes de loyauté en matière de transactions commerciales et des principes qui régissent la protection des personnes frappées d'incapacité juridique selon leur législation nationale, tels que les mineurs ». Les notions de « but commercial » et de « loyauté en matière de transactions commerciales » ne semblent, en effet, pas adaptées au contexte des professions libérales. En outre les règles régissant la protection des personnes incapables sont, quant à elles, bien entendu applicables aux contrats à distance. L'alinéa 2 a toutefois été modifié afin de préciser que le titulaire de la profession libérale doit indiquer le but « professionnel » d'une communication téléphonique.

Article 12

Cet article complète l'obligation d'information prévue à charge du titulaire de la profession libérale par l'article précédent, qui doit être réalisée avant la conclusion du contrat à distance, par une deuxième obligation d'information qui doit, quant à elle, être exécutée au plus tard lors de la livraison du bien ou avant l'exécution du service et qui doit être réalisée par écrit ou sur un autre support durable à la disposition du client et auquel celui-ci a accès.

Conformément à l'article 5, § 1er de la directive, cette deuxième obligation porte, tout d'abord, sur une confirmation des informations mentionnées aux points 1° à 6° de l'article 11, alinéa 1er, sauf lorsque ces informations ont déjà été fournies au client préalablement à la conclusion du contrat par écrit ou sur un autre support durable à sa disposition et auquel il a accès.

De titularis van een vrij beroep moet bovendien aan de cliënt, op de hierboven omschreven wijzen, informatie verstrekken over de voorwaarden waaronder en de wijzen waarop hij zijn recht van verzaking kan uitoefenen, daaronder begrepen de gevallen waarin dat recht overeenkomstig artikel 13, § 3, van het ontwerp niet bestaat, alsook gegevens inzake het geografische adres van de vestiging van de titularis van het vrij beroep waar de cliënt klacht kan indienen, inzake de servicediensten en de bestaande waarborgen alsook inzake de voorwaarden om contracten van onbepaalde duur of van meer dan één jaar op te zeggen. Er moet worden opgemerkt dat bepaalde informatie waarvan de mededeling aldus vereist is, in voorkomend geval ten aanzien van bepaalde vrije beroepen niet beschikbaar kan zijn, bijvoorbeeld wat de servicediensten betreft.

Artikel 5, § 2, van de richtlijn bepaalt dat deze tweede informatieverplichting voor de titularis van het vrij beroep geen toepassing vindt op «diensten die zelf met behulp van een techniek voor communicatie op afstand worden uitgevoerd wanneer deze diensten in een keer worden verleend en door de communicatietechniek-exploitant worden gefactureerd». Deze uitzondering heeft betrekking op diensten zoals videosystemen op afstand en op diensten van het type 0900 aangeboden door de telefoonmaatschappijen: zij leek niet aangepast te zijn aan de context van de vrije beroepen en is dus niet hernomen in dit ontwerp.

Artikel 13

Overeenkomstig artikel 6 van de richtlijn voorziet artikel 13 van het ontwerp in een fundamenteel recht van de cliënt dat rechtstreeks verband houdt met de bijzondere context van op afstand gesloten overeenkomsten, die aan de cliënt niet in concreto de mogelijkheid bieden vóór het afsluiten van het contract het product te zien of kennis te nemen van de eigenschappen van de dienst: het gaat om het recht voor de cliënt om, zonder sanctie en zonder opgave van redenen, aan het contract binnen een bepaalde tijdsspanne te verzaken.

Zoals bepaald is in artikel 13 § 1, moet dit recht binnen een termijn van minstens zeven werkdagen te rekenen van de datum van ontvangst van het goed of voor de diensten, van de sluiting van de overeenkomst, worden uitgeoefend. Die termijn wordt evenwel op drie maanden gebracht wanneer de titularis van het vrij beroep zijn informatieverplichting voorzien in artikel 12 niet is nagekomen. Indien, tijdens deze termijn van

Le titulaire de la profession libérale est, en outre, tenu de fournir au client, selon les modalités décrites ci-avant, des informations concernant les conditions et les modalités d'exercice du droit de renonciation, en ce compris les cas dans lesquels un tel droit n'existe pas conformément à l'article 13, § 3 du projet, ainsi que des informations relatives à l'adresse géographique de l'établissement du titulaire de la profession libérale où le client peut présenter ses réclamations, aux services après-vente et garanties existants ainsi qu'aux conditions de résiliation du contrat à durée indéterminée ou d'une durée supérieure à un an. Il faut noter que certaines des informations dont la communication est ainsi exigée pourront, le cas échéant, ne pas être disponibles à l'égard de certaines professions libérales, par exemple en ce qui concerne les services après-vente.

L'article 5, § 2 de la directive prévoit que cette deuxième obligation d'information du titulaire de la profession libérale ne trouve pas à s'appliquer en ce qui concerne « les services dont l'exécution elle-même est réalisée au moyen d'une technique de communication à distance, lorsque ces services sont fournis en une seule fois, et dont la facturation est effectuée par l'opérateur de la technique de communication ». Cette exception vise le cas de services tels que les systèmes de vidéo à distance ou les services de type 0900 offerts par les compagnies téléphoniques : elle n'a pas semblé adaptée au contexte des professions libérales et n'a donc pas été reprise dans le présent projet.

Article 13

En conformité avec l'article 6 de la directive, l'article 13 du projet énonce un droit fondamental du client et qui est directement lié au contexte particulier des contrats à distance, lesquels n'offrent pas au client la possibilité in concreto de voir le produit ou de prendre connaissance des caractéristiques du service avant la conclusion du contrat : il s'agit du droit pour le client de renoncer, sans pénalité et sans indication de motif, au contrat dans un certain délai.

Ainsi que le prévoit le § 1er de l'article 13, ce droit doit être exercé dans un délai d'au moins 7 jours ouvrables à compter de la date de la réception du bien ou, pour les services, de la conclusion du contrat. Le délai est toutefois porté à trois mois lorsque le titulaire de la profession libérale n'a pas exécuté son obligation d'information prévue par l'article 12. Si, pendant ce délai de trois mois, les informations visées à l'article 12 sont

drie maanden, de in artikel 12 bedoelde gegevens toch worden verstrekt, begint voornoemde termijn van zeven dagen te lopen vanaf dat tijdstip.

Opdat dit verzakingsrecht niet louter vormelijk zou zijn, preciseert §2 van artikel 13 dat de eventuele kosten die door de cliënt bij de uitoefening van zijn verzakingsrecht worden gedragen, beperkt moeten zijn tot de rechtstreekse kosten voor terugzending van de goederen; het verduidelijkt eveneens dat de titularis van het vrij beroep de door de cliënt gestorte bedragen zo spoedig mogelijk en in elk geval binnen dertig dagen moet terugbetalen.

Paragraaf 3 brengt een beperking aan het in artikel 13 voorziene recht van verzaking in die zin dat het vier hypothesen vermeldt waarin dat recht niet bestaat. De belangrijkste hypothese is die van de levering van diensten waarvan, met instemming van de cliënt, de uitvoering is begonnen vóór het einde van de termijn van zeven werkdagen bedoeld in §1 van artikel 13. Er moet worden opgemerkt dat hoewel de richtlijn andere gevallen vermeldt waarin het verzakingsrecht niet van toepassing is, deze niet zijn overgenomen aangezien zij geen betrekking lijken te hebben op de vrije beroepen: het gaat om de levering van dagbladen, tijdschriften en magazines en diensten van weddenschappen en loterijen. De uitzondering betreffende de levering van geluids- of beeldopnamen of van computerprogrammatuur waarvan de cliënt de verzegeling heeft verbroken, is overeenkomstig de opmerking van de Raad van State in dit verband evenwel overgenomen.

Tenslotte regelt artikel 13, § 4, het bijzondere geval waarin de prijs van het goed of van de dienst waarop de overeenkomst op afstand betrekking heeft, geheel of gedeeltelijk gedekt wordt door een krediet verleend door de titularis van het vrij beroep of door een derde op grond van een akkoord tussen die derde en de titularis van het vrij beroep. Er wordt bepaald dat in dat geval de kredietovereenkomst van rechtswege, zonder sanctie, wordt ontbonden wanneer de cliënt gebruik maakt van zijn verzakingsrecht; bovendien, wanneer het krediet door een derde werd verleend, wordt deze door de titularis van het vrij beroep onverwijld op de hoogte gebracht van de verzaking door de cliënt.

Artikel 14

Artikel 14 bevat twee regels betreffende de uitvoering van op afstand gesloten overeenkomsten.

finalement fournies, le délai précité de 7 jours commence à courir dès ce moment.

Afin que ce droit de renonciation ne reste pas de pure forme, le § 2 de l'article 13 précise que les éventuels frais supportés par le client lorsqu'il exerce son droit de renonciation doivent être limités aux frais directs de renvoi des marchandises; il précise également que le titulaire de la profession libérale doit rembourser, dans les meilleurs délais et, en tout cas, dans les trente jours, les sommes versées par le client.

Le paragraphe 3 apporte une limite au droit de renonciation consacré par l'article 13 dans la mesure où il mentionne quatre hypothèses dans lesquelles ce droit n'existe pas. La principale de ces hypothèses est celle de la fourniture de services dont l'exécution a commencé, avec l'accord du client, avant la fin du délai de sept jours ouvrables prévu au § 1er de l'article 13. Il y a lieu de noter que bien que la directive mentionne d'autres hypothèses dans lesquelles le droit de renonciation n'est pas applicable, celles-ci n'ont pas été reprises dans la mesure où elles ne semblent pas concerner les professions libérales : il s'agit de la fourniture de journaux, de périodiques et de magazines, et des services de paris et de loteries. L'exception relative à la fourniture d'enregistrements audio ou vidéo ou de logiciels informatiques descellés par le client, a toutefois été reprise, conformément à l'observation formulée à cet égard par le Conseil d'État.

Enfin, l'article 13, § 4 réglemente l'hypothèse particulière dans laquelle le prix du bien ou du service sur lequel porte le contrat à distance est entièrement ou partiellement couvert par un crédit accordé par le titulaire de la profession libérale ou par un tiers sur la base d'un accord entre ce tiers et le titulaire de la profession libérale. Il est prévu que, dans ce cas, le contrat de crédit est résilié de plein droit, sans pénalité, lorsque le client fait usage de son droit de renonciation ; de plus, lorsque le crédit est accordé par un tiers, celui-ci est informé, sans délai, par le titulaire de la profession libérale de la renonciation par le client.

Article 14

L'article 14 énonce deux règles relatives à l'exécution du contrat à distance.

De eerste van deze regels, die is vervat in §1 van artikel 14 en die artikel 7 van de richtlijn omzet, bepaalt dat tenzij anders is overeengekomen, de titularis van het vrije beroep de bestelling moet uitvoeren binnen een termijn van dertig dagen te rekenen vanaf de dag na die waarop de cliënt die bestelling aan hem heeft toegezonden. Voorts wordt bepaald dat wanneer de bestelling niet kan worden uitgevoerd omdat het bestelde goed of de bestelde dienst niet beschikbaar is, de cliënt daarvan in kennis moet worden gesteld en deze laatste kan vragen dat de bedragen die hij eventueel ter betaling heeft overgemaakt, worden terugbetaald.

Wat deze eerste regel betreft, is het belangrijk te wijzen op overweging 10 van de richtlijn betreffende de overeenkomsten op afstand, luidend «dat althans aan de bepalingen van deze richtlijn moet worden voldaan bij de eerste van een reeks successieve verrichtingen of de eerste van een reeks aparte verrichtingen gedurende een zekere tijdsduur die geacht kunnen worden een geheel te vormen, zulks ongeacht de vraag of die verrichting of reeksen verrichtingen in slechts één contract of in successieve aparte contracten is of zijn geregeld». Wanneer de uitvoering van het contract de vervulling van verschillende verrichtingen impliceert, is dus enkel een begin van uitvoering binnen een termijn van dertig dagen vereist en niet een volledige uitvoering van het contract.

Artikel 7, § 3, van de richtlijn biedt aan de lidstaten de mogelijkheid om in geval van onbeschikbaarheid van het goed of van de bestelde dienst, in de plaats daarvan een goed of een dienst van gelijke prijs en kwaliteit te leveren mits deze mogelijkheid vóór het sluiten van de overeenkomst dan wel in de overeenkomst zelf is voorzien. Deze bepaling is niet overgenomen in het ontwerp aangezien zij niet geschikt lijkt voor goederen en diensten aangeboden door vrije beroepen: het lijkt in dat geval verkieslijk dat de titularis van het vrije beroep en zijn cliënt een nieuw contract sluiten.

Voorts moet worden opgemerkt dat § 1 van artikel 14 opnieuw is geformuleerd op grond van de opmerkingen van de Raad van State ter zake, zulks ten einde te bepalen dat indien de overeenkomst niet wordt uitgevoerd wegens onbeschikbaarheid van het bestelde goed of van de bestelde dienst, de cliënt om terugbetaling van de reeds betaalde bedragen kan vragen. De overeenkomst wordt dan ook niet van rechtswege ontbonden.

La première de ces règles, contenue au § 1er de l'article 14 et qui transpose l'article 7 de la directive, précise que, sauf convention contraire, le titulaire de la profession libérale doit exécuter la commande dans un délai de trente jours à compter du lendemain du jour de sa transmission par le client. Il est également précisé qu'en cas de défaut d'exécution du contrat résultant de l'indisponibilité du bien ou du service commandé, le client doit être informé de cette indisponibilité et peut demander le remboursement des sommes éventuellement versées en paiement.

En ce qui concerne cette première règle, il est important de souligner la précision apportée par le considérant 10 de la directive sur les contrats à distance, selon lequel « il doit y avoir au moins conformité avec les dispositions de la présente directive à la date de la première d'une série d'opérations successives ou de la première d'une série d'opérations distinctes à exécution échelonnée pouvant être considérées comme formant un tout, indépendamment du fait que cette opération ou cette série d'opérations fasse l'objet d'un seul contrat ou de plusieurs contrats successifs distincts ». Lorsque l'exécution du contrat implique l'accomplissement de différentes opérations, seul un commencement d'exécution est donc requis dans le délai de trente jours, et non une exécution complète du contrat.

L'article 7, § 3 de la directive permet aux États de prévoir la possibilité de fournir un bien ou un service de substitution, d'une qualité et d'un prix équivalents, en cas d'indisponibilité du bien ou du service commandé, pour autant que cette possibilité ait été prévue préalablement à la conclusion du contrat, ou dans le contrat. Cette disposition n'a pas été reprise dans le projet dans la mesure où elle semble peu opportune à l'égard des biens ou services offerts par les professions libérales : il semble préférable que, dans cette hypothèse, un nouveau contrat soit, le cas échéant, conclu entre le titulaire de la profession libérale et son client.

Il faut encore noter que suite aux observations formulées par le Conseil d'État sur ce § 1er de l'article 14, celui-ci a été reformulé afin d'indiquer qu'en cas de défaut d'exécution du contrat par suite de l'indisponibilité du bien ou du service commandé, le client peut demander le remboursement des sommes payées : il n'y a donc pas de résolution de plein droit du contrat.

Paragraaf 2 van artikel 14 regelt, overeenkomstig artikel 8 van de richtlijn, een bescherming van de cliënt in geval van betaling door middel van een instrument van elektronische overdracht van gelden, en dit door verwijzing naar de bepalingen van artikel 81, § 5, van de wet van 14 juli 1991. Dit laatste artikel voorziet inderdaad in bepaalde verplichtingen ten laste van de uitgever van een instrument voor de elektronische overdracht van gelden en van de consument, en stelt op grond daarvan een gedeelde aansprakelijkheid vast voor de gevolgen verbonden aan het verlies, de diefstal of het bedrieglijk gebruik van het instrument door een derde. Deze gedeelde aansprakelijkheid is bepaald in functie van het tijdstip van de aangifte door de consument bij de uitgever van het verlies, de diefstal of het bedrieglijk gebruik van het instrument: vóór deze aangifte is de consument aansprakelijk tot een bedrag van 6.000 frank, behoudens ernstige nalatigheid of bedrog van zijn kant; na de aangifte is alleen de uitgever aansprakelijk, behoudens in geval van bedrog door de consument. Bovendien wordt in een bijzondere bescherming voorzien ingeval het instrument voor de elektronische overdracht van gelden is gebruikt zonder feitelijke overlegging of elektronische identificatie ervan.

Artikel 15

Dit artikel bepaalt dat het aan de titularis van het vrij beroep toekomt het bestaan te bewijzen van een voorafgaande inlichting, van een schriftelijke bevestiging of op duurzame drager, van de naleving van de termijnen en van de instemming van de cliënt.

Het vormt een toepassing van artikel 11, § 3, a), van de richtlijn, dat de lidstaten de mogelijkheid biedt een dergelijke regel uit te vaardigen. Deze zal ervoor zorgen dat de bescherming die door de bepalingen van dit hoofdstuk wordt georganiseerd, effectief is.

Artikel 16

Dit artikel sluit het hoofdstuk betreffende de op afstand gesloten overeenkomsten af door te voorzien in een dubbel verbod voor de titularissen van een vrij beroep en dat slaat op praktijken die, in het bijzonder het tweede, rechtstreeks te maken hebben met het domein van de publiciteit.

Het eerste verbod, dat is geformuleerd in § 1 van het artikel en genomen is in toepassing van artikel 9 van de richtlijn, heeft betrekking op het verzenden van een goed of het leveren van een dienst tegen betaling en zonder dat de geadresseerde daarom heeft verzocht.

Quant au § 2 de l'article 14, il organise, en application de l'article 8 de la directive, une protection du client en cas de paiement au moyen d'un instrument de transfert électronique de fonds, et ce, par un renvoi aux dispositions de l'article 81, § 5 de la loi du 14 juillet 1991. Ce dernier article établit, en effet, certaines obligations à charge de l'émetteur d'un instrument de transfert électronique de fonds et du consommateur et fixe, sur cette base, un partage de la responsabilité relative aux conséquences liées à la perte, au vol ou à l'utilisation frauduleuse par un tiers de l'instrument. Ce partage de responsabilité est organisé autour du moment de la notification par le consommateur à l'émetteur de la perte, du vol ou de l'utilisation frauduleuse de l'instrument : avant cette notification, le consommateur est responsable jusqu'à un plafond de 6.000 francs, sauf négligence grave ou fraude de sa part; après la notification, l'émetteur est seul responsable, sauf en cas de fraude du consommateur. En outre, une protection particulière est organisée pour le cas où l'instrument de transfert électronique de fonds a été utilisé sans présentation physique ou identification électronique de l'instrument lui-même.

Article 15

Cet article stipule qu'il incombe au titulaire de la profession libérale de prouver l'existence d'une information préalable, d'une confirmation écrite ou sur support durable, du respect des délais et du consentement du client.

Il met en œuvre l'article 11, § 3, a) de la directive qui permet aux États de prévoir une telle règle. Celle-ci permettra d'assurer le caractère effectif de la protection organisée par les dispositions de ce chapitre du projet.

Article 16

L'article 16 clôture le chapitre relatif aux contrats à distance en énonçant une double interdiction mise à charge du titulaire d'une profession libérale et relative à des pratiques qui, en particulier la seconde, sont directement liées au domaine de la publicité.

La première interdiction, contenue au § 1er et prise en application de l'article 9 de la directive, est relative à l'envoi d'un bien ou à la fourniture d'un service, à titre onéreux et sans demande préalable du destinataire. Il est précisé que ce dernier n'est, en aucun cas,

Er wordt gepreciseerd dat de geadresseerde geenszins verplicht is de geleverde dienst of het verzonden goed te betalen noch dit laatste terug te geven, zelfs niet indien een vermoeden van stilzwijgende aanvaarding van de dienst of van aankoop van het goed is geformuleerd.

Het tweede verbod omschreven in § 2 en genomen in toepassing van artikel 10 van de richtlijn, heeft betrekking op het gebruik om promotionele redenen van bepaalde technieken voor communicatie op afstand, ten aanzien waarvan men het nodig heeft geoordeeld, gelet op hun indringend karakter, de persoonlijke levenssfeer van de cliënt te beschermen. Twee van die technieken zijn aldus onderworpen aan de noodzaak van een voorafgaandelijke toestemming van de cliënt: het gaat om de geautomatiseerde oproepsystemen zonder menselijke tussenkomst (oproepautomaten) en het faxtoestel. De andere technieken kunnen slechts gebruikt worden bij afwezigheid van verzet van de cliënt zodra ze een individuele communicatie mogelijk maken: de titularis van het vrije beroep moet derhalve hun gebruik onmiddellijk stopzetten als de cliënt zich daartegen heeft verzet. De Koning wordt evenwel de mogelijkheid geboden om de lijst van de technieken die een voorafgaandelijke toestemming van de cliënt vereisen, uit te breiden.

HOOFDSTUK V

Vordering tot staking

Dit hoofdstuk bevat de artikelen 17 tot 23 van het ontwerp die betrekking hebben op de vordering tot staking.

Met uitzondering van artikel 20, hernemen deze artikelen de inhoud van de bepalingen van de wet van 21 oktober 1992 betreffende de misleidende reclame en van de wet van 3 april 1997 betreffende oneerlijke bedingen, die reeds in een dergelijke vordering voorzagen, en zij breiden ze uit tot gevallen van inbreuken die door dit ontwerp worden ingevoerd met betrekking tot vergelijkende reclame en op afstand gesloten overeenkomsten. Zij behoeven dan ook geen bijzondere commentaar tenzij dat moet worden opgemerkt dat, zoals reeds gesteld, de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg gemachtigd is, in het kader van de vordering tot staking, een communicatietechniekexploitant te bevelen een einde te maken aan praktijken die niet in overeenstemming zijn met de bepalingen betreffende op afstand gesloten overeenkomsten. De veroordeling

tenu de payer le service fourni ou le bien envoyé ni de restituer ce dernier, même si une présomption d'acceptation tacite du service ou d'achat du bien a été formulée.

La seconde interdiction, contenue au § 2 et prise en application de l'article 10 de la directive, est relative à l'utilisation, à des fins promotionnelles, de certaines techniques de communication à distance par rapport auxquelles il a été jugé nécessaire, vu leur caractère envahissant, d'assurer la protection du droit à la vie privée du client. Deux de ces techniques sont ainsi soumises à la nécessité d'un consentement préalable du client : il s'agit des systèmes automatisés d'appel sans intervention humaine (automates d'appel) et du télécopieur. Les autres techniques ne peuvent être utilisées qu'en l'absence d'opposition du client dès lors qu'elles permettent une communication individuelle : le titulaire d'une profession libérale est donc, dans ce cas, tenu de cesser leur utilisation aussitôt que le client s'y est opposé. La faculté est toutefois donnée au Roi d'étendre la liste des techniques nécessitant un consentement préalable du client.

CHAPITRE V

De l'action en cessation

Ce chapitre contient les articles 17 à 23 du projet qui sont relatifs à l'action en cessation.

A l'exception de l'article 20, ces articles reprennent le contenu des dispositions de la loi du 21 octobre 1992 sur la publicité trompeuse et de la loi 3 avril 1997 sur les clauses abusives qui prévoyaient déjà une telle action et ils l'étendent aux cas d'infractions institués par le présent projet en matière de publicité comparative et de contrats à distance. Ils n'appellent donc pas de commentaire particulier si ce n'est pour relever que, comme il l'a déjà été signalé, le président du tribunal de première instance est habilité, dans le cadre de l'action en cessation, à ordonner à un opérateur de technique de communication de mettre fin aux pratiques non conformes aux dispositions relatives aux contrats à distance. Bien entendu, la condamnation de cet opérateur implique qu'au préalable, celui-ci ait été valablement mis à la cause, conformément aux règles du Code

van deze exploitant onderstelt uiteraard dat hij vooraf overeenkomstig de bepalingen van het Gerechtelijk wetboek op geldige wijze bij de zaak is betrokken. Bovendien moet worden opgemerkt dat artikel 21, tweede lid, overeenkomstig de opmerking van de Raad van State opnieuw is geformuleerd ten einde te verduidelijken dat het vereiste naar luid waarvan een advocaat het verzoekschrift op tegenspraak tot instelling van de vordering tot staking moet ondertekenen, niet voortvloeit uit de artikelen 1034ter tot 1034sexies van het Gerechtelijk wetboek. Dit vereiste wordt verantwoord door het streven om de bepalingen van dit ontwerp in overeenstemming te brengen met die van voornoemde wet van 14 juli 1991, waarvan artikel 100 ook erin voorziet dat de vordering tot staking kan worden ingesteld bij een verzoekschrift ondertekend door een advocaat.

Artikel 20 vormt de omzetting, wat de vrije beroepen betreft, van richtlijn 98/27/EG van 19 mei 1998 betreffende het doen staken van inbreuken in het raam van de bescherming van de consumentenbelangen.

Het doel van deze richtlijn 98/27/EG is iedere lidstaat te verplichten aan de bevoegde instanties van de andere lidstaten, dit wil zeggen de organisaties die op grond van de wetgeving van die staten zijn opgericht en die tot doel hebben de collectieve belangen van de consumenten te beschermen, de mogelijkheid te bieden een vordering tot staking in te stellen bij de rechtbanken van die lidstaat in geval van inbreuk op de bepalingen van de negen andere richtlijnen die in de bijlage ervan zijn vermeld en waarvan alleen die welke door de hoofdstukken II tot IV van het ontwerp zijn omgezet, betrekking hebben op de vrije beroepen. Dit vorderingsrecht heeft evenwel alleen betrekking op intracommunautaire inbreuken, dit wil zeggen het is slechts van toepassing wanneer de belangen die worden beschermd door een bevoegde instantie van een lidstaat worden geschaad door een inbreuk die haar oorsprong vindt in een andere lidstaat, waar de instantie moet kunnen optreden.

Deze richtlijn strekt ertoe de moeilijkheden te verhelpen die voortvloeien uit het feit dat de wetgeving van iedere lidstaat die voorziet in een vordering tot staking inzake de bescherming van collectieve consumentenbelangen, over het algemeen enkel aan de organisaties voor consumentenbescherming die in die staat gevestigd zijn en die aan bepaalde wettelijke voorwaarden voldoen, de mogelijkheid biedt een dergelijke vordering in te stellen. Het is bijgevolg niet mogelijk voor een dergelijke organisatie een vordering tot staking in te stellen in een andere staat dan die waar ze gevestigd is, zelfs niet wanneer de inbreuk die de collectieve consumentenbelangen schaadt, haar oorsprong vindt in een andere lidstaat.

judiciaire. Il faut, par ailleurs, relever que, au vu de l'observation formulée par le Conseil d'État, l'article 21, alinéa 2 a été reformulé afin de clarifier le fait que l'exigence de la signature, par un avocat, de la requête contradictoire destinée à introduire l'action en cessation, ne résulte pas des articles 1034ter à 1034sexies du Code judiciaire; cette exigence se justifie par le souci d'harmoniser les dispositions du présent projet avec celles de la loi du 14 juillet 1991 précitée, dont l'article 100 prévoit lui aussi que l'action en cessation peut être formée par une requête signée par un avocat.

Quant à l'article 20, il assure la transposition, à l'égard des professions libérales, de la directive 98/27/CE du 19 mai 1998 relative aux actions en cessation en matière de protection des intérêts des consommateurs.

L'objet de cette directive 98/27/CE est d'obliger chaque État membre à permettre aux entités qualifiées des autres États membres, c'est-à-dire aux organisations constituées conformément au droit de ces États et qui visent à y protéger les intérêts collectifs des consommateurs, d'intenter une action en cessation devant les tribunaux de cet État membre en cas d'infraction aux dispositions de 9 autres directives énumérées en son annexe, parmi lesquelles seules celles qui sont transposées par les chapitres II à IV du présent projet concernent les professions libérales. Ce droit d'action ne concerne toutefois que les infractions intracommunautaires c'est-à-dire qu'il ne s'applique que lorsque les intérêts protégés par une entité qualifiée d'un État membre sont lésés par une infraction ayant son origine dans un autre État membre, dans lequel l'entité doit pouvoir agir.

Le but de cette directive est de remédier aux difficultés résultant du fait que la législation de chaque État membre organisant une action en cessation en matière de protection des intérêts collectifs des consommateurs réserve généralement à des organisations de protection des consommateurs établies dans cet État et répondant à certains critères légaux, la possibilité d'intenter une telle action. Il n'est donc pas possible pour une telle organisation d'intenter une action en cessation dans un autre État que celui dans lequel elle est établie, même lorsque l'infraction lésant les intérêts collectifs des consommateurs qu'elle a pour but de défendre trouve sa source dans un autre État membre.

Om die toestand te verhelpen stelt de richtlijn als principe dat aan de bevoegde instanties van een lidstaat de bevoegdheid moet worden verleend om een vordering tot staking in te stellen in een andere lidstaat wanneer een inbreuk die de door haar beschermde collectieve consumentenbelangen schaadt, daar haar oorsprong vindt.

Overeenkomstig dit beginsel huldigt artikel 20, eerste lid, het beginsel dat «wanneer een, zelfs onder het strafrecht vallende, daad die zijn oorsprong in België vindt, de collectieve belangen van cliënten in een andere lidstaat van de Europese Unie schaadt, en, al naargelang de regels betreffende de toepasselijke wet, hetzij een inbreuk uitmaakt op de bepalingen van deze wet, hetzij een inbreuk uitmaakt op de bepalingen van de wet van een lidstaat tot omzetting van de in artikel 1, lid 2, van deze wet bedoelde richtlijnen, kan elke bevoegde instantie van die andere lidstaat aan de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg vragen het bestaan van die daad vast te stellen en de staking ervan te bevelen.»

In het tweede lid van artikel 20, dat opnieuw is geformuleerd overeenkomstig het advies van de Raad van State, wordt het begrip «bevoegde instantie» omschreven als elk lichaam of organisatie die volgens de wetgeving van een lidstaat is opgericht met als doelstelling de bescherming van de collectieve belangen van de consumenten en die vermeld is op de lijst van bevoegde instanties opgesteld door de Europese Commissie en bekendgemaakt in het Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen. Artikel 4, §2, van richtlijn 98/27/EG legt immers de lidstaten de verplichting op om, op verzoek van hun bevoegde instanties, de Commissie ervan kennis te geven dat die instanties bevoegd zijn een vordering tot staking in te stellen en daarbij de naam en de doelstelling van deze bevoegde instanties mee te delen. Op basis van deze gegevens stelt de Commissie, overeenkomstig artikel 4, § 3 van de richtlijn, een lijst op van de aldus meegedeelde bevoegde instanties, met omschrijving van hun doelstelling; deze lijst wordt bekendgemaakt in het Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen en elke wijziging van de lijst wordt onverwijld bekendgemaakt, terwijl om de zes maanden een bijgewerkte versie van de lijst wordt gepubliceerd.

Afin de corriger cette situation, la directive pose le principe selon lequel les entités qualifiées d'un État membre doivent se voir reconnaître la capacité à agir en cessation dans un autre État membre, lorsqu'une infraction lésant les intérêts collectifs des consommateurs qu'elle protège y trouve son origine.

Mettant en œuvre ce principe, l'article 20, alinéa 1er du projet énonce le principe selon lequel « lorsqu'un acte, même pénalement réprimé et ayant son origine en Belgique, lèse les intérêts collectifs des clients dans un autre État membre de l'Union européenne, et constitue, en fonction des règles relatives à la loi applicable, soit une infraction aux dispositions de la présente loi, soit une infraction à celles de la loi d'un État membre transposant les directives mentionnées à l'article 1er, alinéa 2 de la présente loi, toute entité qualifiée de cet autre État membre peut demander au président du tribunal de première instance de constater et d'ordonner la cessation de cet acte ».

L'alinéa 2 de l'article 20, qui a été reformulé ainsi que le proposait le Conseil d'État, définit l'entité qualifiée comme étant tout organisme ou organisation de protection des intérêts collectifs des consommateurs qui figure sur la liste des entités qualifiées établie par la Commission européenne et publiée au Journal officiel des Communautés européennes. L'article 4, § 2 de la directive 98/27/CE impose, en effet, aux États membres d'informer la Commission, à la demande de leurs entités qualifiées, que les ledites entités sont qualifiées pour intenter une action en cessation et de lui communiquer le nom et le but de ces entités qualifiées. Sur base de ces informations, la Commission établit, conformément à l'article 4, § 3 de la directive, une liste des entités qualifiées ainsi notifiées, en précisant leur but; cette liste est publiée au Journal officiel des Communautés européennes et toute modification de la liste fait l'objet d'une publication immédiate, une liste actualisée étant publiée tous les six mois.

HOOFDSTUK VI

Strafbepalingen

Hoofdstuk VI bevat de artikelen 24 tot 28, die betrekking hebben op de strafbepalingen en die in grote mate zijn geïnspireerd door de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument. Er moet in het bijzonder op gewezen worden dat artikel 24 in een geldboete voorziet in geval van niet-naleving van twee categorieën van bepalingen betreffende de op afstand gesloten overeenkomsten: enerzijds, de artikelen 11, eerste lid 6°, en 12, 2°, die, zoals gezegd, de titularis van het vrij beroep verplichten de cliënt in te lichten over het bestaan of, in voorkomend geval, het ontbreken van het verzakingsrecht alsmede wat betreft de voorwaarden en de uitoefeningswijzen van dit recht; anderzijds, artikel 16, § 1, dat aan diezelfde titularis verbiedt een goed toe te zenden of een dienst te verlenen zonder voorafgaandelijke vraag van de cliënt.

Het bedrag van de geldboeten vastgesteld in de artikelen 24 en 25 van het ontwerp is overeenkomstig de opmerking van de Raad van State uitgedrukt in Euro. Artikel 32 van het ontwerp regelt de toepassing in de tijd van die artikelen, waarbij wordt bepaald dat tijdens de periode tussen de inwerkingtreding van de wet en 31 december 2001 het bedrag van die boeten in Belgische frank moet worden uitgedrukt, zulks in overeenstemming met de bepalingen van de wet van 26 juni 2000 betreffende de invoering van de Euro in de wetgeving die betrekking heeft op aangelegenheden als bedoeld in artikel 78 van de grondwet.

In antwoord op de opmerking van de Raad van State ter zake moet voorts worden opgemerkt dat het beginsel gehuldigd in artikel 27, volgens welk de vennootschappen en verenigingen burgerrechtelijk aansprakelijk zijn voor de veroordelingen die tegen hun organen of aangestelden worden uitgesproken, zijn nut bewaart niettegenstaande de inwerkingtreding van de wet van 4 mei 1999 tot invoering van de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van rechtspersonen aangezien deze laatste wet een andere draagwijdte heeft dan artikel 27. Evenwel wordt geen afbreuk gedaan aan art. 50bis Strafwetboek zoals ingevoegd bij de wet van 4 mei 1999 tot invoering van de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van rechtspersonen. De term «handelsvereniging» die in het tweede lid van dat artikel werd aangewend, is overigens vervangen door de term « professionele vereniging».

CHAPITRE VI

Des sanctions pénales

Le chapitre VI contient les articles 24 à 28 qui sont relatifs aux sanctions pénales et qui sont largement inspirés de dispositions similaires de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur. Il faut noter en particulier que l'article 24 instaure une amende en cas de non respect de deux types de dispositions relatives aux contrats à distance : d'une part, les articles 11, première alinéa 6° et 12, 2° qui, comme on l'a vu, imposent au titulaire de la profession libérale l'obligation d'informer le client quant à l'existence ou, le cas échéant, à l'absence du droit de renonciation ainsi que quant aux conditions et modalités d'exercice de ce droit ; d'autre part, l'article 16, § 1er qui interdit à ce même titulaire de faire parvenir un bien ou de fournir un service sans demande préalable du client.

Le montant des amendes prévues par les articles 24 et 25 du projet a été formulé en euros, conformément à l'observation du Conseil d'État sur ce point. L'article 32 du projet réglemente l'application dans le temps de ces articles en stipulant que pour la période à partir de l'entrée en vigueur de la loi jusqu'au 31 décembre 2001, le montant de ces amendes doit être lu en francs belges, ce en harmonie avec les dispositions de la loi du 26 juin 2000 relative à l'introduction de l'euro dans la législation concernant les matières visées à l'article 78 de la Constitution.

Il faut également noter, en réponse à l'observation faite à ce sujet par le Conseil d'État, que le principe, consacré par l'article 27, selon lequel les sociétés et associations sont civilement responsables des condamnations prononcées contre leurs organes ou préposés, garde son utilité malgré l'entrée en vigueur de la loi du 4 mai 1999 instaurant la responsabilité pénale des personnes morales étant donné que la portée de cette dernière loi est différente de celle de l'article 27. Cependant on ne terni pas l'article 50bis du Code pénal comme inséré par la loi du 4 mai 1999 instaurant la responsabilité pénale des personnes morales. L'expression « associations commerciales », qui figurait à l'alinéa 2 de cet article, a par ailleurs été remplacée par l'expression « associations professionnelles ».

HOOFDSTUK VII

Slotbepalingen

Benevens een inhoudelijke bepaling in artikel 29 betreffende het dwingend karakter van de artikelen van het ontwerp, bestaat dit hoofdstuk uit twee artikelen met wijzigings- of opheffingsbepalingen, te weten de artikelen 30 en 31 en een overgangsbepaling, artikel 32.

Artikel 29

In het eerste lid van dit artikel, waarvan de formulering is herzien op grond van het advies van de Raad van State, wordt met betrekking tot de materies geregeld door dit ontwerp, een beding als niet geschreven beschouwd wanneer het op een overeenkomst bedoeld in het ontwerp de wet van een niet tot de Europese Unie behorend land van toepassing verklaart wanneer bij gebreke van dat beding, de wet van een lidstaat van de Europese Unie van toepassing zou zijn en deze wet aan de cliënt een hogere bescherming biedt in de betrokken materies. Deze bepaling was reeds vervat in artikel 11 van de wet van 3 april 1997 betreffende de oneerlijke bedingen en zij beoogt ook de omzetting van artikel 12, §2, van richtlijn 97/7/EG betreffende op afstand gesloten overeenkomsten.

Het tweede lid van artikel 29 houdt voor ongeschreven een beding waarbij een cliënt verzaakt aan de rechten die hem door het ontwerp worden toegekend. Deze bepaling beoogt specifiek de omzetting van artikel 12, §1, van richtlijn 97/7/EG, naar luid waarvan «de consument geen afstand kan doen van de rechten die hem door de omzetting van deze richtlijn in nationaal recht zijn verleend».

Artikel 30

Dit artikel wijzigt artikel 587 van het Gerechtelijk Wetboek, dat betrekking heeft op de bevoegdheid van de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg, ten einde diens bevoegdheid om uitspraak te doen over de vorderingen tot staking bedoeld in de artikelen 17 en 20 van dit ontwerp vast te stellen.

Artikel 31

Dit artikel, waarvan de lezing is aangepast aan het voorstel van de Raad van State, voorziet in de opheffing van de wet van 21 oktober 1992 betreffende de

CHAPITRE VII

Dispositions finales

Outre une disposition de fond, l'article 29, relatif au caractère impératif des articles du projet, ce chapitre contient deux dispositions modificative ou abrogatoire, les articles 30 et 31, ainsi qu'une disposition transitoire, l'article 32.

Article 29

L'alinéa 1er de cet article, dont la formulation a été revue conformément à ce que proposait le Conseil d'État, répute non écrite en ce qui concerne les matières régies par le projet une clause déclarant applicable à un contrat visé au projet la loi d'un État tiers à l'Union européenne lorsque, en l'absence de cette clause, la loi d'un État membre de l'Union européenne serait applicable et que cette loi procure une protection plus élevée au client dans lesdites matières. Cette disposition était déjà contenue dans l'article 11 de la loi du 3 avril 1997 sur les clauses abusives et elle vise également à transposer l'article 12, § 2 de la directive 97/7/CE sur les contrats à distance.

Quant à l'alinéa 2 de l'article 29, il répute non écrite une clause par laquelle le client renonce aux droits qui lui sont conférés par le projet. Cette disposition vise plus spécifiquement à transposer l'article 12, § 1er de la directive 97/7/CE aux termes duquel « le consommateur ne peut renoncer aux droits qui lui sont offerts en vertu de la transposition en droit national de la présente directive ».

Article 30

Cet article modifie l'article 587 du Code judiciaire, relatif à la compétence du président du tribunal de première instance, afin de consacrer la compétence de ce dernier pour statuer sur les actions en cessation prévues aux articles 17 et 20 du présent projet.

Article 31

Cet article, dont la formulation a été adaptée conformément à la proposition faite par le Conseil d'État, abroge la loi du 21 octobre 1992 relative à la publicité

misleidende reclame inzake de vrije beroepen en de wet van 3 april 1997 betreffende oneerlijke bedingen in overeenkomsten tussen titularissen van vrije beroepen en hun cliënten. Zoals reeds gezegd, is de inhoud van de bepalingen van die twee wetten opgenomen in de hoofdstukken II en III van dit ontwerp betreffende respectievelijk de misleidende en vergelijkende reclame en de onrechtmatige bedingen alsook in hoofdstuk V inzake de vordering tot staking.

Artikel 32

Zoals reeds gesteld regelt dit artikel de toepassing in de tijd van de artikelen 24 en 25 van het ontwerp, die voorzien in de invoering van boeten waarvan het bedrag in Euro is uitgedrukt.

*De minister van Telecommunicatie en
Overheidsbedrijven en Participaties,
belast met Middenstand,*

Rik DAEMS

De minister van Justitie,

Marc VERWILGHEN

De minister van Economie,

Charles PICQUE

trompeuse en ce qui concerne les professions libérales ainsi que la loi du 3 avril 1997 relative aux clauses abusives dans les contrats conclus avec leurs clients par les titulaires de professions libérales. Comme il l'a été expliqué, le contenu des dispositions de ces deux lois a été repris dans le présent projet, sous ses chapitres II et III relatifs respectivement à la publicité et aux clauses abusives ainsi que sous son chapitre V relatif à l'action en cessation.

Article 32

Comme il l'a déjà été relevé, cet article règle l'application dans le temps des articles 24 et 25 du projet qui instaurent des amendes dont le montant est formulé en euros.

*Le ministre des Télécommunications et des
Entreprises et Participations publiques, chargé
des Classes moyennes,*

Rik DAEMS

Le ministre de la Justice,

Marc VERWILGHEN

Le ministre de l'Economie,

Charles PICQUE

VOORONTWERP VAN WET**onderworpen aan het advies van de Raad van State**

**Voorontwerp van wet betreffende de reclame,
de onrechtmatige bedingen en de op afstand
gesloten overeenkomsten inzake de vrije beroepen**

HOOFDSTUK I**Algemene bepalingen****Artikel 1**

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet, met uitzondering van de artikelen 17 tot 23 en artikel 30, die een aangelegenheid als bedoeld in artikel 77 van de Grondwet regelen.

Zij brengt de beginselen ten uitvoer van richtlijn 84/450/EEG van de Raad van 10 september 1984 inzake misleidende reclame en vergelijkende reclame, van richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten, van richtlijn 97/7/EG van het Europees Parlement en de Raad van 20 mei 1997 betreffende de bescherming van de consument bij op afstand gesloten overeenkomsten en van richtlijn 98/27/EG van het Europees Parlement en de Raad van 19 mei 1998 betreffende het doen staken van inbreuken in het raam van de bescherming van de consumentenbelangen.

Art. 2

Voor de toepassing van deze wet wordt verstaan onder :

1° vrij beroep : elke zelfstandige beroepsactiviteit die dienstverlening of levering van goederen omvat welke geen daad van koophandel of ambachtsbedrijvigheid is, zoals bedoeld in de wet van 18 maart 1965 op het ambachtsregister en die niet wordt bedoeld in de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument, met uitsluiting van de landbouwbedrijvigheden en de veeteelt;

2° cliënt : iedere natuurlijke persoon of rechtspersoon die bij door deze wet bedoelde overeenkomsten handelt voor doeleinden die buiten zijn beroepsactiviteit vallen;

3° tuchtrechtelijke overheid : de beroepsorde die of het beroepsinstituut dat krachtens de wet bevoegd is om de beroepsactiviteit van een bepaald vrij beroep te reguleren;

4° reclame : iedere vorm van mededeling bij de uitoefening van een vrij beroep die rechtstreeks of onrechtstreeks tot doel heeft de afzet van goederen of diensten te bevorderen, met inbegrip van onroerende goederen, van rechten en verplichtingen en met uitsluiting van de door de wet voorgeschreven mededelingen;

AVANT-PROJET DE LOI**soumis à l'avis du Conseil d'État**

**Avant-projet de loi relative à la publicité, aux
clauses abusives et aux contrats à distance en
ce qui concerne les professions libérales**

CHAPITRE Ier**Dispositions générales****Article 1er**

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution, à l'exception des articles 17 à 23 et de l'article 30 qui régissent une matière visée à l'article 77 de la Constitution.

Elle met en oeuvre les principes de la directive 84/450/CEE du Conseil du 10 septembre 1984 en matière de publicité trompeuse et de publicité comparative, de la directive 93/13/CEE du Conseil du 5 avril 1993 concernant les clauses abusives dans les contrats conclus avec les consommateurs, de la directive 97/7/CE du Parlement européen et du Conseil du 20 mai 1997 concernant la protection des consommateurs en matière de contrats à distance et de la directive 98/27/CE du Parlement européen et du Conseil du 19 mai 1998 relative aux actions en cessation en matière de protection des intérêts des consommateurs.

Art. 2

Pour l'application de la présente loi, on entend par :

1° profession libérale : toute activité professionnelle indépendante de prestation de services ou de fourniture de biens, qui ne constitue pas un acte de commerce ou une activité artisanale visée par la loi du 18 mars 1965 sur le registre de l'artisanat et qui n'est pas visée par la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur, à l'exclusion des activités agricoles et d'élevage;

2° client : toute personne physique ou morale qui, dans les contrats visés par la présente loi, agit à des fins qui n'entrent pas dans le cadre de son activité professionnelle;

3° autorité disciplinaire : l'ordre professionnel ou l'institut professionnel compétent en vertu de la loi pour réglementer l'activité professionnelle d'une profession libérale déterminée;

4° publicité : toute forme de communication faite dans le cadre d'une profession libérale dans le but direct ou indirect de promouvoir la fourniture de biens ou de services, y compris les biens immeubles, les droits et les obligations, et à l'exclusion des communications prescrites par la loi;

5° adverteerder : de persoon ten gunste van wie of voor rekening waarvan de reclame wordt gemaakt of die ze besteld heeft;

6° overeenkomst op afstand : elke overeenkomst tussen een titularis van een vrij beroep en een cliënt inzake goederen of diensten die wordt gesloten in het kader van een door de titularis van het vrij beroep georganiseerd systeem voor verkoop of dienstenverlening op afstand waarbij, voor deze overeenkomst, uitsluitend gebruik gemaakt wordt van één of meer technieken voor communicatie op afstand tot en met de sluiting van de overeenkomst zelf;

7° techniek voor communicatie op afstand: ieder middel dat, zonder gelijktijdige fysieke aanwezigheid van de titularis van het vrij beroep en de cliënt, kan worden gebruikt voor de sluiting van de overeenkomst tussen deze partijen;

8° communicatietechniek-exploitant : iedere natuurlijke persoon of rechtspersoon, publiekrechtelijk of privaatrechtelijk, wiens beroepsactiviteit erin bestaat één of meer technieken voor communicatie op afstand aan de titularissen van vrije beroepen ter beschikking te stellen;

9° financiële diensten : de diensten bedoeld in artikel 77, 4° van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument.

HOOFDSTUK II

Reclame

Art. 3

Onverminderd de toepassing van strengere wetten, is inzake vrije beroepen elke misleidende reclame verboden.

Is misleidend elke vorm van reclame die op enigerlei wijze, daaronder begrepen de opmaak ervan, de personen tot wie ze zich richt of die ze aanbelangt, misleidt of kan misleiden en die door haar misleidend karakter hun economisch gedrag kan beïnvloeden, of die daardoor aan een concurrent schade toebrengt of kan toebrengen.

Art. 4

Om uit te maken of reclame misleidend is, worden alle gegevens ervan, en met name de aanduidingen omtrent de volgende punten, in aanmerking genomen :a) de kenmerken van de goederen of diensten, zoals beschikbaarheid, aard, uitvoering, samenstelling, procédé en datum van fabricage of levering, geschiktheid voor het gebruik, gebruiksmogelijkheden, hoeveelheid, specificatie, geografische of commerciële herkomst, van het gebruik te verwachten resultaten, de uitslagen en essentiële eigenschappen van de tests van of controles op de goederen of diensten;b) de prijs of de wijze van prijsberekening, alsmede de voorwaarden waaronder de goederen worden geleverd of de diensten worden verleend;c) de hoedanigheid, kwalificaties en rechten van de adverteerder,

5° annonceur : la personne en faveur ou pour compte de qui la publicité est faite ou qui l'a commandée;

6° contrat à distance : tout contrat concernant des biens ou services conclu entre un titulaire d'une profession libérale et un client dans le cadre d'un système de vente ou de prestation de services à distance organisé par le titulaire de la profession libérale, qui, pour ce contrat, utilise exclusivement une ou plusieurs techniques de communication à distance jusqu'à la conclusion du contrat, y compris la conclusion du contrat elle-même;

7° technique de communication à distance: tout moyen qui, sans présence physique et simultanée du titulaire de la profession libérale et du client, peut être utilisé pour la conclusion du contrat entre ces parties;

8° opérateur de technique de communication: toute personne physique ou morale, publique ou privée, dont l'activité professionnelle consiste à mettre à la disposition des titulaires de profession libérale une ou plusieurs techniques de communication à distance;

9° services financiers : les services visés à l'article 77, 4° de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur.

CHAPITRE II

De la publicité

Art. 3

Sans préjudice de l'application de lois plus contraignantes, toute publicité trompeuse est interdite en matière de professionslibérales.

Est trompeuse une publicité qui, d'une manière quelconque, y compris sa présentation, induit en erreur ou est susceptible d'induire en erreur les personnes auxquelles elle s'adresse ou qu'elle touche et qui, en raison de son caractère trompeur, est susceptible d'affecter leur comportement économique ou qui, pour ces raisons, porte préjudice ou est susceptible de porter préjudice à un concurrent.

Art 4

Pour déterminer si une publicité est trompeuse, il est tenu compte de tous ses éléments et notamment de ses indications concernant :a) les caractéristiques des biens ou services, telles que leur disponibilité, leur nature, leur exécution, leur composition, le mode et la date de fabrication ou de prestation, leur caractère approprié, leurs utilisations, leur quantité, leurs spécifications, leur origine géographique ou commerciale, les résultats qui peuvent être attendus de leur utilisation, les résultats et les caractéristiques essentielles des tests ou contrôles effectués sur les biens ou les services;b) le prix ou son mode d'établissement et les conditions de fourniture des biens ou de prestation des services;c) la nature, les qualités et les droits de l'annonceur, tels que son identité et

zoals zijn identiteit en zijn vermogen, zijn bekwaamheden en zijn industriële, commerciële of intellectuele eigendomsrechten of zijn bekroningen en onderscheidingen. Daarenboven wordt rekening gehouden met het weglaten van essentiële inlichtingen over de punten a), b) en c) van het eerste lid.

Art. 5

§1. Vergelijkende reclame is, wat de vergelijking betreft, inzake vrije beroepen geoorloofd op voorwaarde dat deze :

a) niet misleidend is in de zin van de artikelen 3 en 4 van deze wet;

b) goederen of diensten vergelijkt die in dezelfde behoeften voorzien of voor hetzelfde doel zijn bestemd;

c) op objectieve wijze een of meer wezenlijke, relevante, controleerbare en representatieve kenmerken van deze goederen en diensten, waartoe ook de prijs kan behoren, met elkaar vergelijkt;

d) er niet toe leidt dat op de markt de adverteerder met een concurrent, of de namen of andere onderscheidende kenmerken, goederen of diensten van de adverteerder met die van een concurrent worden verward;

e) niet de goede naam schaadt van of zich niet kleinerend uitlaat over de namen, andere onderscheidende kenmerken, goederen, diensten, activiteiten of omstandigheden van een concurrent;

f) voor producten met een benaming van oorsprong in elk geval betrekking heeft op producten met dezelfde benaming;

g) geen oneerlijk voordeel oplevert ten gevolge van de bekendheid van een naam of andere onderscheidende kenmerken van een concurrent dan wel van de oorsprongsbenamingen van concurrerende producten;

h) niet goederen of diensten voorstelt als een imitatie of namaak van goederen of diensten met een beschermd merk of beschermde naam.

§ 2. Is vergelijkende reclame, elke vorm van reclame waarbij een concurrent dan wel door een concurrent aangeboden goederen of diensten uitdrukkelijk of impliciet worden genoemd.

§ 3. Elke vergelijking die verwijst naar een speciale aanbieding moet duidelijk en ondubbelzinnig het einde van de speciale aanbieding vermelden of, in voorkomend geval, dat zij loopt zolang de voorraad strekt of de diensten kunnen worden geleverd, en, zo de speciale aanbieding nog niet loopt, het begin aangeven van de periode gedurende welke een speciale prijs of andere specifieke voorwaarden gelden.

son patrimoine, ses qualifications et ses droits de propriété industrielle, commerciale ou intellectuelle ou les prix qu'il a reçus et ses distinctions. En outre, il sera tenu compte des omissions d'informations essentielles relatives aux points a), b) et c) du premier alinéa.

Art. 5

§1er. Pour autant que la comparaison est concernée, la publicité comparative est licite en matière de professions libérales dès lors que les conditions suivantes sont satisfaites:

a) elle n'est pas trompeuse au sens des articles 3 et 4 de la présente loi ;

b) elle compare des biens ou services répondant aux mêmes besoins ou ayant le même objectif;

c) elle compare objectivement une ou plusieurs caractéristiques essentielles, pertinentes, vérifiables et représentatives de ces biens et services, dont le prix peut faire partie;

d) elle n'engendre pas de confusion sur le marché entre l'annonceur et un concurrent ou entre les noms ou autres signes distinctifs, biens ou services de l'annonceur et ceux d'un concurrent;

e) elle n'entraîne pas le discrédit ou le dénigrement des noms, autres signes distinctifs, biens, services, activités ou situation d'un concurrent;

f) pour les produits ayant une appellation d'origine, elle se rapporte dans chaque cas à des produits ayant la même appellation;

g) elle ne tire pas indûment profit de la notoriété attachée à un nom ou à d'autres signes distinctifs d'un concurrent ou de l'appellation d'origine de produits concurrents;

h) elle ne présente pas de biens ou de services comme une imitation ou une reproduction de biens ou de services portant une marque ou un nom protégés.

§ 2. Est une publicité comparative, une publicité qui, explicitement ou implicitement, identifie un concurrent ou des biens ou services offerts par un concurrent.

§ 3. Toute comparaison faisant référence à une offre spéciale doit indiquer de manière claire et non équivoque la date à laquelle l'offre spéciale prend fin ou, le cas échéant, le fait qu'elle vaut jusqu'à épuisement des biens ou services et, si l'offre spéciale n'a pas encore commencé, la date du début de la période pendant laquelle un prix spécial ou d'autres conditions spécifiques sont applicables.

§ 4. In afwijking van § 1, kan de Koning, op voorstel van de tuchtrechtelijke overheden, de vergelijkende reclame ten aanzien van vrije beroepen verbieden of beperken.

HOOFDSTUK III

Onrechtmatige bedingen

Art. 6

§ 1. Verboden en nietig is elk onrechtmatig beding in een overeenkomst gesloten tussen de titularis van een vrij beroep handelend in het kader van zijn beroepsactiviteit en diens cliënt.

De overeenkomst blijft bindend voor de partijen indien zij zonder de onrechtmatige bedingen kan voortbestaan.

§ 2. Een onrechtmatig beding is elk beding of elke voorwaarde waarover niet afzonderlijk is onderhandeld en dat het evenwicht tussen de uit de overeenkomst voortvloeiende rechten en verplichtingen ten nadele van de cliënt aanzienlijk verstoort, met uitzondering van bedingen waarin dwingende wettelijke of bestuursrechtelijke bepalingen of bepalingen of beginselen van internationale overeenkomsten waarbij België of de Europese Unie partij is, zijn overgenomen.

§ 3. Een beding wordt steeds geacht niet het voorwerp van afzonderlijke onderhandeling te zijn geweest wanneer het, met name in het kader van een toetredingsovereenkomst, van tevoren is opgesteld en de cliënt dientengevolge geen invloed op de inhoud ervan heeft kunnen hebben.

Het feit dat sommige onderdelen van een beding of een afzonderlijk beding het voorwerp zijn geweest van een afzonderlijke onderhandeling sluit de toepassing van deze wet op de rest van een overeenkomst niet uit, indien de algehele beoordeling leidt tot de conclusie dat het gaat om een toetredingsovereenkomst.

Wanneer de titularis van een vrij beroep stelt dat een standaardbeding het voorwerp is geweest van een afzonderlijke onderhandeling, dient hij dit te bewijzen.

§ 4. Zijn verboden en nietig de bedingen opgesomd in de bijlage van deze wet, zelfs als er werd over onderhandeld.

Art. 7

Voor de beoordeling van het onrechtmatig karakter van een beding van een overeenkomst wordt rekening gehouden met de aard van de goederen of diensten waarop de overeenkomst betrekking heeft en worden alle omstandigheden rond het sluiten van de overeenkomst, alsmede alle andere bedingen van de overeenkomst of van een andere overeenkomst waarvan deze afhankelijk is op het ogenblik waarop de overeenkomst gesloten is, in aanmerking genomen.

De beoordeling van het onrechtmatig karakter van bedingen heeft geen betrekking op de bepaling van het eigenlijke voorwerp van de overeenkomst, noch op de gelijkwaardigheid van enerzijds de prijs of de vergoeding en anderzijds de als

§ 4. Par dérogation au § 1er, le Roi peut, sur proposition des autorités disciplinaires, interdire ou restreindre la publicité comparative à l'égard des professions libérales.

CHAPITRE III

Des clauses abusives

Art. 6

§ 1er. Toute clause abusive dans un contrat conclu avec son client par le titulaire d'une profession libérale, agissant dans le cadre de son activité professionnelle, est interdite et nulle.

Le contrat reste contraignant pour les parties s'il peut subsister sans les clauses abusives.

§ 2. Est abusive toute clause ou condition n'ayant pas fait l'objet d'une négociation individuelle et qui crée au détriment du client un déséquilibre significatif entre les droits et obligations des parties, à l'exception des clauses qui reflètent des dispositions législatives ou réglementaires impératives ainsi que des dispositions ou principes des conventions internationales auxquelles la Belgique ou l'Union européenne est partie.

§ 3. Une clause est toujours considérée comme n'ayant pas fait l'objet d'une négociation individuelle lorsqu'elle a été rédigée préalablement et que le client n'a, de ce fait, pas pu avoir d'influence sur son contenu, notamment dans le cadre d'un contrat d'adhésion.

Le fait que certains éléments d'une clause ou qu'une clause isolée aient fait l'objet d'une négociation individuelle n'exclut pas l'application de la présente loi au reste d'un contrat si l'appréciation globale permet de conclure qu'il s'agit d'un contrat d'adhésion.

Si le titulaire d'une profession libérale prétend qu'une clause standardisée a fait l'objet d'une négociation individuelle, la charge de la preuve lui incombe.

§4. Sont interdites et nulles, les clauses énumérées à l'annexe à la présente loi, même si elles ont été négociées.

Art. 7

Le caractère abusif d'une clause contractuelle est apprécié en tenant compte de la nature des biens ou services qui font l'objet du contrat et en se référant, au moment de la conclusion du contrat, à toutes les circonstances qui entourent sa conclusion, de même qu'à toutes les autres clauses du contrat, ou d'un autre contrat dont il dépend.

L'appréciation du caractère abusif des clauses ne porte ni sur la définition de l'objet principal du contrat, ni sur l'adéquation entre le prix ou la rémunération, d'une part, et les services ou les biens à fournir en contrepartie, d'autre part, pour

tegenprestatie te leveren goederen of de te verrichten diensten, voor zover die bedingen duidelijk en begrijpelijk zijn geformuleerd.

Art. 8

Indien alle of bepaalde bedingen van een in artikel 6, § 1, bedoelde overeenkomst schriftelijk zijn, moeten ze duidelijk en begrijpelijk zijn opgesteld.

In geval van twijfel over de betekenis van een beding, heeft de voor de cliënt gunstigste interpretatie voorrang. Deze uitlegtingsregel is niet van toepassing in het kader van de in artikelen 17 tot 23 van deze wet bedoelde vordering tot staking.

Art. 9

§ 1. De Commissie voor Onrechtmatige Bedingen bedoeld in de artikelen 35 en 36 van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument, neemt kennis van de bedingen en voorwaarden die in de overeenkomsten gesloten tussen de titularissen van vrije beroepen en hun cliënten voorkomen.

§ 2. Voor de toepassing van § 1, kan op de Commissie een beroep worden gedaan door de Ministers tot wiens bevoegdheid Justitie of Economische Zaken behoren, door de Minister bevoegd voor het betrokken vrij beroep, door de consumenten- of cliëntenorganisaties, door de tuchtrechtelijke overheden of door de betrokken interprofessionele of bedrijfsgroeperingen. Zij kan ook van ambtswege optreden.

§ 3. De Commissie beveelt aan :1° de schrapping of wijziging van bedingen en voorwaarden die haar kennelijk het evenwicht tussen de rechten en verplichtingen van de partijen lijken te verstoren, ten nadele van de cliënt;

2° de invoeging van vermeldingen, bedingen en voorwaarden die haar voor de voorlichting van de cliënt noodzakelijk lijken of waarvan de ontstentenis haar kennelijk het evenwicht tussen de rechten en verplichtingen van de partijen lijkt te verstoren, ten nadele van de cliënt;

3° de bedingen en voorwaarden zo op te stellen en op te maken dat de cliënt de betekenis en de draagwijdte ervan kan begrijpen.

Tuchtrechtelijke overheden, inter-professionele en bedrijfsgroeperingen en consumenten- of cliëntenorganisaties kunnen de Commissie om advies verzoeken over ontwerpen van bedingen of voorwaarden die in overeenkomsten afgesloten tussen de titularissen van vrije beroepen en hun cliënten voorkomen.

§ 4. In het raam van haar bevoegdheden stelt de Commissie aan de betrokken ministers wijzigingen in de wetten of verordeningen voor die haar wenselijk lijken.

Zij stelt jaarlijks een verslag op van haar werkzaamheden en maakt dit verslag bekend. Dat verslag omvat onder meer de volledige tekst van de aanbevelingen en voorstellen die zij in de loop van het jaar heeft gedaan.

autant que ces clauses soient rédigées de façon claire et compréhensible.

Art. 8

Lorsque toutes ou certaines clauses du contrat visé à l'article 6, § 1er, sont écrites, ces clauses doivent être rédigées de façon claire et compréhensible.

En cas de doute sur le sens d'une clause, l'interprétation la plus favorable au client prévaut. Cette règle d'interprétation n'est pas d'application dans le cadre de l'action en cessation prévue aux articles 17 à 23 de la présente loi.

Art. 9

§ 1er. La Commission des clauses abusives, visée aux articles 35 et 36 de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur, connaît des clauses et conditions utilisées dans les contrats entre les titulaires de professions libérales et leurs clients.

§ 2. Pour l'application du § 1er, la Commission peut être saisie par les Ministres ayant la Justice ou les Affaires économiques dans leurs attributions, par le Ministre compétent pour la profession libérale concernée, par les organisations de consommateurs ou de clients, par les autorités disciplinaires ou par les groupements professionnels ou interprofessionnels intéressés. Elle peut également se saisir d'office.

§ 3. La Commission recommande :1° la suppression ou la modification des clauses et conditions qui lui paraissent créer un déséquilibre manifeste entre les droits et les obligations des parties, au détriment du client;

2° l'insertion de mentions, clauses et conditions qui lui paraissent nécessaires pour l'information du client ou dont l'absence lui paraît créer un déséquilibre manifeste entre les droits et les obligations des parties, au détriment du client;

3° une rédaction et une présentation des clauses et conditions qui soient de nature à permettre au client d'en comprendre le sens et la portée.

Les autorités disciplinaires, les groupements professionnels ou interprofessionnels et les organisations de consommateurs ou de clients peuvent demander l'avis de la Commission sur des projets de clauses ou conditions utilisées dans les contrats conclus entre les titulaires de professions libérales et leurs clients.

§ 4. Dans le cadre de ses compétences, la Commission propose aux ministres concernés les modifications législatives ou réglementaires qui lui paraissent souhaitables.

Elle établit et publie chaque année un rapport de son activité. Celui-ci contient notamment le texte intégral des recommandations et des propositions formulées pendant l'année.

§ 5. In het kader van de toepassing van dit artikel stelt de Koning de samenstelling en werkingsmodaliteiten van de Commissie vast.

HOOFDSTUK IV

Op afstand gesloten overeenkomsten

Art. 10

Onverminderd de toepassing van strengere wetten, zijn de bepalingen van dit hoofdstuk van toepassing op elke overeenkomst op afstand gesloten tussen de titularis van een vrij beroep handelend in het kader van zijn beroepsactiviteit en diens cliënt, met uitzondering van de overeenkomsten betreffende financiële diensten.

In de voorwaarden en rekening houdend met de modaliteiten die Hij desgevallend bepaalt, kan de Koning, bij een in Ministerraad overlegd besluit, zekere bepalingen van dit hoofdstuk van toepassing verklaren op overeenkomsten betreffende financiële diensten of categorieën ervan.

Art. 11

Voordat de overeenkomst op afstand wordt gesloten, moet de titularis van een vrij beroep tijdig, op heldere en begrijpelijke wijze door elk middel dat aangepast is aan de gebruikte techniek voor communicatie op afstand, aan de cliënt de volgende inlichtingen verstrekken :

1° de identiteit van de titularis van het vrij beroep en het geografisch adres van de plaats van zijn vestiging;

2° de belangrijkste kenmerken van het goed of van de dienst;

3° de prijs van het goed of van de dienst, alle belastingen inbegrepen;

4° de leveringskosten, in voorkomend geval;

5° de wijze van betaling, levering of uitvoering van de overeenkomst;

6° het bestaan of, in de gevallen bedoeld in artikel 13, § 3, het ontbreken van een verzakingsrecht;

7° de kosten voor het gebruik van de techniek voor communicatie op afstand, wanneer die op een andere grondslag dan het basistarief wordt berekend;

8° de geldigheidsduur van het aanbod of van de prijs;

9° in voorkomend geval, de minimumduur van de overeenkomst in geval van overeenkomsten voor duurzame of periodieke dienstverlening of productlevering.

§ 5. Le Roi détermine la composition et les modalités de fonctionnement de la Commission dans le cadre de l'application du présent article.

CHAPITRE IV

Des contrats à distance

Art. 10

Sans préjudice de l'application de lois plus contraignantes, les dispositions du présent chapitre s'appliquent à tout contrat à distance conclu avec son client par le titulaire d'une profession libérale, agissant dans le cadre de son activité professionnelle, à l'exception des contrats portant sur des services financiers.

Dans les conditions et compte tenu des modalités qu'il détermine le cas échéant, le Roi peut, par arrêté délibéré en Conseil des Ministres, déclarer certaines dispositions du présent chapitre applicables aux contrats portant sur les services financiers ou à des catégories d'entre eux.

Art. 11

En temps utile avant la conclusion du contrat à distance, le titulaire d'une profession libérale doit fournir au client, de manière claire et compréhensible par tout moyen adapté à la technique de communication à distance utilisée, les informations suivantes:

1° l'identité du titulaire de la profession libérale et l'adresse géographique du lieu de son établissement;

2° les caractéristiques essentielles du bien ou du service;

3° le prix du bien ou du service, toutes taxes comprises;

4° les frais de livraison, le cas échéant;

5° les modalités de paiement, de livraison ou d'exécution;

6° l'existence ou, dans les cas visés à l'article 13, § 3, l'absence d'un droit de renonciation;

7° le coût de l'utilisation de la technique de communication à distance, lorsqu'il est calculé sur une base autre que le tarif de base;

8° la durée de validité de l'offre ou du prix;

9° le cas échéant, la durée minimale du contrat dans le cas de contrats portant sur la fourniture durable ou périodique d'un bien ou d'un service.

Bovendien moet de titularis van een vrij beroep in geval van telefonische communicatie aan het begin van elk gesprek met een cliënt expliciet zijn identiteit en het doel van zijn oproep bekend maken.

Art. 12

Ten laatste bij de levering van het goed of vóór de uitvoering van de dienst, moet de titularis van het vrij beroep aan zijn cliënt schriftelijk of op een andere duurzame drager die hem te zijner beschikking staat en voor hem toegankelijk is, de volgende inlichtingen verstrekken :

1° de bevestiging van de inlichtingen vermeld onder artikel 11, lid 1, 1° tot 6°, tenzij deze inlichtingen aan de cliënt reeds vóór de sluiting van de overeenkomst schriftelijk of op een andere duurzame drager die hem ter beschikking staat en voor hem toegankelijk is, werden verstrekt;

2° de voorwaarden en de uitoefeningswijze van het verzakingsrecht, met inbegrip van de in artikel 13, § 3, bedoelde gevallen;

3° het geografische adres van de vestiging van de titularis van het vrij beroep waar de cliënt met zijn klachten terecht kan;

4° de bestaande diensten na verkoop en waarborgen;

5° de voorwaarden voor de ontbinding van de overeenkomst, indien deze van onbepaalde duur is of een duur van meer dan één jaar heeft.

Art. 13

§ 1. De cliënt kan, zonder betaling van een boete en zonder opgave van redenen, aan de overeenkomst verzaken binnen een termijn van ten minste zeven werkdagen te rekenen vanaf de datum van de ontvangst van het goed of, voor diensten, van de sluiting van de overeenkomst.

Indien de titularis van het vrij beroep op die datum de verplichtingen van artikel 12 niet heeft uitgevoerd, wordt evenwel de in de vorige alinea vermelde termijn op drie maanden gebracht. Indien binnen deze termijn van drie maanden de inlichtingen bedoeld in artikel 12 verstrekt zijn, begint de in de vorige alinea vermelde termijn van zeven werkdagen te lopen vanaf dat ogenblik.

§ 2. Wanneer het verzakingsrecht overeenkomstig dit artikel door de cliënt wordt uitgeoefend, is de titularis van het vrij beroep verplicht de door de cliënt gestorte bedragen zo spoedig mogelijk en in elk geval binnen dertig dagen terug te betalen.

Aan de cliënt kunnen voor de uitoefening van zijn verzakingsrecht enkel de rechtstreekse kosten voor het terugzenden van de goederen worden aangerekend.

En outre, en cas de communication téléphonique, le titulaire d'une profession libérale est tenu d'indiquer explicitement au début de toute conversation avec un client son identité et le but de son appel.

Art. 12

Au plus tard lors de la livraison du bien ou avant l'exécution du service, le titulaire de la profession libérale doit fournir au client, par écrit ou sur un autre support durable à sa disposition et auquel il a accès, les informations suivantes :

1° la confirmation des informations mentionnées à l'article 11, alinéa 1er, points 1° à 6°, à moins que ces informations n'aient déjà été fournies au client préalablement à la conclusion du contrat par écrit ou sur un autre support durable à sa disposition et auquel il a accès;

2° les conditions et les modalités d'exercice du droit de renonciation, y compris les cas visés à l'article 13, § 3;

3° l'adresse géographique de l'établissement du titulaire de la profession libérale où le client peut présenter ses réclamations;

4° les services après-vente et les garanties existants;

5° les conditions de résiliation du contrat lorsque celui-ci est à durée indéterminée ou d'une durée supérieure à un an.

Art. 13

§ 1er. Le client peut, sans pénalité et sans indication de motif, renoncer au contrat pendant un délai d'au moins sept jours ouvrables à compter de la date de la réception du bien ou, pour les services, de la conclusion du contrat.

Toutefois, si, à cette date, le titulaire de la profession libérale n'a pas exécuté les obligations prévues à l'article 12, le délai mentionné à l'alinéa précédent est porté à trois mois. Si, dans ce délai de trois mois, les informations visées à l'article 12 sont fournies, le délai de sept jours ouvrables mentionné à l'alinéa précédent commence à courir dès ce moment.

§ 2. Lorsque le droit de renonciation est exercé par le client conformément au présent article, le titulaire de la profession libérale est tenu de rembourser, dans les meilleurs délais et, en tout cas, dans les trente jours, les sommes versées par le client.

Les seuls frais qui peuvent être imputés au client en raison de l'exercice de son droit de renonciation sont les frais directs de renvoi des marchandises.

§3. Tenzij partijen anders zijn overeengekomen, kan de cliënt het verzakingsrecht niet uitoefenen voor overeenkomsten :

1° betreffende de levering van diensten waarvan de uitoefening met instemming van de cliënt is begonnen vóór het einde van de in § 1 bedoelde termijn van zeven dagen;

2° betreffende de levering van goederen of diensten waarvan de prijs gebonden is aan de schommelingen op de financiële markt, waarop de titularis van het vrij beroep geen vat heeft;

3° betreffende de levering van goederen die volgens de aanwijzingen van de cliënt zijn vervaardigd of een duidelijk persoonlijk karakter hebben gekregen of die door hun aard niet kunnen worden teruggezonden of snel kunnen bederven of verouderen;

§ 4. Indien de prijs van het goed of de dienst waarop de overeenkomst slaat, volledig of gedeeltelijk gedekt is door een krediet dat door de titularis van het vrij beroep of door een derde partij op grond van een akkoord tussen die derde en de titularis van het vrij beroep verstrekt is, wordt de kredietovereenkomst ambtshalve ontbonden, zonder boete, wanneer de cliënt overeenkomstig dit artikel gebruik maakt van zijn recht om aan de overeenkomst te verzaken.

Ingeval het krediet door een derde overeenkomstig het vorige lid verstrekt is, wordt de derde door de titularis van het vrij beroep onverwijld op de hoogte gebracht van de verzaaking door de cliënt.

Art. 14

§ 1. Tenzij de partijen anders zijn overeengekomen, moet de titularis van het vrij beroep de bestelling uitvoeren binnen dertig dagen te rekenen vanaf de dag volgend op die waarop de cliënt haar heeft toegezonden.

Indien de overeenkomst door de titularis van het vrij beroep niet wordt uitgevoerd omdat het bestelde goed of de bestelde dienst niet beschikbaar is, moet de cliënt daarvan in kennis worden gesteld en moeten hem de bedragen die hij eventueel ter betaling heeft overgemaakt zo spoedig mogelijk en in elk geval binnen de dertig dagen worden terugbetaald.

§ 2. In geval van gebruik door een cliënt van een toestel voor de elektronische overdracht van gelden in het kader van een overeenkomst op afstand, zijn de bepalingen van artikel 81, § 5, van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en de bescherming van de consument van toepassing.

Art. 15

Het bewijs van het bestaan van een voorafgaande inlichting, van een bevestiging in een geschrift of op een duurzame drager, van het naleven van de termijnen en van de instemming van de cliënt komt toe aan de titularis van het vrij beroep.

§3. Sauf si les parties en ont convenu autrement, le client ne peut exercer le droit de renonciation pour les contrats :

1° de fourniture de services dont l'exécution a commencé, avec l'accord du client, avant la fin du délai de sept jours ouvrables prévu au § 1er;

2° de fourniture de biens ou de services dont le prix est fonction de fluctuations des taux du marché financier, que le titulaire de la profession libérale n'est pas en état de contrôler;

3° de fourniture de biens confectionnés selon les spécifications du client ou nettement personnalisés ou qui, du fait de leur nature, ne peuvent être réexpédiés ou sont susceptibles de se détériorer ou de se périmer rapidement;

§ 4. Si le prix du bien ou du service, objet du contrat, est entièrement ou partiellement couvert par un crédit accordé par le titulaire de la profession libérale ou par un tiers sur la base d'un accord entre ce tiers et le titulaire de la profession libérale, le contrat de crédit est résilié de plein droit, sans pénalité, lorsque le client exerce son droit de renonciation conformément au présent article.

Lorsque, conformément à l'alinéa précédent, le crédit est accordé par un tiers, celui-ci est informé, sans délai, par le titulaire de la profession libérale de la renonciation par le client.

Art. 14

§ 1er. Sauf si les parties en ont convenu autrement, le titulaire de la profession libérale doit exécuter la commande dans un délai de trente jours à compter du lendemain du jour de sa transmission par le client.

En cas de défaut d'exécution du contrat par le titulaire de la profession libérale résultant de l'indisponibilité du bien ou du service commandé, le client doit être informé de cette indisponibilité et les sommes qu'il a, le cas échéant, versées en paiement doivent lui être remboursées dans les meilleurs délais et, en tout cas, dans les trente jours.

§ 2. En cas d'utilisation, par un client, d'un instrument de transfert électronique de fonds dans le cadre d'un contrat à distance, les dispositions de l'article 81, § 5 de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur sont d'application.

Art. 15

La preuve de l'existence d'une information préalable, d'une confirmation écrite ou sur support durable, du respect des délais et du consentement du client, incombe au titulaire de la profession libérale.

Art. 16

§1. Het is aan de titularis van een vrij beroep verboden iemand, zonder dat hij hierom eerst heeft verzocht, enig goed toe te zenden met het verzoek dit tegen betaling van zijn prijs te verwerven of het anders, zelfs kosteloos, aan de afzender terug te zenden.

Het is eveneens verboden aan de titularis van een vrij beroep iemand, zonder dat hij hierom eerst heeft verzocht, enige dienst te verlenen met het verzoek die dienst, tegen betaling van zijn prijs, te aanvaarden.

In geen geval is de geadresseerde verplicht de verleende dienst of het toegezonden goed te betalen noch het goed terug te zenden, zelfs niet indien een vermoeden werd geopperd dat men de dienst of de aankoop van het goed stilzwijgend had aanvaard.

§ 2. Is verboden, bij gebrek aan voorafgaande toestemming van de cliënt, het gebruik voor promotionele doeleinden door de titularis van een vrij beroep van de volgende technieken voor communicatie op afstand :- geautomatiseerd oproepsysteem zonder menselijke tussenkomst (oproepautomaat);- faxtoestel.

De Koning kan de lijst van voormelde technieken uitbreiden.

De technieken voor communicatie op afstand die een individuele communicatie mogelijk maken en die in het voorgaand lid niet worden bedoeld, kunnen door de titularis van een vrij beroep slechts voor promotionele doeleinden bij ontstentenis van bezwaar van de cliënt gebruikt worden.

HOOFDSTUK V

Vordering tot staking

Art. 17

De voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg stelt het bestaan vast en beveelt de staking van een zelfs onder het strafrecht vallende daad die een inbreuk op de bepalingen van deze wet uitmaakt.

Hij kan de publicatie van een nog niet ter kennis van het publiek gebrachte misleidende of ongeoorloofde vergelijkende reclame verbieden, wanneer er aanwijzingen zijn dat de reclame op het punt staat gepubliceerd te worden.

Hij kan ook aan een communicatietechniek-exploitant bevelen, indien die daartoe in staat is, een einde te maken aan praktijken die niet stroken met de bepalingen van deze wet betreffende de overeenkomsten op afstand.

Art. 18

Artikel 17 is niet van toepassing op daden van namaking die onder toepassing vallen van de wetten betreffende de uitvindingsoctrooien, de waren- of dienstmerken, de tekeningen of modellen en het auteursrecht en de naburige rechten.

Art. 16

§1er. Il est interdit au titulaire d'une profession libérale de faire parvenir à une personne, sans demande préalable de sa part, un bien quelconque, en l'invitant à acquérir ce bien contre paiement de son prix ou, à défaut, à le renvoyer à son expéditeur, même sans frais.

Il est également interdit au titulaire d'une profession libérale de fournir à une personne, sans demande préalable de sa part, un service quelconque en l'invitant à accepter ce service contre paiement de son prix.

En aucun cas, le destinataire n'est tenu de payer le service fourni ou le bien envoyé ni de restituer ce dernier, même si une présomption d'acceptation tacite du service ou d'achat du bien a été formulée.

§ 2. Est interdite, en l'absence d'un consentement préalable du client, l'utilisation, à des fins promotionnelles, par le titulaire d'une profession libérale des techniques de communication à distance suivantes :- système automatisé d'appel sans intervention humaine (automate d'appel);- télécopieur.

Le Roi peut étendre la liste des techniques visées ci-avant.

Les techniques de communication à distance qui permettent une communication individuelle et qui ne sont pas visées à l'alinéa précédent, ne peuvent être utilisées, à des fins promotionnelles, par le titulaire d'une profession libérale qu'en l'absence d'opposition du client.

CHAPITRE V

De l'action en cessation

Art. 17

Le président du tribunal de première instance constate l'existence et ordonne la cessation d'un acte, même pénalement réprimé, constituant une infraction aux dispositions de la présente loi.

Il peut interdire la diffusion d'une publicité trompeuse ou d'une publicité comparative illicite non encore portées à la connaissance du public, lorsqu'il y a des indices de l'imminence de leur diffusion.

Il peut également ordonner à un opérateur de technique de communication, lorsque celui-ci est en mesure de le faire, de mettre fin aux pratiques non conformes aux dispositions de la présente loi relatives aux contrats à distance.

Art. 18

L'article 17 ne s'applique pas aux actes de contrefaçon qui sont sanctionnés par les lois sur les brevets d'inventions, les marques de produits ou de services, les dessins ou modèles et le droit d'auteur et les droits voisins.

Het voorgaande lid is evenwel niet van toepassing op de dienstmerken die op het grondgebied van de Benelux in gebruik waren op de datum van inwerkingtreding van het Protocol van 10 november 1983 houdende wijziging van de eenvormige Beneluxwet op de warenmerken wanneer de eenvormige Beneluxwet op de merken van de eigenaars van voornoemde merken niet toelaat zich te beroepen op de rechtsregels inzake merken.

Art. 19

De in artikel 17 bedoelde vordering wordt ingesteld op verzoek van :

1° de belanghebbenden;

2° een tuchtrechtelijke overheid of een professionele of interprofessionele beroepsvereniging met rechtspersoonlijkheid;

3° een vereniging ter verdediging van de consumentenbelangen die rechtspersoonlijkheid bezit en in de Raad voor het verbruik vertegenwoordigd is;

4° een ziekenfonds of een landsbond;

5° de Minister of Ministers die voor de betrokken aangelegenheid bevoegd zijn.

De vordering die op verzoek van een in het eerste lid, 3°, bedoelde vereniging ingesteld wordt en die een daad die een inbreuk op artikel 6 uitmaakt betreft, kan, afzonderlijk of gezamenlijk, worden ingesteld tegen verscheidene titularissen van hetzelfde vrij beroep of tegen hun professionele of interprofessionele beroepsverenigingen die gebruik maken dan wel het gebruik aanbevelen van dezelfde of van soortgelijke algemene contractuele bedingen.

In afwijking van de artikelen 17 en 18 van het Gerechtelijk Wetboek, kunnen de in het eerste lid, 2°, 3° en 4° bedoelde instanties in rechte optreden voor de verdediging van hun statutair omschreven collectieve belangen.

Art. 20

Wanneer een, zelfs onder het strafrecht vallende, daad die zijn oorsprong in België vindt de collectieve belangen van cliënten in een andere lidstaat van de Europese Unie schaadt, en, al naar gelang de regels betreffende de toepasselijke wet, hetzij een inbreuk uitmaakt op de bepalingen van deze wet, hetzij een inbreuk uitmaakt op de bepalingen van de wet van een lidstaat tot omzetting van de in artikel 1, lid 2, van deze wet bedoelde richtlijnen, kan elke bevoegde instantie van die andere lidstaat aan de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg vragen het bestaan van die daad vast te stellen en de staking ervan te bevelen.

Onder bevoegde instantie moet verstaan worden elke volgens de wetgeving van een lidstaat opgerichte organisatie,

L'alinéa précédent n'est toutefois pas applicable aux marques de services utilisées sur le territoire Benelux à la date d'entrée en vigueur du Protocole du 10 novembre 1983 portant modification de la loi uniforme Benelux sur les marques de produits lorsque la loi uniforme Benelux sur les marques ne permet pas aux propriétaires des marques précitées d'invoquer les dispositions du droit des marques.

Art. 19

L'action visée à l'article 17 est formée à la demande :

1° des intéressés;

2° d'une autorité disciplinaire ou d'un groupement professionnel ou interprofessionnel jouissant de la personnalité civile;

3° d'une association ayant pour objet la défense des intérêts des consommateurs, pour autant qu'elle jouisse de la personnalité civile et qu'elle soit représentée au Conseil de la consommation;

4° d'une mutuelle ou d'une union nationale;

5° du Ministre compétent ou des Ministres compétents pour la matière concernée.

L'action formée à la demande d'une association visée à l'alinéa 1er, 3° et concernant un acte constituant une infraction à l'article 6 peut être dirigée, séparément ou conjointement, contre plusieurs titulaires de la même profession libérale ou leurs groupements professionnels ou interprofessionnels qui utilisent ou recommandent l'utilisation des mêmes clauses contractuelles générales, ou de clauses similaires.

Par dérogation aux articles 17 et 18 du Code judiciaire, les entités visées à l'alinéa 1er, 2°, 3° et 4°, peuvent agir en justice pour la défense de leurs intérêts collectifs statutairement définis.

Art. 20

Lorsqu'un acte, même pénalement réprimé et ayant son origine en Belgique, lèse les intérêts collectifs des clients dans un autre État membre de l'Union européenne, et constitue, en fonction des règles relatives à la loi applicable, soit une infraction aux dispositions de la présente loi, soit une infraction à celles de la loi d'un État membre transposant les directives mentionnées à l'article 1er, alinéa 2 de la présente loi, toute entité qualifiée de cet autre État membre peut demander au président du tribunal de première instance de constater l'existence et d'ordonner la cessation de cet acte.

Par entité qualifiée, il y a lieu d'entendre toute organisation constituée conformément au droit d'un État membre, dont

die als doelstelling heeft de collectieve belangen van consumenten te beschermen en die op de door de Europese Commissie opgestelde en in het Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen bekendgemaakte lijst van de bevoegde instanties staat.

De voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg aanvaardt de in het voorgaande lid bedoelde lijst als bewijs van de bevoegde instantie om in rechte op te treden, onverminderd zijn recht om na te gaan of de doelstelling van de bevoegde instantie zijn vordering rechtvaardigt.

Art. 21

De in de artikelen 17 en 20 bedoelde vordering tot staking wordt ingesteld en behandeld zoals in kortgeding.

Ze kan worden ingesteld bij verzoekschrift op tegenspraak, getekend door een advocaat, overeenkomstig de artikelen 1034ter tot 1034^{sexies} van het Gerechtelijk Wetboek.

Over de vordering wordt uitspraak gedaan niettegenstaande vervolging wegens dezelfde feiten voor een strafrechtelijk rechtscollege.

Het vonnis is uitvoerbaar bij voorraad, niettegenstaande elk rechtsmiddel, en zonder borgtocht.

Elke uitspraak wordt binnen acht dagen en door toedoen van de griffier van het bevoegde rechtscollege meegedeeld aan de tuchtrechtelijke overheden en aan de bevoegde Minister.

Bovendien moet de griffier van het rechtscollege waarbij beroep wordt aangetekend tegen een krachtens artikelen 17 of 20 genomen beslissing, onverwijld de tuchtrechtelijke overheid of de bevoegde Minister daaromtrent inlichten.

Art. 22

§ 1. De vordering tot staking betreffende een met de bepalingen van deze wet niet overeenstemmende reclame wordt ingesteld tegen de adverteerder van de reclame.

Indien de adverteerder echter geen woonplaats in België heeft en geen verantwoordelijke persoon met woonplaats in België heeft aangewezen, kan de vordering tot staking eveneens worden ingesteld tegen:

- de uitgever van de geschreven reclame of de producent van de audiovisuele reclame;
- de drukker of de maker, indien de uitgever of de producent geen woonplaats in België heeft en geen verantwoordelijke persoon met woonplaats in België heeft aangewezen;
- de verspreider alsmede elke persoon die er bewust toe bijdraagt dat de reclame uitwerking heeft, indien de drukker of de maker geen woonplaats in België heeft en geen verantwoordelijke persoon met woonplaats in België heeft aangewezen.

l'objet est de protéger les intérêts collectifs des consommateurs et qui figure sur la liste des entités qualifiées établie par la Commission européenne et publiée au Journal officiel des Communautés européennes.

Le président du tribunal de première instance accepte la liste visée à l'alinéa précédent comme preuve de la capacité pour agir de l'entité qualifiée, sans préjudice de son droit d'examiner si l'objet de l'entité qualifiée justifie son action.

Art. 21

L'action en cessation visée aux articles 17 et 20 est formée et instruite selon les formes du référé.

Elle peut être introduite par requête contradictoire, signée par un avocat, en conformité avec les articles 1034ter à 1034^{sexies} du Code judiciaire.

Il est statué sur l'action nonobstant toute poursuite exercée en raison des mêmes faits devant une juridiction pénale.

Le jugement est exécutoire par provision, nonobstant toute voie de recours, et sans caution.

Toute décision est, dans la huitaine, et à la diligence du greffier de la juridiction compétente, communiquée à l'autorité disciplinaire et au Ministre compétent.

En outre, le greffier de la juridiction devant laquelle un recours est introduit contre une décision rendue en vertu des articles 17 ou 20, est tenu d'informer sans délai l'autorité disciplinaire ou le Ministre compétent.

Art. 22

§ 1er. L'action en cessation relative à une publicité non conforme aux dispositions de la présente loi est intentée à charge de l'annonceur de la publicité.

Toutefois, lorsque l'annonceur n'est pas domicilié en Belgique et n'a pas désigné une personne responsable ayant son domicile en Belgique, l'action pourra également être intentée à charge de :

- l'éditeur de la publicité écrite ou le producteur de la publicité audiovisuelle;
- l'imprimeur ou le réalisateur, si l'éditeur ou le producteur n'ont pas leur domicile en Belgique et n'ont pas désigné une personne responsable ayant son domicile en Belgique;
- le distributeur ainsi que toute personne qui contribue sciemment à ce que la publicité produise son effet, si l'imprimeur ou le réalisateur n'ont pas leur domicile en Belgique et n'ont pas désigné une personne responsable ayant son domicile en Belgique.

§ 2. De voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg kan :

a) eisen dat de adverteerder bewijzen levert betreffende de materiële juistheid van de feitelijke gegevens in de reclame indien, rekening houdend met de wettige belangen van de adverteerder en van elke andere partij in het geding, een dergelijke eis in het licht van de omstandigheden van het bedoelde geval passend lijkt, en

b) de feitelijke gegevens als onjuist beschouwen indien de overeenkomstig punt a) vereiste bewijzen niet worden geleverd of indien hij ze onvoldoende acht.

Art. 23

De voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg kan bevelen dat zijn beslissing of de samenvatting die hij opstelt, wordt aangeplakt tijdens de door hem bepaalde termijn, zowel buiten als binnen de inrichtingen van de overtreder en dat zijn vonnis of de samenvatting ervan in kranten of op enige andere wijze wordt bekendgemaakt, dit alles op kosten van de overtreder.

Deze maatregelen van openbaarmaking mogen evenwel slechts opgelegd worden indien zij er kunnen toe bijdragen dat de gewraakte daad of de uitwerking ervan ophouden.

HOOFDSTUK VI

Strafbepalingen

Art. 24

Met een geldboete van 250 tot 10 000 frank worden gestraft, zij die de volgende bepalingen inzake op afstand gesloten overeenkomsten overtreden:

- de artikelen 11, 6°, en 12, 2°, inzake de vermeldingen betreffende het verzakingsrecht;
- artikel 16, § 1 inzake afgedwongen aankopen.

Art. 25

Met geldboete van 1 000 frank tot 20 000 frank worden gestraft, zij die de beschikkingen niet naleven van een krachtens de artikelen 17 of 20, als gevolg van een vordering tot staking gewezen vonnis of arrest.

Onverminderd de toepassing van de gewone regelen inzake herhaling, wordt de in het eerste lid bepaalde straf verdubbeld wanneer een in het eerste lid bedoelde inbreuk zich voordoet binnen vijf jaar na een in kracht van gewijsde gegane veroordeling wegens dezelfde inbreuk.

Art. 26

Wanneer de feiten voorgelegd aan de rechtbank, het voorwerp zijn van een vordering tot staking kan er niet beslist worden over de strafvordering dan nadat een in kracht van gewijsde gegane beslissing is genomen betreffende de vordering tot staking.

§ 2. Le président du tribunal de première instance peut :

a) exiger que l'annonceur apporte des preuves concernant l'exactitude matérielle des données de fait, contenues dans la publicité si, compte tenu des intérêts légitimes de l'annonceur et de toute autre partie à la procédure, une telle exigence paraît appropriée au vu des circonstances du cas d'espèce, et

b) considérer des données de fait comme inexactes si les preuves exigées conformément au point a) ne sont pas apportées ou s'il les estime insuffisantes.

Art. 23

Le président du tribunal de première instance peut prescrire l'affichage de sa décision ou du résumé qu'il en rédige, pendant le délai qu'il détermine, aussi bien à l'extérieur qu'à l'intérieur des établissements du contrevenant et ordonner la publication de son jugement ou du résumé par la voie de journaux ou de toute autre manière, le tout aux frais du contrevenant.

Ces mesures de publicité ne peuvent toutefois être prescrites que si elles sont de nature à contribuer à la cessation de l'acte incriminé ou de ses effets.

CHAPITRE VI

Des sanctions pénales

Art. 24

Sont punis d'une amende de 250 à 10 000 francs, ceux qui commettent une infraction aux dispositions suivantes, relatives aux contrats conclus à distance:

- les articles 11, 6°, et 12, 2°, concernant les mentions relatives au droit de renonciation;
- l'article 16, § 1er concernant les achats forcés.

Art. 25

Sont punis d'une amende de 1 000 francs à 20 000 francs ceux qui ne se conforment pas à ce que dispose un jugement ou un arrêt rendu en vertu des articles 17 ou 20 à la suite d'une action en cessation.

Sans préjudice des règles habituelles en matière de récidive, la peine prévue au premier alinéa est doublée en cas d'infraction visée au premier alinéa, intervenant dans les cinq ans à dater d'une condamnation coulée en force de chose jugée prononcée du chef de la même infraction.

Art. 26

Lorsque les faits soumis au tribunal font l'objet d'une action en cessation, il ne peut être statué sur l'action pénale qu'après qu'une décision coulée en force de chose jugée a été rendue relativement à l'action en cessation.

Art. 27

De vennootschappen en verenigingen met rechtspersoonlijkheid zijn burgerrechtelijk aansprakelijk voor de veroordelingen tot schadevergoeding, geldboeten, kosten, verbeurdverklaringen, teruggave en geldelijke sancties van welke aard ook, die wegens inbreuk op de bepalingen van deze wet tegen hun organen of aangestelden zijn uitgesproken.

Dit geldt eveneens voor de leden van alle handelsverenigingen die geen rechtspersoonlijkheid bezitten, wanneer de inbreuk door een vennoot, zaakvoerder of aangestelde is gepleegd ter gelegenheid van een tot de werkzaamheid van de vereniging behorende verrichting. Evenwel is de burgerrechtelijk aansprakelijke vennoot persoonlijk niet verder gehouden dan tot de sommen of waarden die de verrichting hem opgebracht heeft.

Deze vennootschappen, verenigingen en leden kunnen rechtstreeks voor de strafrechter gedagvaard worden door het openbaar ministerie of door de burgerlijke partij.

Art. 28

De bepalingen van boek I van het Strafwetboek, met inbegrip van hoofdstuk VII en van artikel 85, zijn van toepassing op de inbreuken bedoeld in deze wet.

HOOFDSTUK VII

Slotbepalingen

Art. 29

Een beding dat de wet van een Staat die geen lid is van de Europese Unie op een door deze wet geregelde overeenkomst toepasselijk verklaart, wordt wat de in deze wet geregelde aangelegenheden betreft voor niet geschreven gehouden wanneer bij gebreke van dat beding de wet van een lidstaat van de Europese Unie toepasselijk zou zijn en die wet de cliënt in de genoemde aangelegenheden een hogere bescherming verleent.

Wordt eveneens voor niet geschreven gehouden een beding waarbij de cliënt verzaakt aan de rechten die hem door deze wet worden toegekend.

Art. 30

In artikel 587 van het Gerechtelijk Wetboek worden de volgende wijzigingen aangebracht: 1° het 3° wordt afgeschaft; 2° het 6° wordt door de volgende bepaling vervangen :

“6° over de vorderingen bedoeld in de artikelen 17 en 20 van de wet van (...) betreffende de reclame, de onrechtmatige bedingen en de op afstand gesloten overeenkomsten inzake de vrije beroepen”.

Art. 27

Les sociétés et associations ayant la personnalité civile sont civilement responsables des condamnations aux dommages-intérêts, amendes, frais, confiscations, restitutions et sanctions pécuniaires quelconques prononcées pour infraction aux dispositions de la présente loi contre leurs organes ou préposés.

Il en est de même des membres de toutes associations commerciales dépourvues de la personnalité civile, lorsque l'infraction a été commise par un associé, gérant ou préposé, à l'occasion d'une opération entrant dans le cadre de l'activité de l'association. L'associé civilement responsable n'est toutefois personnellement tenu qu'à concurrence des sommes ou valeurs qu'il a retirées de l'opération.

Ces sociétés, associations et membres pourront être cités directement devant la juridiction répressive par le ministère public ou la partie civile.

Art. 28

Les dispositions du livre Ier du Code pénal, sans exception du chapitre VII et de l'article 85, sont applicables aux infractions visées par la présente loi.

CHAPITRE VII

Dispositions finales

Art. 29

Une clause déclarant applicable à un contrat régi par la présente loi la loi d'un État tiers à l'Union européenne est réputée non écrite en ce qui concerne les matières régies par la présente loi lorsque, en l'absence de cette clause, la loi d'un État membre de l'Union européenne serait applicable et que cette loi procure une protection plus élevée au client dans lesdites matières.

Est également réputée non écrite une clause par laquelle le client renonce aux droits qui lui sont conférés par la présente loi.

Art. 30

A l'article 587 du Code judiciaire sont apportées les modifications suivantes : 1° le 3° est supprimé; 2° le 6° est remplacé par la disposition suivante :

“6° sur les demandes prévues aux articles 17 et 20 de la loi du (...) relative à la publicité, aux clauses abusives et aux contrats à distance en ce qui concerne les professions libérales”.

Art. 31

Worden opgeheven :

1° de wet van 21 oktober 1992 betreffende de misleidende reclame inzake de vrije beroepen;

2° de wet van 3 april 1997 betreffende oneerlijke bedingen in overeenkomsten gesloten tussen titularissen van vrije beroepen en hun cliënten, gewijzigd bij de wet van 7 december 1998, met uitzondering van artikel 12.

Art. 31

Sont abrogées :

1° la loi du 21 octobre 1992 relative à la publicité trompeuse en ce qui concerne les professions libérales;

2° la loi du 3 avril 1997 relative aux clauses abusives dans les contrats conclus avec leurs clients par les titulaires de professions libérales, modifiée par la loi du 7 décembre 1998, à l'exception de son article 12.

BIJLAGE

1. Bedingen die tot doel of tot gevolg hebben :

a) de wettelijke aansprakelijkheid van de titularis van een vrij beroep uit te sluiten of te beperken bij overlijden of lichamelijk letsel van de cliënt ten gevolge van een doen of nalaten van deze titularis van een vrij beroep;

b) de wettelijke rechten van de cliënt ten aanzien van de titularis van een vrij beroep of een andere partij in geval van volledige of gedeeltelijke wanprestatie of van gebrekkige uitvoering door de titularis van een vrij beroep van één van diens contractuele verplichtingen, met inbegrip van de mogelijkheid om een schuld jegens de titularis van een vrij beroep te compenseren met een schuldvordering jegens deze op ongepaste wijze uit te sluiten of te beperken;

c) te voorzien in een onherroepelijke verbintenis van de cliënt terwijl de uitvoering van de prestaties van de titularis van een vrij beroep onderworpen is aan een voorwaarde waarvan de verwezenlijking uitsluitend afhankelijk is van zijn wil;

d) de titularis van een vrij beroep toe te staan door de cliënt betaalde bedragen te behouden wanneer deze afziet van het sluiten of het uitvoeren van de overeenkomst, zonder erin te voorzien dat de cliënt een gelijkwaardig bedrag aan schadevergoeding mag verlangen van de titularis van een vrij beroep wanneer deze zich terug-trekt;

e) de cliënt die zijn verbintenissen niet nakomt, een onevenredig hoge schadevergoeding op te leggen;

f) de titularis van een vrij beroep toe te staan de overeenkomst op te zeggen indien zulks niet aan de cliënt wordt toegestaan, alsmede de titularis van een vrij beroep toe te staan de door de cliënt betaalde voorschotten te behouden ingeval de titularis van een vrij beroep zelf de overeenkomst opzegt;

g) de titularis van een vrij beroep toe te staan een overeenkomst van onbeperkte duur zonder redelijke opzeggingstermijn eenzijdig op te zeggen, behalve in geval van gewichtige redenen;

h) een overeenkomst van bepaalde duur automatisch te verlengen bij ontbreken van tegengestelde kennisgeving van de cliënt, terwijl een al te ver van het einde van de overeenkomst verwijderde datum is vastgesteld als uiterste datum voor de kennisgeving van de wil van de cliënt om de overeenkomst niet te verlengen;

i) op onweerlegbare wijze de instemming vast te stellen van de cliënt met bedingen waarvan deze niet daadwerkelijk kennis heeft kunnen nemen vóór het sluiten van de overeenkomst;

j) de titularis van een vrij beroep te machtigen zonder geldige, in de overeenkomst vermelde reden eenzijdig de voorwaarden van de overeenkomst te wijzigen;

ANNEXE

1. Clauses ayant pour objet ou pour effet :

a) d'exclure ou de limiter la responsabilité légale du titulaire d'une profession libérale en cas de mort d'un client ou de dommages corporels causés à celui-ci, résultant d'un acte ou d'une omission de ce titulaire d'une profession libérale;

b) d'exclure ou de limiter de façon inappropriée les droits légaux du client vis-à-vis du titulaire d'une profession libérale ou d'une autre partie en cas de non-exécution totale ou partielle ou d'exécution défectueuse par le titulaire d'une profession libérale d'une quelconque des obligations contractuelles, y compris la possibilité de compenser une dette envers le titulaire d'une profession libérale avec une créance qu'il aurait contre lui;

c) de prévoir un engagement ferme du client, alors que l'exécution des prestations du titulaire d'une profession libérale est assujettie à une condition dont la réalisation dépend de sa seule volonté;

d) de permettre au titulaire d'une profession libérale de retenir des sommes versées par le client lorsque celui-ci renonce à conclure ou à exécuter le contrat, sans prévoir le droit, pour le client, de percevoir une indemnité d'un montant équivalent de la part du titulaire d'une profession libérale lorsque c'est celui-ci qui renonce;

e) d'imposer au client qui n'exécute pas ses obligations une indemnité d'un montant disproportionnellement élevé;

f) d'autoriser le titulaire d'une profession libérale à résilier le contrat de façon discrétionnaire si la même faculté n'est pas reconnue au client, ainsi que de permettre au titulaire d'une profession libérale de retenir les sommes versées au titre de prestations non encore réalisées par lui, lorsque c'est le titulaire d'une profession libérale lui-même qui résilie le contrat;

g) d'autoriser le titulaire d'une profession libérale à mettre fin sans préavis raisonnable à un contrat à durée indéterminée, sauf en cas de motif grave;

h) de proroger automatiquement un contrat à durée déterminée en l'absence d'expression contraire du client, alors qu'une date excessivement éloignée de la fin du contrat a été fixée comme date limite pour exprimer cette volonté de non-prorogation de la part du client;

i) constater de manière irréfragable l'adhésion du client à des clauses dont il n'a pas eu, effectivement, l'occasion de prendre connaissance avant la conclusion du contrat;

j) d'autoriser le titulaire d'une profession libérale à modifier unilatéralement les termes du contrat sans raison valable et spécifiée dans le contrat;

k) de titularis van een vrij beroep te machtigen zonder geldige reden eenzijdig de kenmerken van het te leveren product of de te verrichten dienst te wijzigen;

l) te bepalen dat de prijs van de goederen wordt vastgesteld op het ogenblik van levering, dan wel de verkoper van de goederen of de dienstverrichter het recht te verlenen zijn prijs te verhogen, zonder dat de cliënt in beide gevallen het overeenkomstige recht heeft om de overeenkomst op te zeggen, indien de eindprijs te hoog is ten opzichte van de bij het sluiten van de overeenkomst bedongen prijs;

m) de titularis van een vrij beroep het recht te geven te bepalen of de geleverde goederen of de dienst aan de bepalingen van de overeenkomst beantwoorden of hem het exclusieve recht te geven om één of ander beding van de overeenkomst te interpreteren;

n) de verplichting van de titularis van een vrij beroep te beperken om de verbintenissen na te komen die door zijn gevolmachtigden zijn aangegaan, of diens verbintenissen te laten afhangen van het naleven van een bijzondere formaliteit;

o) de cliënt te verplichten al zijn verbintenissen na te komen, zelfs wanneer de titularis van een vrij beroep zijn verbintenissen niet uitvoert;

p) te voorzien in de mogelijkheid van overdracht van de overeenkomst door de titularis van een vrij beroep, wanneer hierdoor de garanties voor de cliënt zonder diens instemming geringer kunnen worden;

q) het indienen van een beroep of het instellen van een rechtsvordering door de cliënt te beletten of te belemmeren, met name door de cliënt te verplichten zich uitsluitend tot een niet onder een wettelijke regeling ressorterend scheidsrecht te wenden, door de bewijsmiddelen waarop de cliënt een beroep kan doen op ongeoorloofde wijze te beperken of hem een bewijslast op te leggen die volgens het geldende recht normaliter op een andere partij bij de overeenkomst rust.

2. Draagwijdte van de punten g), j) en l) :

a) Punt g) staat niet in de weg aan bedingen waarbij de leverancier van financiële diensten zich het recht voorbehoudt eenzijdig een eind te maken aan een overeenkomst van onbepaalde duur, en dit zonder opzegtermijn in geval van geldige reden, mits de titularis van een vrij beroep verplicht wordt hiervan onmiddellijk de andere contracterende partij(en) op de hoogte te stellen.

b) Punt j) staat niet in de weg aan bedingen waarbij de leverancier van financiële diensten zich het recht voorbehoudt de door of aan de cliënt te betalen rentevoet of het bedrag van alle andere op de financiële diensten betrekking hebbende lasten bij geldige reden zonder opzegtermijn te wijzigen, mits de titularis van een vrij beroep verplicht wordt dit zo spoedig mogelijk ter kennis te brengen van de andere contracterende partij(en) en deze vrij is (zijn) onmiddellijk de overeenkomst op te zeggen.

k) d'autoriser le titulaire d'une profession libérale à modifier unilatéralement sans raison valable des caractéristiques du produit à livrer ou du service à fournir;

l) de prévoir que le prix des biens est déterminé au moment de la livraison, ou d'accorder au vendeur de biens ou au fournisseur de services le droit d'augmenter leurs prix, sans que, dans les deux cas, le client n'ait de droit correspondant lui permettant de rompre le contrat au cas où le prix final est trop élevé par rapport au prix convenu lors de la conclusion du contrat;

m) d'accorder au titulaire d'une profession libérale le droit de déterminer si la chose livrée ou le service fourni est conforme aux stipulations du contrat ou de lui conférer le droit exclusif d'interpréter une quelconque clause du contrat;

n) de restreindre l'obligation du titulaire d'une profession libérale de respecter les engagements pris par ses mandataires ou de soumettre ses engagements au respect d'une formalité particulière;

o) d'obliger le client à exécuter ses obligations lors même que le titulaire d'une profession libérale n'exécuterait pas les siennes;

p) de prévoir la possibilité de cession du contrat de la part du titulaire d'une profession libérale, lorsqu'elle est susceptible d'engendrer une diminution des garanties pour le client sans l'accord de celui-ci;

q) de supprimer ou d'entraver l'exercice d'actions en justice ou des voies de recours par le client, notamment en obligeant le client à saisir exclusivement une juridiction d'arbitrage non couverte par des dispositions légales, en limitant indûment les moyens de preuves à la disposition du client ou en imposant à celui-ci une charge de preuve qui, en vertu du droit applicable, devrait revenir normalement à une autre partie du contrat.

2. Portée des points g), j) et l) :

a) Le point g) ne fait pas obstacle à des clauses par lesquelles le fournisseur de services financiers se réserve le droit de mettre fin au contrat à durée indéterminée unilatéralement, et ce, sans préavis en cas de raison valable, pourvu que soit mise à la charge du titulaire d'une profession libérale l'obligation d'en informer la ou les autres parties contractantes immédiatement.

b) Le point j) ne fait pas obstacle à des clauses selon lesquelles le fournisseur de services financiers se réserve le droit de modifier le taux d'intérêt dû par le client ou dû à celui-ci, ou le montant de toutes autres charges afférentes à des services financiers, sans aucun préavis en cas de raison valable, pourvu que soit mise à la charge du titulaire d'une profession libérale l'obligation d'en informer la ou les autres parties contractantes dans les meilleurs délais et que celles-ci soient libres de résilier immédiatement le contrat.

Punt j) staat evenmin in de weg aan bedingen waarbij de titularis van een vrij beroep zich het recht voorbehoudt de voorwaarden van een overeenkomst voor onbepaalde tijd eenzijdig te wijzigen, mits hij verplicht is de cliënt daarvan redelijke tijd vooraf in kennis te stellen en het de laatste vrij staat de overeenkomst te ontbinden.

c) De punten g), j) en l) zijn niet van toepassing op :

– transacties met betrekking tot effecten, financiële instrumenten en andere produkten of diensten waarvan de prijs verband houdt met de fluctuaties van een beurskoers of een beursindex dan wel financiële marktkoersen waar de titularis van een vrij beroep geen invloed op heeft;

– overeenkomsten voor de aankoop of verkoop van vreemde valuta, reischeques of internationale in deviezen opgestelde postmandaten.

d) Punt l) staat niet in de weg aan bedingen van prijsindexering, voor zover deze wettig zijn en de wijze waarop de prijs wordt aangepast hierin expliciet beschreven is.

Gezien om te worden gevoegd bij het ontwerp van wet van ...

Le point j) ne fait pas non plus obstacle à des clauses selon lesquelles le titulaire d'une profession libérale se réserve le droit de modifier unilatéralement les conditions d'un contrat de durée indéterminée pourvu que soit mis à sa charge le devoir d'en informer le client avec un préavis raisonnable et que celui-ci soit libre de résilier le contrat.

c) Les points g), j) et l) ne sont pas applicables aux :

– transactions concernant les valeurs mobilières, instruments financiers et autres produits ou services dont le prix est lié aux fluctuations d'un cours ou d'un indice boursier ou d'un taux de marché financier que le titulaire d'une profession libérale ne contrôle pas;

– contrats d'achat ou de vente de devises, de chèques de voyage ou de mandats-poste internationaux libellés en devises.

d) Le point l) ne fait pas obstacle aux clauses d'indexation de prix pour autant qu'elles soient licites et que le mode de variation du prix y soit explicitement décrit.

Vu pour être annexé au projet de loi du ...

ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE
ADVIES 31.114/2

De RAAD VAN STATE, afdeling wetgeving, tweede kamer, op 27 december 2000 door de Minister van Justitie verzocht hem, binnen een termijn van ten hoogste een maand, van advies te dienen over een voorontwerp van wet «betreffende de reclame, de onrechtmatige bedingen en de op afstand gesloten overeenkomsten inzake de vrije beroepen», heeft op 26 februari 2001 het volgende advies gegeven :

Strekking van het ontwerp

Zoals in de memorie van toelichting wordt aangegeven, heeft het voorontwerp van wet een dubbele doelstelling :

1° het in overeenstemming brengen van de nationale wetgeving inzake de vrije beroepen met drie Europese richtlijnen, namelijk :

a) richtlijn 97/7/EG van het Europees Parlement en de Raad van 20 mei 1997 betreffende de bescherming van de consument bij op afstand gesloten overeenkomsten;

b) richtlijn 97/55/EG van het Europees Parlement en de Raad van 6 oktober 1997 tot wijziging van richtlijn 84/450/EEG inzake misleidende reclame teneinde ook vergelijkende reclame te regelen;

c) richtlijn 98/27/EG van het Europees Parlement en de Raad van 19 mei 1998 betreffende het doen staken van inbreuken in het raam van de bescherming van de consumentenbelangen;

2° het in eenzelfde wet onderbrengen van de bepalingen van :

a) de wet van 21 oktober 1992 betreffende de misleidende reclame inzake de vrije beroepen;

b) de wet van 3 april 1997 betreffende oneerlijke bedingen in overeenkomsten gesloten tussen titularissen van vrije beroepen en hun cliënten.

Bij die beide wetten zijn respectievelijk in Belgisch recht omgezet : richtlijn 84/450/EEG van de Raad van 10 september 1984 betreffende het nader tot elkaar brengen van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen der Lid-Staten inzake misleidende reclame en richtlijn 93/13/EG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten.

De bepalingen van de voormelde wet van 21 oktober 1992 komen in het ontwerp voor in artikel 2, 1°, 3°, 4°, 5°, in de

AVIS DU CONSEIL D'ÉTAT
AVIS 31.114/2

Le CONSEIL D'ÉTAT, section de législation, deuxième chambre, saisi par le Ministre de la Justice, le 27 décembre 2000, d'une demande d'avis, dans un délai ne dépassant pas un mois, sur un avant-projet de loi «relative à la publicité, aux clauses abusives et aux contrats à distance en ce qui concerne les professions libérales», a donné le 26 février 2001 l'avis suivant :

Portée du projet

Comme l'indique l'exposé des motifs, l'avant-projet de loi a un double objectif :

1° mettre la législation nationale dans le domaine des professions libérales en conformité avec trois directives européennes, à savoir :

a) la directive 97/7/CE du Parlement européen et du Conseil du 20 mai 1997 concernant la protection des consommateurs en matière de contrats à distance;

b) la directive 97/55/CE du Parlement européen et du Conseil du 6 octobre 1997 modifiant la directive 84/450/CEE sur la publicité trompeuse afin d'y inclure la publicité comparative;

c) la directive 98/27/CE du Parlement européen et du Conseil du 19 mai 1998 relative aux actions en cessation en matière de protection des intérêts des consommateurs;

2° regrouper au sein d'une même loi :

a) la loi du 21 octobre 1992 relative à la publicité trompeuse en ce qui concerne les professions libérales;

b) la loi du 3 avril 1997 relative aux clauses abusives dans les contrats conclus avec leurs clients par les titulaires de professions libérales.

Ces deux lois ont transposé en droit belge respectivement la directive 84/450/CEE du Conseil du 10 septembre 1984 relative au rapprochement des dispositions législatives, réglementaires et administratives des États membres en matière de publicité trompeuse et la directive 93/13/CE du Conseil du 5 avril 1993 concernant les clauses abusives dans les contrats conclus avec les consommateurs.

Les dispositions de la loi du 21 octobre 1992, précitée, se retrouvent dans le projet à l'article 2, 1°, 3°, 4°, 5°, aux arti-

artikelen 3 en 4, in hoofdstuk V, alsook in de artikelen 25, eerste lid, en 28.

De bepalingen van de voormelde wet van 3 april 1997 komen in het ontwerp voor in artikel 2, 1°, 2°, 3°, in de artikelen 6 tot 8, in hoofdstuk V, alsook in de artikelen 25, eerste lid, 26, 28 en 29, eerste lid.

Doordat die bepalingen reeds eerder aan de afdeling wetgeving van de Raad van State zijn voorgelegd ⁽¹⁾, zullen ze niet nogmaals worden onderzocht, daar de afdeling wetgeving, wat die bepalingen betreft, haar adviesbevoegdheid heeft opgebruikt ⁽²⁾.

De Raad van State ziet, in vergelijking met de wetten van 21 oktober 1992 en 3 april 1997, evenwel enkele wijzigingen die vaak ingegeven zijn door de wil om het ontwerp af te stemmen op de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument. De belangrijkste wijzigingen zijn de volgende :

1° voortaan wordt bepaald dat de beschermde cliënt ook een rechtspersoon kan zijn ⁽³⁾, terwijl de wet van 3 april 1997 en richtlijn 97/7/EG alleen op natuurlijke personen betrekking hebben;

2° de tuchtrechtelijke overheid wordt gedefinieerd als «de beroepsorde die of het beroepsinstituut dat krachtens de wet bevoegd is om de beroepsactiviteit van een bepaald vrij beroep te reguleren», terwijl in de voormelde wetten sprake was van «de beroepsorde die of het beroepsinstituut dat krachtens de wet bevoegd is om tegenover beoefenaars van een bepaald vrij beroep de tucht te handhaven»; deze wijziging spruit voort uit artikel 7, lid 5, van de voormelde richtlijn 84/450/EG;

3° in artikel 6, § 2, van het ontwerp wordt als onrechtmatig bestempeld «elk beding of elke voorwaarde ...» ⁽⁴⁾ terwijl in de wet van 3 april 1997 sprake is van «ieder beding in een overeenkomst»;

4° in artikel 9 wordt de Commissie voor Onrechtmatige Bedingen bedoeld in de artikelen 35 en 36 van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument bevoegd verklaard voor de bedingen en voorwaarden die voorkomen in de overeenkomsten gesloten tussen de beoefenaars van vrije beroe-

cles 3 et 4, dans le chapitre V, aux articles 25, alinéa 1er, et 28.

Les dispositions de la loi du 3 avril 1997, précitée, se retrouvent dans le projet à l'article 2, 1°, 2°, 3°, aux articles 6 à 8, dans le chapitre V, aux articles 25, alinéa 1er, 26, 28 et 29, alinéa 1er.

Dans la mesure où ces dispositions ont déjà fait l'objet d'une saisine de la section de législation du Conseil d'État ⁽¹⁾, elles ne seront plus réexaminées, la section de législation ayant, en ce qui les concerne, épuisé sa compétence d'avis ⁽²⁾.

Le Conseil d'État constate cependant, par rapport aux lois des 21 octobre 1992 et 3 avril 1997, quelques modifications souvent inspirées par le souci d'harmoniser le projet avec la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur. Les plus importantes de ces modifications sont les suivantes :

1° il est désormais prévu que le client protégé peut être une personne morale ⁽³⁾ alors que la loi du 3 avril 1997 et la directive 97/7/CE ne visent que les personnes physiques;

2° l'autorité disciplinaire est définie comme étant «l'ordre professionnel ou l'institut professionnel compétent en vertu de la loi pour réglementer l'activité professionnelle d'une profession libérale déterminée» alors que les lois précitées visaient «l'ordre professionnel ou l'institut professionnel compétent en vertu de la loi pour exercer la discipline à l'égard des personnes exerçant une profession libérale déterminée»; cette modification provient de l'article 7, § 5, de la directive 84/450/CE précitée;

3° l'article 6, § 2, du projet considère comme abusives les «clauses ou conditions ...» ⁽⁴⁾ alors que la loi du 3 avril 1997 visait «toute clause contractuelle ...»;

4° l'article 9 rend la Commission des clauses abusives visée aux articles 35 et 36 de la loi du 14 juillet 1991 «sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur», compétente pour les clauses et conditions utilisées dans les contrats entre les titulaires de professions libérales et leurs clients; l'article 9, § 2, reproduit, en les adap-

¹ Met betrekking tot de wet van 21 oktober 1992 heeft de afdeling wetgeving van de Raad van State op 6 november 1990 advies 20.204/8 gegeven. In verband met de wet van 3 april 1997 heeft de afdeling wetgeving van de Raad van State op 1 juli 1996 advies 25.126/2 gegeven.

² Zie, in dezelfde zin, advies 29.013/4, dat de afdeling wetgeving van de Raad van State op 26 maart 1999 heeft gegeven over een ontwerp dat het koninklijk besluit van 3 juni 1999 houdende het organiek reglement van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Internationale Samenwerking is geworden.

³ Zie, in dezelfde zin, artikel 1, eerste lid, 7., van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument.

⁴ Zie in dezelfde zin, artikel 31 van de voormelde wet van 14 juli 1991.

¹ La loi du 21 octobre 1992 a fait l'objet de l'avis 20.204/8, donné par la section de législation du Conseil d'Etat le 6 novembre 1990; la loi du 3 avril 1997 a fait l'objet de l'avis 25.126/2, donné par la section de législation du Conseil d'Etat le 1er juillet 1996.

² Dans le même sens, avis 29.013/4, donné par la section de législation du Conseil d'Etat le 26 mars 1999 sur un projet devenu l'arrêté royal du 3 juin 1999 portant règlement organique du Ministère des Affaires étrangères, du Commerce extérieur et de la Coopération internationale.

³ Dans le même sens, voir l'article 1er, alinéa 1er, 7., de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur.

⁴ Dans le même sens, voir l'article 31 de la loi du 14 juillet 1991 précitée.

pen en hun cliënten; in artikel 9, § 2, worden de artikelen 35 en 36 van de voormelde wet van 14 juli 1991 overgenomen in bewoordingen die aangepast zijn aan de overeenkomsten die tussen de beoefenaars van vrije beroepen en hun cliënten worden gesloten;

5° krachtens artikel 23 van het voorontwerp kan de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg bevelen dat zijn beslissing of de samenvatting die hij daarvan heeft opgesteld, wordt aangeplakt en dat zijn vonnis of de samenvatting ervan wordt bekendgemaakt ⁽⁵⁾, terwijl artikel 7 van de wet van 21 oktober 1992 alleen betrekking had op de aanplakking van de beslissing en de bekendmaking van het vonnis of het dictum ervan;

6° in artikel 8, § 2, van de voormelde wet van 21 oktober 1992 staan de nadere regels voor het instellen van een vordering tot staking bij een verzoekschrift op tegenspraak, terwijl in het ontwerp terecht alleen verwezen wordt naar de artikelen 1034*bis* tot 1034*sexies* van het Gerechtelijk Wetboek;

7° in tegenstelling tot de artikelen 1034*bis* tot 1034*sexies* van het Gerechtelijk Wetboek, wordt in het ontwerp evenwel bepaald dat het verzoekschrift door een advocaat moet worden ondertekend;

8° de ziekenfondsen en de landsbonden hebben voortaan een algemene bevoegdheid om een vordering tot staking in te stellen, terwijl ze in de wet van 3 april 1997 geen bevoegdheid in die zin toegekend hebben gekregen.

Algemene opmerkingen

I. Het voorontwerp van wet strekt ertoe de onderscheiden voormelde richtlijnen om te zetten door middel van een enkele wet «die van toepassing (is) op vrije beroepen» ⁽⁶⁾.

In artikel 2, 1°, van het voorontwerp wordt het «vrij beroep» als volgt gedefinieerd :

«... elke zelfstandige beroepsactiviteit die dienstverlening of levering van goederen omvat welke geen daad van koop-handel of ambachtsbedrijvigheid is, zoals bedoeld in de wet van 18 maart 1965 op het ambachtsregister en die niet wordt bedoeld in de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument, met uitsluiting van de landbouwbedrijvigheden en de veeteelt.».

⁵ Zie, in dezelfde zin, artikel 99 van de voormelde wet van 14 juli 1991.

⁶ Zie de memorie van toelichting, derde alinea.

tant aux contrats conclus entre les titulaires de professions libérales et leurs clients, les articles 35 et 36 de la loi du 14 juillet 1991 précitée;

5° en vertu de l'article 23 de l'avant-projet, le président du tribunal de première instance peut prescrire l'affichage de sa décision ou du résumé qu'il en rédige et ordonner la publication de son jugement ou du résumé ⁽⁵⁾, alors que l'article 7 de la loi du 21 octobre 1992 visait uniquement l'affichage de la décision et la publication du jugement ou de son dispositif;

6° l'article 8, § 2, de la loi du 21 octobre 1992 précitée précise les modalités d'introduction de l'action en cessation par requête contradictoire, alors que le projet se limite, à bon droit, à renvoyer aux articles 1034*bis* à 1034*sexies* du Code judiciaire;

7° contrairement aux articles 1034*bis* à 1034*sexies* du Code judiciaire, le projet prévoit toutefois que la requête doit être signée par un avocat;

8° la compétence des mutuelles et des unions nationales pour introduire l'action en cessation est désormais générale alors qu'elle n'était pas prévue dans la loi du 3 avril 1997.

Observations générales

I. L'avant-projet de loi entend transposer les différentes directives précitées par le biais d'une seule loi «applicable aux professions libérales» ⁽⁶⁾.

L'article 2, 1°, de l'avant-projet définit la «profession libérale» comme suit :

«... toute activité professionnelle indépendante de prestation de services ou de fourniture de biens, qui ne constitue pas un acte de commerce ou une activité artisanale visée par la loi du 18 mars 1965 sur le registre de l'artisanat et qui n'est pas visée par la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur, à l'exclusion des activités agricoles et d'élevage.».

⁵ Dans le même sens, voir l'article 99 de la loi du 14 juillet 1991 précitée.

⁶ Voir l'exposé des motifs, alinéa 3.

Uit de bewoordingen van zowel het voorontwerp als de memorie van toelichting lijkt naar voren te komen dat de steller van de tekst daarbij hoofdzakelijk heeft gedacht aan de bij de wet geregelde beroepsorden en beroepsinstituten, zoals de Orde van Architecten ⁽⁷⁾, de Orde van Advocaten ⁽⁸⁾, de Orde der Geneesheren ⁽⁹⁾, de Orde der Notarissen ⁽¹⁰⁾, de Orde der Apotheekers ⁽¹¹⁾, de Orde der Dierenartsen ⁽¹²⁾ of het Instituut der Bedrijfsrevisoren ⁽¹³⁾, het Instituut der Accountants ⁽¹⁴⁾ of nog het Instituut voor Bedrijfsjuristen ⁽¹⁵⁾.

De organisatie van de vrije beroepen in de zin van het voorontwerp van wet wordt ook nog door andere wetten geregeld, hetzij op algemene, hetzij op specifieke wijze. Hierbij wordt verwezen naar de kaderwet van 1 maart 1976 tot reglementering van de beroepstitel en van de uitoefening van de dienstverlenende intellectuele beroepen. Onder verscheidene specifieke wetgevingen wordt eveneens verwezen naar de wet van 9 maart 1993 ertoe strekkende de exploitatie van huwelijksbureaus te regelen en te controleren en naar de wet van 8 november 1993 tot bescherming van de titel van psycholoog. Het beroep van journalist en dat van privé-detective zijn eveneens bij wet geregeld.

Ten slotte beantwoorden bepaalde economische activiteiten aan de definitie van artikel 2, 1°, van het ontwerp, ook al bestaat voor die activiteiten geen enkel specifiek wettelijk of reglementair kader, zoals bijvoorbeeld de informatica-beroepen, welke activiteiten gemakkelijk aanleiding kunnen geven tot het op afstand sluiten van overeenkomsten.

Daaruit volgt dat de bepalingen van het voorontwerp aldus moeten worden gesteld dat ze niet alleen kunnen worden toegepast op de economische activiteiten die uitgeoefend worden in het kader van een beroepsorde of een beroepsinstituut maar ook op de «vrije beroepen» in de zin van artikel 2, 1°, van het voorontwerp, waarvoor noch een beroepsorde, noch een beroepsinstituut bestaat.

De volledige tekst behoort in het licht van deze opmerking te worden herzien.

II. Doordat het wetsontwerp bepaalt dat vergelijkende reclame geoorloofd is maar dat misleidende reclame verboden is, impliceert het dat aan de vrije beroepen het recht wordt toegekend reclame te maken.

Tant la lecture de l'avant-projet que celle de l'exposé des motifs laisse sous-entendre que l'auteur du texte a principalement eu présent à l'esprit les ordres professionnels et les instituts professionnels, lesquels sont organisés par la loi, notamment l'ordre des architectes ⁽⁷⁾, celui des avocats ⁽⁸⁾, celui des médecins ⁽⁹⁾, celui des notaires ⁽¹⁰⁾, celui des pharmaciens ⁽¹¹⁾, celui des vétérinaires ⁽¹²⁾ ou l'Institut des réviseurs d'entreprises ⁽¹³⁾, l'Institut des experts-comptables ⁽¹⁴⁾, ou encore l'Institut des juristes d'entreprises ⁽¹⁵⁾.

L'organisation des professions libérales au sens de l'avant-projet de loi relève encore d'autres lois, soit de manière générale, soit de manière particulière. L'on pense également à la loi-cadre du 1er mars 1976 réglementant la protection du titre professionnel et l'exercice des professions intellectuelles prestataires de services. Parmi diverses législations particulières, l'on pense également à la loi du 9 mars 1993 tendant à réglementer et à contrôler les activités des entreprises de courtage matrimonial ou à la loi du 8 novembre 1993 protégeant le titre de psychologue. Il en va de même des journalistes et détectives privés.

Enfin, certaines activités économiques répondent à la définition de l'article 2, 1°, du projet, en dehors de tout encadrement légal ou réglementaire particulier, comme par exemple, les métiers de l'informatique, activités qui peuvent se prêter aisément à la conclusion de contrats à distance.

Il en résulte que les dispositions de l'avant-projet doivent être conçues non seulement pour s'appliquer aux activités économiques qui s'exercent dans le cadre des ordres professionnels et des instituts professionnels mais également pour s'appliquer aux «professions libérales», au sens de l'article 2, 1°, de l'avant-projet, pour lesquelles il n'existe ni un ordre professionnel ni un institut professionnel.

L'ensemble du texte doit être revu à la lumière de cette observation.

II. Dès lors qu'il déclare licite la publicité comparative et interdit la publicité trompeuse, le projet de loi implique la reconnaissance du droit des professions libérales de faire de la publicité.

⁷ Wet van 26 juni 1963 tot instelling van een orde van architecten.

⁸ Gerechtelijk Wetboek, Boek III, Balie, artikelen 428 e.v.

⁹ Koninklijk besluit nr. 79 van 10 november 1967 betreffende de Orde der geneesheren.

¹⁰ Wet van 25 ventôse - 5 germinal jaar XI op het notarisambt.

¹¹ Koninklijk besluit nr. 80 van 10 november 1967 betreffende de Orde der apothekers.

¹² Wet van 19 december 1950 tot instelling van de Orde der Dierenartsen.

¹³ Wet van 22 juli 1953 houdende oprichting van een Instituut der bedrijfsrevisoren.

¹⁴ Wet van 21 februari 1985 tot hervorming van het bedrijfsrevisoraat.

¹⁵ Wet van 1 maart 2000 tot oprichting van een Instituut voor bedrijfs-

⁷ Loi du 26 juin 1963 créant un Ordre des architectes.

⁸ Code judiciaire, livre III, Du barreau, articles 428 et sv.

⁹ Arrêté royal n° 79 du 10 novembre 1967 relatif à l'Ordre des médecins.

¹⁰ Loi du 25 ventôse - 5 germinal an XI contenant organisation du notariat.

¹¹ Arrêté royal n° 80 du 10 novembre 1967 relatif à l'Ordre des pharmaciens.

¹² Loi du 19 décembre 1950 créant l'Ordre des médecins vétérinaires.

¹³ Loi du 22 juillet 1953 créant un Institut des réviseurs d'entreprises.

¹⁴ Loi du 21 février 1985 relative à la réforme du revisoriat d'entreprises.

¹⁵ Loi du 1er mars 2000 créant un Institut des juristes d'entreprises.

Het zou dan ook logisch zijn om dat recht uitdrukkelijk neer te schrijven in het ontwerp, daarin de grenzen van dat recht vast te leggen en te bepalen welke rol de beroepsorden en beroepsinstituten terzake nog zouden kunnen spelen.

Daardoor zou het ontwerp beter overeenstemmen met het opschrift, waarin sprake is van reclame in het algemeen en niet alleen van misleidende reclame of vergelijkende reclame.

Bijzondere opmerkingen

Onderzoek van het ontwerp

Indieningsbesluit

Aangezien het besluit tot indiening van dit wetsontwerp niet ondertekend is door de Minister van Justitie alleen, maar ook door de Minister van Middenstand en de Minister van Economie, dienen ook deze beide laatstgenoemde ministers het wetsontwerp voor te dragen en het aan de Wetgevende Kamers voor te leggen en bij die kamers in te dienen.

Dispositief

Artikel 1

De Europese richtlijnen die bij het wetsontwerp worden omgezet, behoren te worden vermeld met opgave van de wijzigingen die elk van die richtlijnen heeft ondergaan.

Het tweede lid van de ontworpen bepaling behoort als volgt te worden gesteld :

«Bij deze wet worden omgezet richtlijn 84/450/EEG van de Raad van 10 september 1984 inzake misleidende reclame, gewijzigd bij richtlijn 97/55/EG van het Europees Parlement en de Raad van 6 oktober 1997, richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten, richtlijn 97/7/EG van het Europees Parlement en de Raad van 20 mei 1997 betreffende de bescherming van de consument bij op afstand gesloten overeenkomsten en richtlijn 98/27/EG van het Europees Parlement en de Raad van 19 mei 1998 betreffende het doen staken van inbreuken in het raam van de bescherming van de consumentenbelangen, gewijzigd bij richtlijn 1999/4/EG van het Europees Parlement en de Raad van 25 mei 1999 en bij richtlijn 2000/31/EG van het Europees Parlement en de Raad van 8 juni 2000.».

Artikel 2

1. Gelet op de ontworpen definitie, wordt voorgesteld om de woorden «tuchtrechtelijke overheid» te vervangen door de woorden «beroepsregulerende overheid».

2. In onderdeel 9° dient de definitie als volgt te worden gepreciseerd :

Il serait donc logique que le projet consacre expressément ce droit, qu'il en fixe les limites et détermine le rôle que joueront encore jouer en la matière les ordres et instituts professionnels.

Ce faisant, le projet serait davantage conforme à son intitulé qui vise la publicité en général et non pas seulement la publicité trompeuse et la publicité comparative.

Observations particulières

Examen du projet

Arrêté de présentation

Dès lors que l'arrêté de présentation est signé non seulement par le Ministre de la Justice, mais également par le Ministre des Classes moyennes et le Ministre de l'Economie, il convient que ces deux derniers ministres proposent également, présentent et déposent aux Chambres législatives la loi en projet.

Dispositif

Article 1er

Il y a lieu de citer les directives européennes transposées par la loi en projet avec les modifications qu'elles ont subies chacune.

L'alinéa 2 de la disposition en projet doit être rédigé comme suit :

«Elle transpose la directive 84/450/CEE du Conseil du 10 septembre 1984 en matière de publicité trompeuse, modifiée par la directive 97/55/CE du Parlement européen et du Conseil du 6 octobre 1997, la directive 93/13/CEE du Conseil du 5 avril 1993 concernant les clauses abusives dans les contrats conclus avec les consommateurs, la directive 97/7/CE du Parlement européen et du Conseil du 20 mai 1997 concernant la protection des consommateurs en matière de contrats à distance, et la directive 98/27/CE du Parlement européen et du Conseil du 19 mai 1998 relative aux actions en cessation en matière de protection des intérêts des consommateurs, modifiée par la directive 1999/4/CE du Parlement européen et du Conseil du 25 mai 1999 et par la directive 2000/31/CE du Parlement européen et du Conseil du 8 juin 2000.».

Article 2

1. Compte tenu de la définition projetée, il est suggéré de remplacer les termes «autorité disciplinaire», par les termes «autorité professionnelle».

2. Au 9°, il y a lieu de préciser la définition comme suit :

«9° financiële diensten : diensten als bedoeld in artikel 77, § 1, 4°, van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument, vervangen bij de wet van 25 mei 1999.»

Artikel 5

1. In het wetsontwerp is de verwijzing naar de merken weggelaten die voorkomt in artikel 3bis, lid 1, d), e), en g) van richtlijn 84/450/EEG. De vraag rijst of die weglating gerechtvaardigd is. Enerzijds kunnen bepaalde vrije beroepen in de zin van het ontwerp houder zijn van merken⁽¹⁶⁾. Bovendien kan niet worden uitgesloten dat een beoefenaar van een vrij beroep door vergelijkende reclame schade berokkent aan een concurrerende handelaar.

2. Paragraaf 2, waarin een definitie wordt gegeven van vergelijkende reclame, dient vooraf te gaan aan paragraaf 1, waarin de voorwaarden voor de geldigheid van zulke reclame worden vermeld.

3. Net als artikel 3bis van de voormelde richtlijn 84/450/EEG begint paragraaf 1 met de volgende woorden :

«§ 1. Vergelijkende reclame is, wat de vergelijking betreft, inzake vrije beroepen geoorloofd op voorwaarde dat ...».

De Raad van State vraagt zich af wat de woorden «wat de vergelijking betreft» precies betekenen. Uit een vergelijking van de Nederlandse en de Franse tekst blijkt dat de steller van het ontwerp wellicht heeft willen aangeven dat de rechtmatigheid van vergelijkende reclame alleen betrekking heeft op het aspect vergelijking en niet wegneemt dat de reclame eventueel ongeoorloofd kan zijn vanuit een ander oogpunt. Bijgevolg wordt voorgesteld te schrijven :

«In de reclame voor vrije beroepen is vergelijking geoorloofd op voorwaarde dat die reclame ...».

4. Krachtens paragraaf 1 is vergelijkende reclame voor vrije beroepen in principe geoorloofd. Krachtens paragraaf 4 kan de Koning die reclame evenwel op voorstel van de tucht-overheden verbieden of beperken.

Die machtiging geeft aanleiding tot twee opmerkingen.

Enerzijds wordt de tucht-overheid in het ontwerp gedefinieerd als

«... de beroepsorde die of het beroepsinstituut dat krachtens de wet bevoegd is om de beroepsactiviteit van een bepaald vrij beroep te reguleren.» (artikel 2, 3°).

«9° services financiers : services visés à l'article 77, § 1er, 4°, de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et l'information et la protection du consommateur, remplacé par la loi du 25 mai 1999.»

Article 5

1. Dans le projet de loi, la référence aux marques faite à l'article 3bis, paragraphe 1er, d), e), et g), de la directive 84/450/CEE a été supprimée. L'on peut se demander si cette suppression est justifiée. D'une part, certaines professions libérales, au sens du projet, peuvent être titulaires de marques⁽¹⁶⁾. En outre, l'on ne peut exclure que par une publicité comparative le titulaire d'une profession libérale puisse porter atteinte à un concurrent commerçant.

2. Le paragraphe 2, qui définit la publicité comparative, doit trouver place avant le paragraphe 1er qui énonce les conditions de validité d'une telle publicité.

3. Tout comme l'article 3bis de la directive 84/450/CEE précitée, le paragraphe 1er commence par les mots :

«§ 1er. Pour autant que la comparaison est concernée, la publicité comparative est licite en matière de professions libérales dès lors que les conditions suivantes sont satisfaites ...».

Le Conseil d'État se demande ce que signifient exactement les mots «pour autant que la comparaison est concernée». Il résulte de la comparaison avec la version néerlandaise que l'auteur du projet a probablement voulu indiquer que la licéité de la publicité comparative ne concernait que l'aspect comparatif et n'empêchait pas la publicité d'être éventuellement illicite à un autre point de vue. Il est, dès lors, suggéré d'écrire :

«Dans la publicité des professions libérales, la comparaison est licite dès lors que les conditions suivantes sont satisfaites ...».

4. En vertu du paragraphe 1er, la publicité comparative en matière de professions libérales est en principe licite. Le paragraphe 4 habilite toutefois le Roi, sur proposition des autorités disciplinaires, à interdire ou restreindre cette publicité.

Cette habilitation appelle deux observations.

D'une part, le projet définit l'autorité disciplinaire comme étant

«... l'ordre professionnel ou l'institut professionnel compétent en vertu de la loi pour réglementer l'activité professionnelle d'une profession libérale déterminée.» (article 2, 3°).

Er zijn evenwel vrije beroepen in de zin van artikel 2, 1°, die niet over een beroepsorde of over een beroepsinstituut beschikken. Door het ontwerp wordt de opdracht van bevoegdheid aan de Koning dus beperkt tot bepaalde vrije beroepen, wat niet kan worden aanvaard. De tekst behoort bijgevolg te worden herzien.

Anderzijds wordt daarbij een te grote bevoegdheid opgedragen, in zoverre die ertoe zou kunnen leiden dat het principe vervat in paragraaf 1 wordt tenietgedaan. Bijgevolg staat het aan de wetgever te bepalen in welke omstandigheden de Koning vergelijkende reclame aan banden kan leggen of in beperkte mate kan verbieden.

Hoewel de mogelijkheid om te voorzien in verbodsbepalingen of beperkingen op de vrijheid van vrije beroepen om vergelijkende reclame te voeren uitdrukkelijk vervat zit in artikel 7, lid 5, van de voormelde richtlijn 84/450/EEG, lijkt die mogelijkheid relatief beperkt te zijn. Artikel 7, lid 5, bepaalt immers dat verbodsbepalingen of beperkingen alleen «met inachtneming van de bepalingen van het Verdrag» kunnen worden ingevoerd. In een beschikking van 7 april 1999 heeft de Europese Commissie geoordeeld dat een bepaling van de gedragscode van het Instituut van erkende gemachtigden bij het Europees Octrooibureau waarbij vergelijkende reclame wordt verboden in strijd is met artikel 81 van het Verdrag. De Commissie heeft evenwel een vrijstelling toegestaan tot 23 april 2000 ⁽¹⁷⁾.

5. Paragraaf 1 dient te worden onderverdeeld in 1°, 2°, 3°, enz. en niet in a), b), c), enz.

In paragraaf 1, a), dienen de woorden «van deze wet» als overbodig te vervallen.

¹⁶ Zie A. Braun, *Précis des marques*, Brussel, Larcier, 1995, uitgave 3, nr. 227, blz. 204, waar het volgende staat: «Relevons enfin que, de tous temps, on a admis en Belgique que par exploitant d'un commerce ou d'une industrie, il fallait également comprendre les agriculteurs, les horticulteurs, les exploitants de forêts, les propriétaires d'industries extractives, les photographes ou pharmaciens, qui exercent des professions libérales.»

¹⁷ Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen van 23 april 1999, nr. L 106/14. Tegen die beschikking is bij het Gerecht van eerste aanleg van de Europese Gemeenschappen op 14 juni 1999 een beroep tot gedeeltelijke nietigverklaring ingesteld door het Instituut van erkende gemachtigden (Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen van 2 oktober 1999, nr. C 281/17) alsook een vordering in kort geding tot schorsing van de tenuitvoerlegging. Bij een beschikking van 14 april 2000 heeft de Voorzitter van het Gerecht van eerste aanleg geoordeeld dat het moeilijk te herstellen ernstig nadeel niet bewezen was. Zie eveneens: Harold NYSENS, «Concurrence et ordres professionnels: les trompettes de Jéricho sonnent-elles?», R.D.C., 1999, nr. 4.2., blz. 483; Maria José BICHO «Concurrence dans les professions libérales: quels avantages pour le consommateur?», Journées européennes de la concurrence, Forum Telecom-Picoas, Lissabon, 9 juni 2000, waarin de volgende bedenking wordt gemaakt: «La Commission considère que l'interdiction totale de la publicité en général et de la publicité comparative en particulier, n'est pas acceptable. Elle accepte, toutefois, des limitations nécessaires à garantir la déontologie. La publicité, lorsqu'elle n'est pas trompeuse, constitue un moyen important d'informer les consommateurs sur les services qui sont disponibles et sur leurs prix.»

Toutefois, il y a des professions libérales au sens du 1° de l'article 2 qui ne disposent pas d'ordre professionnel ou d'institut professionnel; le projet limite donc l'habilitation donnée au Roi à certaines professions libérales, ce qui n'est pas admissible. Le texte doit, dès lors, être revu.

D'autre part, l'habilitation est excessive dans la mesure où elle pourrait aboutir à réduire à néant le principe énoncé au paragraphe 1er. Il appartient, dès lors, au législateur de prévoir dans quelles circonstances le Roi pourra prévoir des restrictions ou des interdictions limitées en matière de publicité comparative.

Bien que la possibilité de prévoir des interdictions ou des restrictions à l'autorisation de la publicité comparative pour les professions libérales soit expressément prévue par l'article 7, paragraphe 5, de la directive 84/450/CEE précitée, il semble que cette possibilité soit relativement réduite. En effet, l'article 7, paragraphe 5, dispose que les interdictions ou restrictions doivent se faire «dans le respect des dispositions du traité». Dans une décision du 7 avril 1999, la Commission européenne a estimé qu'une disposition du Code de conduite professionnelle de l'Institut des mandataires agréés près l'Office européen des brevets (IMA) interdisant la publicité comparative était contraire à l'article 81 du traité. La Commission a toutefois accordé une exemption jusqu'au 23 avril 2000 ⁽¹⁷⁾.

5. Le paragraphe premier doit être subdivisé en 1°, 2°, 3°, etc. et non en a), b), c).

Dans le paragraphe 1er, a), les mots «de la présente loi» sont inutiles et doivent être supprimés.

¹⁶ Voir A. Braun, *Précis des marques*, Bruxelles, Larcier, 1995, éd. 3, n° 227, p. 204, qui précise: «Relevons enfin que, de tous temps, on a admis en Belgique que par exploitant d'un commerce ou d'une industrie, il fallait également comprendre les agriculteurs, les horticulteurs, les exploitants de forêts, les propriétaires d'industries extractives, les photographes ou pharmaciens, qui exercent des professions libérales.»

¹⁷ J.O.C.E. du 23 avril 1999, n° L 106/14. Cette décision a fait l'objet d'un recours en annulation partielle introduit le 14 juin 1999 auprès du Tribunal de première instance des Communautés européennes par l'IMA (J.O.C.E. du 2 octobre 1999, n° C 281/17) ainsi que d'une demande en référé de sursis à exécution. Par ordonnance du 14 avril 2000, le président du Tribunal de première instance a estimé que la preuve du préjudice grave et irréparable n'était pas apportée. Voir également: Harold NYSENS, «Concurrence et ordres professionnels: les trompettes de Jéricho sonnent-elles?», R.D.C. 1999, n° 4.2., p. 483; Maria José BICHO «Concurrence dans les professions libérales: quels avantages pour le consommateur?», Journées européennes de la concurrence, Forum Telecom-Picoas, Lisbonne, 9 juin 2000, qui précise: «La Commission considère que l'interdiction totale de la publicité en général et de la publicité comparative en particulier, n'est pas acceptable. Elle accepte, toutefois, des limitations nécessaires à garantir la déontologie. La publicité, lorsqu'elle n'est pas trompeuse, constitue un moyen important d'informer les consommateurs sur les services qui sont disponibles et sur leurs prix.»

Artikel 9

In paragraaf 1 dienen de woorden «gewijzigd bij de wet van 7 december 1998» te worden ingevoegd tussen het woord «consument» en het woord «, neemt».

Artikel 10

1. Overeenkomstig artikel 3, lid 1, eerste streepje, van de voormelde richtlijn 97/7/EG, bepaalt het eerste lid dat het hoofdstuk betreffende op afstand gesloten overeenkomsten niet van toepassing is op overeenkomsten betreffende financiële diensten.

Het begrip financiële diensten wordt gedefinieerd in artikel 2, 9°, van het ontwerp door een verwijzing naar artikel 77, § 1, 4°⁽¹⁸⁾, van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument.

De steller van het ontwerp dient na te gaan of de lijst van de verrichtingen vermeld in artikel 77, § 1, 4°, niet ruimer is dan die welke in bijlage II van de richtlijn voorkomt.

2. Wat het tweede lid betreft, moet de wet op zijn minst vermelden op grond van welke algemene omstandigheden de Koning kan bepalen dat sommige bepalingen van hoofdstuk IV van toepassing zijn op overeenkomsten betreffende financiële diensten of op bepaalde categorieën van zulke overeenkomsten.

3. De werkingssfeer van het ontwerp omvat minder uitzonderingen dan artikel 3 van richtlijn 97/7/EG, hetzij omdat die uitzonderingen geen reden van bestaan hebben, doordat het ontwerp alleen betrekking heeft op de vrije beroepen, hetzij omdat de steller van het ontwerp strenger wenst te zijn dan de richtlijn, wat krachtens artikel 14 van de richtlijn is toegestaan.

Het zou nochtans van voorzichtigheid getuigen om zoals in artikel 83, § 1, 6°, van de voormelde wet van 14 juli 1991, aan de Koning de bevoegdheid op te dragen om bijzondere bepalingen voor te schrijven voor de openbare verkopen die worden georganiseerd door middel van een techniek voor communicatie op afstand, gelet op de specifieke aard van zulke verkopen.

Artikel 11

Artikel 4, lid 2, van richtlijn 97/7/EG luidt als volgt :

«De in lid 1 bedoelde informatie waarvan het commerciële oogmerk ondubbelzinnig moet blijken, dient ... te worden verstrekt, met inachtneming van met name de beginselen van eerlijkheid bij commerciële transacties alsmede de beginse-

¹⁸ En niet artikel 77, 4°, zoals in artikel 2, 9°, van het ontwerp staat.

Article 9

Au paragraphe 1er, il y a lieu d'insérer les mots «, modifiés par la loi du 7 décembre 1998,» entre les mots «consommateur» et «connaît».

Article 10

1. Conformément à l'article 3, paragraphe premier, 1er tiret, de la directive 97/7/CE précitée, l'alinéa 1er dispose que le chapitre relatif aux contrats à distance ne s'applique pas aux contrats portant sur des services financiers.

La notion de services financiers est définie à l'article 2, 9°, du projet par référence à l'article 77, § 1er, 4°⁽¹⁸⁾, de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur.

Il appartient à l'auteur du projet de vérifier si la liste des opérations visées à l'article 77, § 1er, 4°, n'est pas plus large que celle figurant à l'annexe II de la directive.

2. A l'alinéa 2, il convient que la loi indique, à tout le moins, les circonstances générales qui permettent au Roi de déclarer certaines dispositions du chapitre IV applicables aux contrats portant sur les services financiers ou à certaines catégories d'entre eux.

3. Le champ d'application du projet contient moins d'exceptions que l'article 3 de la directive 97/7/CE, soit parce que ces exceptions n'ont pas de raison d'être, dès lors que le projet ne concerne que les professions libérales, soit que l'auteur du projet souhaite être plus sévère que la directive, comme le permet l'article 14 de celle-ci.

Il serait cependant prudent, à l'instar de l'article 83, § 1er, 6°, de la loi du 14 juillet 1991 précitée, d'habiliter le Roi à prescrire des dispositions particulières pour les ventes aux enchères organisées au moyen d'une technique de communication à distance, compte tenu du caractère spécifique de pareilles ventes.

Article 11

L'article 4, paragraphe 2, de la directive 97/7/CE précise que :

«Les informations visées au paragraphe 1, dont le but commercial doit apparaître sans équivoque, doivent être fournies (...) dans le respect, notamment des principes de loyauté en

¹⁸ Et non 77, 4°, comme indiqué à l'article 2, 9°, du projet.

len betreffende de bescherming van hen die volgens de nationale wetgeving van de diverse lidstaten handelingsonbekwaam zijn, zoals minderjarigen.».

Die preciseringen zijn niet overgenomen in artikel 11, eerste lid, van het ontwerp, net zo min als in artikel 78 van de voormelde wet van 14 juli 1991, overigens. Op dat verzuim kan kritiek worden geleverd.

Het in de richtlijn gebezigde woord «commerciële» is evenwel niet geschikt voor bepaalde vrije beroepen zoals die in dit ontwerp zijn gedefinieerd. Dat woord dient te worden vervangen door een term die geschikter is in het licht van de professionele of economische aard van die activiteit.

Deze opmerking geldt ook voor artikel 11, tweede lid, van het ontwerp, waarin alleen sprake is van het doel van de - telefonische - oproep.

Artikel 13

Van de uitzonderingen op het verzakingsrecht waarin artikel 6, lid 3, van richtlijn 97/7/EG voorziet, zijn de laatste drie niet overgenomen in het ontwerp. In tegenstelling tot wat in de memorie van toelichting wordt gesteld, zijn de levering van dagbladen, tijdschriften en magazines en de diensten van weddenschappen en loterijen activiteiten die betrekking kunnen hebben op vrije beroepen zoals die in het ontwerp worden gedefinieerd. Hetzelfde geldt voor de levering van audio- of video-opnamen of van computerprogrammatuur. Zo bestaat bijvoorbeeld de mogelijkheid dat een advocaat zijn advies op zulk een drager toestuur.

De tekst van het ontwerp dient bijgevolg te worden aangevuld.

Artikel 14

1. Het eerste lid van paragraaf 1 is niet duidelijk genoeg. Dat lid zou als volgt preciezer moeten worden gesteld :

«§ 1. Tenzij de partijen anders zijn overeengekomen, moet de beoefenaar van het vrij beroep de bestelling uitvoeren binnen een termijn van dertig dagen vanaf de dag na die waarop de cliënt die bestelling aan hem heeft toegezonden.».

2. Paragraaf 1, tweede lid, heeft betrekking op het geval dat de overeenkomst door de beoefenaar van het vrij beroep niet wordt uitgevoerd omdat het bestelde goed of de bestelde dienst niet beschikbaar is. Net zo min als in de richtlijn wordt in het ontwerp duidelijk aangegeven of het bedoelde geval alleen datgene is waarin de overeenkomst definitief niet wordt uitgevoerd dan wel ook datgene waarin de overeenkomst te laat wordt uitgevoerd, welke indruk ontstaat door de plaats die deze bepaling in artikel 14 bekleedt.

Stellen dat in het laatstgenoemde geval de overeenkomst ontbonden wordt, zoals in het ontwerp stilzwijgend geschiedt, lijkt overdreven.

matière de transaction commerciale et des principes qui régissent la protection des personnes frappées d'incapacité juridique selon leur législation nationale, tels que les mineurs.».

Ces précisions ne sont pas reproduites à l'alinéa 1er de l'article 11 du projet, pas plus d'ailleurs que dans l'article 78 de la loi du 14 juillet 1991 précitée. Cette omission est critiquable.

Toutefois, le terme «commercial» utilisé par la directive est inadapté à certaines professions libérales telles qu'elles sont définies par le présent projet. Il convient de le remplacer par un terme plus adéquat en tenant compte de la nature professionnelle ou économique de cette activité.

La même observation vaut pour l'article 11, alinéa 2, du projet qui mentionne seulement le but de l'appel.

Article 13

Les trois dernières exceptions au droit de renonciation prévues à l'article 6, paragraphe 3, de la directive 97/7/CE, ne sont pas reprises dans le projet. Contrairement à ce que souligne l'exposé des motifs, la fourniture de journaux, de périodiques et de magazines ainsi que les services de paris et loteries sont susceptibles de concerner les professions libérales telles que définies par le projet. Il en est de même pour la fourniture d'enregistrements audio ou vidéo ou de logiciels informatiques. Il se pourrait, par exemple, qu'une consultation d'un avocat soit donnée sur l'un de ces supports.

Le texte du projet doit, dès lors, être complété.

Article 14

1. L'alinéa 1er du paragraphe 1er manque de clarté. Il convient de préciser cet alinéa comme suit :

«§ 1er. Sauf si les parties en ont convenu autrement, le titulaire de la profession libérale doit exécuter la commande dans un délai de trente jours à compter du lendemain du jour où le client a transmis cette commande au titulaire.».

2. Le paragraphe 1er, alinéa 2, vise l'hypothèse du défaut d'exécution du contrat par le titulaire de la profession libérale résultant de l'indisponibilité du bien ou du service commandé. Pas plus que la directive, le projet n'indique clairement si l'hypothèse visée est uniquement celle d'une inexécution définitive ou également, comme pourrait le laisser penser la place de cette disposition dans l'article 14, celle d'un retard dans l'exécution.

Dans ce dernier cas, il semble excessif de prévoir, comme le fait implicitement le projet, la résolution du contrat.

Het ontwerp behoort te worden herzien teneinde daar de noodzakelijke preciseringen in aan te brengen. Als alleen de definitieve niet-uitvoering bedoeld wordt, wat het meest waarschijnlijk lijkt, behoort van het tweede lid een afzonderlijk artikel te worden gemaakt.

Artikel 17

In het derde lid wordt bepaald dat de voorzitter van de rechtbank aan een communicatietechniek-exploitant kan bevelen om, indien die daartoe in staat is, een einde te maken aan praktijken die niet stroken met de bepalingen van de wet die betrekking hebben op de op afstand gesloten overeenkomsten.

Het spreekt vanzelf dat een communicatietechniek-exploitant alleen kan worden veroordeeld wanneer hij partij is in het geding en wanneer een andere partij zijn veroordeling gevorderd heeft. Elke andersluidende beslissing zou strijdig zijn met het beginsel van de tegenspraak dat zowel een algemeen rechtsbeginsel is als een noodzakelijk bestanddeel van het recht op een eerlijk proces dat bekrachtigd wordt in artikel 6 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens.

De tekst behoort aldus te worden aangepast dat precies wordt aangegeven onder welke voorwaarden en volgens welke nadere regels een derde, in casu de communicatietechniek-exploitant, betrokken kan worden bij het geding voor de voorzitter van de rechtbank, teneinde hem in de mogelijkheid te stellen zijn opmerkingen kenbaar te maken.

In dit verband behoort te worden opgemerkt dat artikel 811 van het Gerechtelijk Wetboek als volgt luidt :

«De hoven en rechtbanken kunnen niet ambtshalve bevelen dat een derde in het geding wordt betrokken.» ⁽¹⁹⁾.

Artikel 20

In het tweede lid dient de «bevoegde instantie», overeenkomstig artikel 3 van richtlijn 98/27/EG van het Europees Parlement en de Raad van 19 mei 1998 betreffende het doen staken van inbreuken in het raam van de bescherming van de consumentenbelangen, te worden gedefinieerd als «elk lichaam dat of elke organisatie die volgens de wetgeving van een lidstaat is opgericht met als doelstelling de collectieve belangen ... (voorts als in het ontwerp)».

¹⁹ A. Fettweis stelt het volgende : «Les juges ne peuvent enjoindre à une partie de mettre en cause un tiers. Toute décision de surséance ou autre mesure de pression pour provoquer d'office la mise en cause d'un tiers doit s'analyser en une violation de l'article 811" (Manuel de droit judiciaire, Faculté de droit de Liège, 1987, uitgave 2, nr. 586, blz. 418). Zie, wat die kwesties betreft, eveneens Marcel Storme, «L'activisme du juge dans le domaine de la procédure - une étude comparée», in Le rôle respectif du juge et des parties dans le procès civil, Brussel, Bruylant, 1999, blz. 11 e.v.

Il convient de revoir le projet afin d'apporter les précisions nécessaires. Si, comme cela semble le plus probable, seule l'inexécution définitive est visée, il convient de faire de l'alinéa 2 un article distinct.

Article 17

L'alinéa 3 dispose que le président du tribunal peut ordonner à un opérateur de technique de communication, lorsque celui-ci est en mesure de le faire, de mettre fin aux pratiques non conformes aux dispositions de la loi relatives aux contrats à distance.

Il va de soi que la condamnation d'un opérateur de technique de communication ne peut avoir lieu que si ce dernier est partie à la cause et si sa condamnation a été demandée par une autre partie. En décider autrement serait contraire au principe du contradictoire qui constitue tout à la fois un principe général de droit et une exigence du droit au procès équitable consacré par l'article 6 de la Convention européenne de sauvegarde des droits de l'homme.

Le texte doit être modifié de manière à préciser les conditions des modalités selon lesquelles le tiers, en l'occurrence l'opérateur de technique de communication, sera mis à la cause devant le président du tribunal de manière à lui permettre de formuler ses observations.

A cet égard, l'article 811 du Code judiciaire dispose même que :

«Les cours et tribunaux ne peuvent ordonner d'office la mise en cause de tiers.» ⁽¹⁹⁾.

Article 20

A l'alinéa 2, il y a lieu, conformément à l'article 3 de la directive 98/27/CE du Parlement européen et du Conseil du 19 mai 1998 «relative aux actions en cessation en matière de protection des intérêts des consommateurs», de définir l'«entité qualifiée» comme étant «tout organisme ou organisation ...».

¹⁹ A. Fettweis précise : «Les juges ne peuvent enjoindre à une partie de mettre en cause un tiers. Toute décision de surséance ou autre mesure de pression pour provoquer d'office la mise en cause d'un tiers doit s'analyser en une violation de l'article 811" (Manuel de droit judiciaire, Faculté de droit de Liège, 1987, éd. 2, n° 586, p. 418. Sur ces questions, voir également Marcel Storme, «L'activisme du juge dans le domaine de la procédure - une étude comparée», in Le rôle respectif du juge et des parties dans le procès civil, Bruxelles, Bruylant, 1999, pp. 11 et suiv.

Artikel 21

1. Anders dan in de artikelen 1034*bis* tot 1034*sexies* van het Gerechtelijk Wetboek, wordt in het ontwerp bepaald dat het verzoekschrift door een advocaat moet worden getekend.

Het is contradictorisch te stellen dat het verzoekschrift moet worden ondertekend door een advocaat «overeenkomstig de artikelen 1034*ter* tot 1034*sexies* van het Gerechtelijk Wetboek», aangezien uitgerekend die artikelen niet in een verplichte medewerking van de advocaat voorzien. Overigens dient de steller van het ontwerp hoe dan ook uit te leggen waarom het recht van de rechtzoekende om persoonlijk een rechtsvordering in te stellen wordt beperkt, aangezien die beperking, welke weliswaar voorkwam in de wetten van 14 juli 1991 en 21 oktober 1992, niet is overgenomen in de wet van 3 april 1997.

De tekst behoort dienovereenkomstig te worden herzien.

2. Met het oog op de nauwkeurigheid dient het slot van het zesde lid als volgt te worden gesteld : «... of de bevoegde Minister inlichten omtrent het instellen van dat beroep».

Artikelen 24 en 25

1. De steller van het ontwerp wordt er opmerkzaam op gemaakt dat de bedragen van de geldboetes alleen in frank zijn uitgedrukt. Het zou beter zijn die bedragen in euro uit te drukken in de tekst en in een overgangsbepaling, die tot 1 januari 2002 geldt, hetzelfde bedrag in Belgische frank uit te drukken.

2. In artikel 24 moeten de twee streepjes worden vervangen door de volgende tekst :

«1° de artikelen 11, eerste lid, 6°, en 12, 2°;

2° artikel 16, § 1.».

Artikel 27

1. Deze bepaling is identiek met artikel 109 van de voormelde wet van 14 juli 1991.

De steller van het ontwerp dient na te gaan of er nog grond bestaat om rechtspersonen burgerrechtelijk aansprakelijk te stellen voor geldstraffen die uitgesproken worden tegen hun organen of aangestelden, aangezien de wet van 4 mei 1999 tot invoering van de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van rechtspersonen in werking is getreden.

Er behoort in elk geval rekening te worden gehouden met artikel 50bis van het Strafwetboek, ingevoegd bij de voormelde wet van 4 mei 1999, dat bepaalt :

Article 21

1. Contrairement aux articles 1034*bis* à 1034*sexies* du Code judiciaire, le projet prévoit que la requête doit être signée par un avocat.

Il est contradictoire d'imposer la signature d'un avocat «en conformité avec les articles 1034*ter* à 1034*sexies* du Code judiciaire», car précisément ces articles ne prévoient pas l'intervention obligatoire de l'avocat. Par ailleurs, il convient en toute hypothèse que l'auteur du projet s'explique sur les raisons de cette restriction au droit du justiciable d'introduire personnellement une demande en justice, dès lors que cette restriction qui, certes, se trouvait déjà dans les lois du 14 juillet 1991 et 21 octobre 1992, n'a pas été reprise dans la loi du 3 avril 1997.

Le texte doit, en conséquence, être revu.

2. A l'alinéa 6, dans un souci de précision, il convient d'ajouter à la fin de la phrase les mots «de l'introduction de ce recours».

Articles 24 et 25

1. L'attention de l'auteur du projet est attirée sur ce que les montants des amendes sont uniquement exprimés en francs. Il est préférable que le montant soit exprimé en euros dans le texte et qu'une disposition transitoire, valable jusqu'au 1er janvier 2002, exprime le même montant en francs.

2. A l'article 24, les deux tirets doivent être remplacés par le texte suivant :

«1° les articles 11, alinéa 1er, 6° et 12, 2°;

2° l'article 16, § 1er.».

Article 27

1. Cette disposition est identique à l'article 109 de la loi du 14 juillet 1991, précitée.

Il convient que l'auteur du projet examine s'il se justifie encore de rendre les personnes morales civilement responsables des sanctions pécuniaires prononcées contre leurs organes et préposés depuis l'entrée en vigueur de la loi du 4 mai 1999 «instaurant la responsabilité pénale des personnes morales».

En tout cas, il y a lieu de tenir compte de l'article 50bis du Code pénal, inséré par la loi du 4 mai 1999 précitée, qui dispose que :

«Niemand kan burgerrechtelijk aansprakelijk worden gesteld voor betaling van geldboete waartoe een ander wordt veroordeeld, indien hij wegens dezelfde feiten wordt veroordeeld.»

2. In het tweede lid is het woord «handelsverenigingen» niet geschikt, aangezien het ontwerp van wet betrekking heeft op de vrije beroepen en deze niet van commerciële aard zijn.

Wat het woord «handelsverenigingen» betreft, wordt verwezen naar de opmerking die bij artikel 11 wordt gemaakt over het woord «commerciële».

Artikel 29

1. De woorden «een door deze wet geregeld overeenkomst» dienen te worden vervangen door de woorden «een overeenkomst als bedoeld in deze wet».

2. In de Franse tekst dienen de woorden «les matières régies par» voorts te worden vervangen door de woorden «les matières réglées par».

Artikel 31

In onderdeel 2°, in fine, dienen de woorden «,met uitzondering van artikel 12» als overbodig te vervallen. De opheffing van een wijzigingstekst heeft immers niet tot gevolg dat de gewijzigde tekst zoals die vóór die wijziging bestond weer van kracht wordt. Zulk een opheffing heeft gewoon geen enkel gevolg.

«Nul ne peut être tenu civilement responsable du paiement d'une amende à laquelle une autre personne est condamnée, s'il est condamné pour les mêmes faits.»

2. A l'alinéa 2, les mots «associations commerciales» ne sont pas appropriés, dès lors que le projet de loi concerne les professions libérales et que celles-ci n'ont pas de caractère commercial.

En ce qui concerne le terme «commerciales», il est fait référence à l'observation formulée sous l'article 11.

Article 29

1. Il y a lieu de remplacer les mots «un contrat régi par» par les mots «un contrat visé à».

2. De même, les mots «les matières régies par» doivent être remplacés par les mots «les matières réglées par».

Article 31

Au 2°, in fine, les mots «à l'exception de son article 12» sont inutiles et doivent être omis. En effet, l'abrogation d'un texte modificatif n'a pas pour effet de faire revivre le texte modifié tel qu'il était rédigé avant sa modification. Une telle abrogation est tout simplement dépourvue d'effet.

De kamer was samengesteld uit

de Heren

Y. KREINS, staatsraad, voorzitter,

P. LIENARDY,
P. QUERTAINMONT, staatsraden,

J. van COMPERNOLLE, assessoren van de
B. GLANSDORFF, afdeling wetgeving,

Mevrouw

B. VIGNERON, griffier.

Het verslag werd uitgebracht door de H. A. LEFEBVRE, auditeur. De nota van het Coördinatiebureau werd opgesteld en toegelicht door Mevr. A.-F. BOLLY, adjunct-referendaris.

De overeenstemming tussen de Franse en de Nederlandse tekst werd nagezien onder toezicht van de H. P. LIENARDY.

DE GRIFFIER, DE VOORZITTER,

B. VIGNERON Y. KREINS

La chambre était composée de

Messieurs

Y. KREINS, conseiller d'État, président,

P. LIENARDY,
P. QUERTAINMONT, conseillers d'État,

J. van COMPERNOLLE, assesseurs de la
B. GLANSDORFF, section de législation,

Madame

B. VIGNERON, greffier,

Le rapport a été présenté par M. A. LEFEBVRE, auditeur. La note du Bureau de coordination a été rédigée et exposée par Mme A.-F. BOLLY, référendaire adjoint.

La concordance entre la version française et la version néerlandaise a été vérifiée sous le contrôle de M. P. LIENARDY.

LE GREFFIER, LE PRESIDENT,

B. VIGNERON Y. KREINS

WETSONTWERP

ALBERT II, KONING DER BELGEN,

Aan allen die nu zijn en hierna wezen zullen,
ONZE GROET.

Op voordracht van Onze Minister van Telecommunicatie en Overheidsbedrijven en Participaties, belast met Middenstand, Onze Minister van Justitie en Onze Minister van Economie,

HEBBEN WIJ BESLOTEN EN BESLUITEN WIJ :

Onze Minister van Telecommunicatie en Overheidsbedrijven en Participaties, belast met Middenstand, Onze Minister van Justitie en Onze Minister van Economie zijn gelast het ontwerp van wet, waarvan de tekst hierna volgt, in Onze Naam aan de Wetgevende Kamers voor te leggen en bij de Kamer van Volksvertegenwoordigers in te dienen:

HOOFDSTUK I**Algemene bepalingen****Artikel 1**

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet, met uitzondering van de artikelen 17 tot 23 en artikel 30, die een aangelegenheid als bedoeld in artikel 77 van de Grondwet regelen.

Bij deze wet worden omgezet richtlijn 84/450/EEG van de Raad van 10 september 1984 inzake misleidende reclame, gewijzigd bij richtlijn 97/55/EG van het Europees Parlement en de Raad van 6 oktober 1997, richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten, richtlijn 97/7/EG van het Europees Parlement en de Raad van 20 mei 1997 betreffende de bescherming van de consument bij op afstand gesloten overeenkomsten en richtlijn 98/27/EG van het Europees Parlement en de Raad van 19 mei 1998 betreffende het doen staken van inbreuken in het raam van de bescherming van de consumentenbelangen, gewijzigd bij richtlijn 1999/44/EG van het Europees Parlement en de Raad van 25 mei 1999 en bij richtlijn 2000/31/EG van het Europees Parlement en de Raad van 8 juni 2000.

PROJET DE LOI

ALBERT II, ROI DES BELGES,

A tous, présents et à venir,
SALUT.

Sur la proposition de Notre Ministre des Télécommunications et des Entreprises et Participations publiques, chargé des Classes moyennes, Notre Ministre de la Justice et Notre Ministre de l'Economie,

NOUS AVONS ARRÊTÉ ET ARRÊTONS :

Notre Ministre des Télécommunications et des Entreprises et Participations publiques, chargé des Classes moyennes, Notre Ministre de la Justice et Notre Ministre de l'Economie sont chargés de présenter en Notre Nom, aux Chambres législatives, et de déposer à la Chambre des Représentants le projet de loi dont la teneur suit:

CHAPITRE Ier**Dispositions générales****Article 1er**

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution, à l'exception des articles 17 à 23 et de l'article 30 qui règlent une matière visée à l'article 77 de la Constitution.

Elle transpose la directive 84/450/CEE du Conseil du 10 septembre 1984 en matière de publicité trompeuse, modifiée par la directive 97/55/CE du Parlement européen et du Conseil du 6 octobre 1997, la directive 93/13/CEE du Conseil du 5 avril 1993 concernant les clauses abusives dans les contrats conclus avec les consommateurs, la directive 97/7/CE du Parlement européen et du Conseil du 20 mai 1997 concernant la protection des consommateurs en matière de contrats à distance, et la directive 98/27/CE du Parlement européen et du Conseil du 19 mai 1998 relative aux actions en cessation en matière de protection des intérêts des consommateurs, modifiée par la directive 1999/44/CE du Parlement européen et du Conseil du 25 mai 1999 et par la directive 2000/31/CE du Parlement européen et du Conseil du 8 juin 2000.

Art. 2

Voor de toepassing van deze wet wordt verstaan onder:

1° vrij beroep: elke zelfstandige beroepsactiviteit die dienstverlening of levering van goederen omvat welke geen daad van koophandel of ambachtsbedrijvigheid is, zoals bedoeld in de wet van 18 maart 1965 op het ambachtsregister en die niet wordt bedoeld in de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument, met uitsluiting van de landbouwbedrijvigheden en de veeteelt;

2° cliënt: iedere natuurlijke persoon of rechtspersoon die bij door deze wet bedoelde overeenkomsten handelt voor doeleinden die buiten zijn beroepsactiviteit vallen;

3° beroepsregulerende overheid: de beroepsorde die of het beroepsinstituut dat krachtens de wet bevoegd is om de beroepsactiviteit van een bepaald vrij beroep te reguleren;

4° reclame: iedere vorm van mededeling bij de uitoefening van een vrij beroep die rechtstreeks of onrechtstreeks tot doel heeft de afzet van goederen of diensten te bevorderen, met inbegrip van onroerende goederen, van rechten en verplichtingen en met uitsluiting van de door de wet voorgeschreven mededelingen;

5° adverteerder: de persoon ten gunste van wie of voor rekening waarvan de reclame wordt gemaakt of die ze besteld heeft;

6° overeenkomst op afstand: elke overeenkomst tussen een titularis van een vrij beroep en een cliënt inzake goederen of diensten die wordt gesloten in het kader van een door de titularis van het vrij beroep georganiseerd systeem voor verkoop of dienstverlening op afstand waarbij, voor deze overeenkomst, uitsluitend gebruik gemaakt wordt van één of meer technieken voor communicatie op afstand tot en met de sluiting van de overeenkomst zelf;

7° techniek voor communicatie op afstand: ieder middel dat, zonder gelijktijdige fysieke aanwezigheid van de titularis van het vrij beroep en de cliënt, kan worden gebruikt voor de sluiting van de overeenkomst tussen deze partijen;

8° communicatietechniek-exploitant: iedere natuurlijke persoon of rechtspersoon, publiekrechtelijk of privaatrechtelijk, wiens beroepsactiviteit erin bestaat één of meer technieken voor communicatie op afstand aan de titularissen van vrije beroepen ter beschikking te stellen;

Art. 2

Pour l'application de la présente loi, on entend par :

1° profession libérale: toute activité professionnelle indépendante de prestation de services ou de fourniture de biens, qui ne constitue pas un acte de commerce ou une activité artisanale visée par la loi du 18 mars 1965 sur le registre de l'artisanat et qui n'est pas visée par la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur, à l'exclusion des activités agricoles et d'élevage;

2° client: toute personne physique ou morale qui, dans les contrats visés par la présente loi, agit à des fins qui n'entrent pas dans le cadre de son activité professionnelle;

3° autorité professionnelle: l'ordre professionnel ou l'institut professionnel compétent en vertu de la loi pour réglementer l'activité professionnelle d'une profession libérale déterminée;

4° publicité: toute forme de communication faite dans le cadre d'une profession libérale dans le but direct ou indirect de promouvoir la fourniture de biens ou de services, y compris les biens immeubles, les droits et les obligations, et à l'exclusion des communications prescrites par la loi;

5° annonceur: la personne en faveur ou pour compte de qui la publicité est faite ou qui l'a commandée;

6° contrat à distance: tout contrat concernant des biens ou services conclu entre un titulaire d'une profession libérale et un client dans le cadre d'un système de vente ou de prestation de services à distance organisé par le titulaire de la profession libérale, qui, pour ce contrat, utilise exclusivement une ou plusieurs techniques de communication à distance jusqu'à la conclusion du contrat, y compris la conclusion du contrat elle-même;

7° technique de communication à distance: tout moyen qui, sans présence physique et simultanée du titulaire de la profession libérale et du client, peut être utilisé pour la conclusion du contrat entre ces parties;

8° opérateur de technique de communication: toute personne physique ou morale, publique ou privée, dont l'activité professionnelle consiste à mettre à la disposition des titulaires de profession libérale une ou plusieurs techniques de communication à distance;

9° services financiers : les services visés à l'article

9° financiële diensten: diensten als bedoeld in artikel 77, §1, 4°, van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument, vervangen bij de wet van 25 mei 1999.

HOOFDSTUK II

Misleidende en vergelijkende reclame

Art. 3

Onverminderd de toepassing van strengere wetten, is inzake vrije beroepen elke misleidende reclame verboden.

Is misleidend elke vorm van reclame die op enigerlei wijze, daaronder begrepen de opmaak ervan, de personen tot wie ze zich richt of die ze aanbelangt, misleidt of kan misleiden en die door haar misleidend karakter hun economisch gedrag kan beïnvloeden, of die daardoor aan een concurrent schade toebrengt of kan toebrengen.

Art. 4

Om uit te maken of reclame misleidend is, worden alle gegevens ervan, en met name de aanduidingen omtrent de volgende punten, in aanmerking genomen:

a) de kenmerken van de goederen of diensten, zoals beschikbaarheid, aard, uitvoering, samenstelling, procédé en datum van fabricage of levering, geschiktheid voor het gebruik, gebruiksmogelijkheden, hoeveelheid, specificatie, geografische of commerciële herkomst, van het gebruik te verwachten resultaten, de uitslagen en essentiële eigenschappen van de tests van of controles op de goederen of diensten;

b) de prijs of de wijze van prijsberekening, alsmede de voorwaarden waaronder de goederen worden geleverd of de diensten worden verleend;

c) de hoedanigheid, kwalificaties en rechten van de adverteerder, zoals zijn identiteit en zijn vermogen, zijn bekwaamheden en zijn industriële, commerciële of intellectuele eigendomsrechten of zijn bekroningen en onderscheidingen.

Daarenboven wordt rekening gehouden met het weglaten van essentiële inlichtingen over de punten a), b) en c) van het eerste lid.

Art. 5

§ 1. Is vergelijkende reclame, elke vorm van reclame waarbij een concurrent dan wel door een concurrent aangeboden goederen of diensten uitdrukkelijk of impliciet worden genoemd.

77, § 1er, 4° de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur, remplacé par la loi du 25 mai 1999.

CHAPITRE II

De la publicité trompeuse et comparative

Art. 3

Sans préjudice de l'application de lois plus contraignantes, toute publicité trompeuse est interdite en matière de professions libérales.

Est trompeuse une publicité qui, d'une manière quelconque, y compris sa présentation, induit en erreur ou est susceptible d'induire en erreur les personnes auxquelles elle s'adresse ou qu'elle touche et qui, en raison de son caractère trompeur, est susceptible d'affecter leur comportement économique ou qui, pour ces raisons, porte préjudice ou est susceptible de porter préjudice à un concurrent.

Art. 4

Pour déterminer si une publicité est trompeuse, il est tenu compte de tous ses éléments et notamment de ses indications concernant:

a) les caractéristiques des biens ou services, telles que leur disponibilité, leur nature, leur exécution, leur composition, le mode et la date de fabrication ou de prestation, leur caractère approprié, leurs utilisations, leur quantité, leurs spécifications, leur origine géographique ou commerciale, les résultats qui peuvent être attendus de leur utilisation, les résultats et les caractéristiques essentielles des tests ou contrôles effectués sur les biens ou les services;

b) le prix ou son mode d'établissement et les conditions de fourniture des biens ou de prestation des services;

c) la nature, les qualités et les droits de l'annonceur, tels que son identité et son patrimoine, ses qualifications et ses droits de propriété industrielle, commerciale ou intellectuelle ou les prix qu'il a reçus et ses distinctions.

En outre, il sera tenu compte des omissions d'informations essentielles relatives aux points a), b) et c) du premier alinéa.

Art. 5

§ 1er. Est une publicité comparative, une publicité qui, explicitement ou implicitement, identifie un concurrent ou des biens ou services offerts par un concurrent.

§ 2. Onverminderd de toepassing van strengere wetten is vergelijkende reclame inzake vrije beroepen, wat de vergelijking betreft, geoorloofd op voorwaarde dat zij:

1° niet misleidend is in de zin van de artikelen 3 en 4;

2° betrekking heeft op goederen of diensten die in dezelfde behoeften voorzien of voor hetzelfde doel zijn bestemd;

3° betrekking heeft op een of meer wezenlijke, relevante, controleerbare en representatieve kenmerken van deze goederen en diensten, waartoe ook de prijs kan behoren, die op objectieve wijze met elkaar worden vergeleken;

4° niet ertoe leidt dat op de markt de adverteerder met een concurrent, of merken, namen, of andere onderscheidende kenmerken, goederen of diensten van de adverteerder met die van een concurrent worden verward;

5° niet de goede naam schaadt van of zich niet kleinerend uitlaat over de merken, namen, andere onderscheidende kenmerken, goederen, diensten, activiteiten of omstandigheden van een concurrent;

6° voor producten met een benaming van oorsprong in elk geval betrekking heeft op producten met dezelfde benaming;

7° geen oneerlijk voordeel oplevert ten gevolge van de bekendheid van een merk, naam of andere onderscheidende kenmerken van een concurrent dan wel van de oorsprongsbenamingen van concurrerende producten;

8° geen goederen of diensten voorstelt als imitatie of namaak van goederen of diensten met een beschermd merk of beschermde naam.

§ 3. Elke vergelijking die verwijst naar een speciale aanbieding moet duidelijk en ondubbelzinnig het einde van de speciale aanbieding vermelden of, in voorkomend geval, dat zij loopt zolang de voorraad strekt of de diensten kunnen worden geleverd, en, zo de speciale aanbieding nog niet loopt, het begin aangeven van de periode gedurende welke een speciale prijs of andere specifieke voorwaarden gelden.

§ 2. Sans préjudice de l'application de lois plus contraignantes, la publicité comparative en matière de professions libérales est licite, pour autant que la comparaison est concernée, dès lors que les conditions suivantes sont satisfaites:

1° elle n'est pas trompeuse au sens des articles 3 et 4;

2° elle compare des biens ou services répondant aux mêmes besoins ou ayant le même objectif;

3° elle compare objectivement une ou plusieurs caractéristiques essentielles, pertinentes, vérifiables et représentatives de ces biens et services, dont le prix peut faire partie;

4° elle n'engendre pas de confusion sur le marché entre l'annonceur et un concurrent ou entre les marques, noms ou autres signes distinctifs, biens ou services de l'annonceur et ceux d'un concurrent;

5° elle n'entraîne pas le discrédit ou le dénigrement des marques, noms, autres signes distinctifs, biens, services, activités ou situation d'un concurrent;

6° pour les produits ayant une appellation d'origine, elle se rapporte dans chaque cas à des produits ayant la même appellation;

7° elle ne tire pas indûment profit de la notoriété attachée à une marque, à un nom ou à d'autres signes distinctifs d'un concurrent ou de l'appellation d'origine de produits concurrents;

8° elle ne présente pas de biens ou de services comme une imitation ou une reproduction de biens ou de services portant une marque ou un nom protégés.

§ 3. Toute comparaison faisant référence à une offre spéciale doit indiquer de manière claire et non équivoque la date à laquelle l'offre spéciale prend fin ou, le cas échéant, le fait qu'elle vaut jusqu'à épuisement des biens ou services et, si l'offre spéciale n'a pas encore commencé, la date du début de la période pendant laquelle un prix spécial ou d'autres conditions spécifiques sont applicables.

§ 4. In afwijking van § 2 kunnen de beroeps-regulerende overheden bij een door de Koning bekrach-tigde beslissing de vergelijkende reclame verbieden of beperken in de mate nodig om de waardigheid en de deontologie van het betrokken vrij beroep te vrijwaren.

HOOFDSTUK III

Onrechtmatige bedingen

Art. 6

§ 1. Verboden en nietig is elk onrechtmatig beding in een overeenkomst gesloten tussen de titularis van een vrij beroep handelend in het kader van zijn beroeps-activiteit en diens cliënt.

De overeenkomst blijft bindend voor de partijen in-dien zij zonder de onrechtmatige bedingen kan voortbe-staan.

§ 2. Een onrechtmatig beding is elk beding of elke voorwaarde waarover niet afzonderlijk is onderhandeld en dat het evenwicht tussen de uit de overeenkomst voortvloeiende rechten en verplichtingen ten nadele van de cliënt aanzienlijk verstoort, met uitzondering van be-dingen waarin dwingende wettelijke of bestuursrechtelijke bepalingen of bepalingen of beginselen van internatio-nale overeenkomsten waarbij België of de Europese Unie partij is, zijn overgenomen.

§ 3. Een beding wordt steeds geacht niet het voor-werp van afzonderlijke onderhandeling te zijn geweest wanneer het, met name in het kader van een toetredings-overeenkomst, van tevoren is opgesteld en de cliënt dien-tengevolge geen invloed op de inhoud ervan heeft kun-nen hebben.

Het feit dat sommige onderdelen van een beding of een afzonderlijk beding het voorwerp zijn geweest van een afzonderlijke onderhandeling sluit de toepassing van deze wet op de rest van een overeenkomst niet uit, in-dien de algehele beoordeling leidt tot de conclusie dat het gaat om een toetredingsovereenkomst.

Wanneer de titularis van een vrij beroep stelt dat een standaardbeding het voorwerp is geweest van een af-zonderlijke onderhandeling, dient hij dit te bewijzen.

§ 4. Zijn verboden en nietig de bedingen opgesomd in de bijlage van deze wet, zelfs als er werd over onder-handeld.

§ 4. Par dérogation au § 2, les autorités profession-nelles peuvent, par une décision ratifiée par le Roi, in-terdire ou restreindre la publicité comparative dans la mesure nécessaire pour préserver la dignité et la déonto-logie de la profession libérale concernée.

CHAPITRE III

Des clauses abusives

Art. 6

§1er. Toute clause abusive dans un contrat conclu avec son client par le titulaire d'une profession libérale, agis-sant dans le cadre de son activité professionnelle, est interdite et nulle.

Le contrat reste contraignant pour les parties s'il peut subsister sans les clauses abusives.

§ 2. Est abusive toute clause ou condition n'ayant pas fait l'objet d'une négociation individuelle et qui crée au détriment du client un déséquilibre significatif entre les droits et obligations des parties, à l'exception des clau-ses qui reflètent des dispositions législatives ou régle-mentaires impératives ainsi que des dispositions ou prin-cipes des conventions internationales auxquelles la Belgique ou l'Union européenne est partie.

§ 3. Une clause est toujours considérée comme n'ayant pas fait l'objet d'une négociation individuelle lors-qu'elle a été rédigée préalablement et que le client n'a, de ce fait, pas pu avoir d'influence sur son contenu, no-tamment dans le cadre d'un contrat d'adhésion.

Le fait que certains éléments d'une clause ou qu'une clause isolée aient fait l'objet d'une négociation indivi-duelle n'exclut pas l'application de la présente loi au reste d'un contrat si l'appréciation globale permet de conclure qu'il s'agit d'un contrat d'adhésion.

Si le titulaire d'une profession libérale prétend qu'une clause standardisée a fait l'objet d'une négociation indi-viduelle, la charge de la preuve lui incombe.

§ 4. Sont interdites et nulles, les clauses énumérées à l'annexe à la présente loi, même si elles ont été négo-ciées.

Art. 7

Voor de beoordeling van het onrechtmatig karakter van een beding van een overeenkomst wordt rekening gehouden met de aard van de goederen of diensten waarop de overeenkomst betrekking heeft en worden alle omstandigheden rond het sluiten van de overeenkomst, alsmede alle andere bedingen van de overeenkomst of van een andere overeenkomst waarvan deze afhankelijk is op het ogenblik waarop de overeenkomst gesloten is, in aanmerking genomen.

De beoordeling van het onrechtmatig karakter van bedingen heeft geen betrekking op de bepaling van het eigenlijke voorwerp van de overeenkomst, noch op de gelijkwaardigheid van enerzijds de prijs of de vergoeding en anderzijds de als tegenprestatie te leveren goederen of de te verrichten diensten, voor zover die bedingen duidelijk en begrijpelijk zijn geformuleerd.

Art. 8

Indien alle of bepaalde bedingen van een in artikel 6, §1, bedoelde overeenkomst schriftelijk zijn, moeten ze duidelijk en begrijpelijk zijn opgesteld.

In geval van twijfel over de betekenis van een beding, heeft de voor de cliënt gunstigste interpretatie voorrang. Deze interpretatieregel is niet van toepassing in het kader van de in artikelen 17 tot 23 van deze wet bedoelde vordering tot staking.

Art. 9

§ 1. De Commissie voor Onrechtmatige Bedingen bedoeld in de artikelen 35 en 36 van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument, gewijzigd bij de wet van 7 december 1998, neemt kennis van de bedingen en voorwaarden die in de overeenkomsten gesloten tussen de titularissen van vrije beroepen en hun cliënten voorkomen.

§ 2. Voor de toepassing van §1 kan op de Commissie een beroep worden gedaan door de Ministers tot wiens bevoegdheid Justitie of Economische Zaken behoren, door de Minister bevoegd voor het betrokken vrij beroep, door de consumenten- of cliëntenorganisaties, door de beroepsregulerende overheden of door de betrokken interprofessionele of beroepsverenigingen.

Zij kan ook van ambtswege optreden.

Art. 7

Le caractère abusif d'une clause contractuelle est apprécié en tenant compte de la nature des biens ou services qui font l'objet du contrat et en se référant, au moment de la conclusion du contrat, à toutes les circonstances qui entourent sa conclusion, de même qu'à toutes les autres clauses du contrat, ou d'un autre contrat dont il dépend.

L'appréciation du caractère abusif des clauses ne porte ni sur la définition de l'objet principal du contrat, ni sur l'adéquation entre le prix ou la rémunération, d'une part, et les services ou les biens à fournir en contrepartie, d'autre part, pour autant que ces clauses soient rédigées de façon claire et compréhensible.

Art. 8

Lorsque toutes ou certaines clauses du contrat visé à l'article 6, § 1er, sont écrites, ces clauses doivent être rédigées de façon claire et compréhensible.

En cas de doute sur le sens d'une clause, l'interprétation la plus favorable au client prévaut. Cette règle d'interprétation n'est pas d'application dans le cadre de l'action en cessation prévue aux articles 17 à 23 de la présente loi.

Art. 9

§ 1er. La Commission des clauses abusives, visée aux articles 35 et 36 de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur, modifiées par la loi du 7 décembre 1998, connaît des clauses et conditions utilisées dans les contrats entre les titulaires de professions libérales et leurs clients.

§ 2. Pour l'application du § 1er, la Commission peut être saisie par les Ministres ayant la Justice ou les Affaires économiques dans leurs attributions, par le Ministre compétent pour la profession libérale concernée, par les organisations de consommateurs ou de clients, par les autorités professionnelles ou par les groupements professionnels ou interprofessionnels intéressés.

Elle peut également se saisir d'office.

§ 3. De Commissie beveelt aan:

1° de schrapping of wijziging van bedingen en voorwaarden die haar kennelijk het evenwicht tussen de rechten en verplichtingen van de partijen lijken te verstoren, ten nadele van de cliënt;

2° de invoeging van vermeldingen, bedingen en voorwaarden die haar voor de voorlichting van de cliënt noodzakelijk lijken of waarvan de ontstentenis haar kennelijk het evenwicht tussen de rechten en verplichtingen van de partijen lijkt te verstoren, ten nadele van de cliënt;

3° de bedingen en voorwaarden zo op te stellen en op te maken dat de cliënt de betekenis en de draagwijdte ervan kan begrijpen.

De beroepsregulerende overheden, de interprofessionele of beroepsverenigingen en consumenten- of cliëntenorganisaties kunnen de Commissie om advies verzoeken over ontwerpen van bedingen of voorwaarden die in overeenkomsten afgesloten tussen de titularissen van vrije beroepen en hun cliënten voorkomen.

§ 4. In het raam van haar bevoegdheden stelt de Commissie aan de betrokken ministers wijzigingen in de wetten of verordeningen voor die haar wenselijk lijken.

Zij stelt jaarlijks een verslag op van haar werkzaamheden en maakt dit verslag bekend. Dat verslag omvat onder meer de volledige tekst van de aanbevelingen en voorstellen die zij in de loop van het jaar heeft gedaan.

§ 5. In het kader van de toepassing van dit artikel stelt de Koning de samenstelling en werkingsmodaliteiten van de Commissie vast.

HOOFDSTUK IV

Op afstand gesloten overeenkomsten

Art. 10

Onverminderd de toepassing van strengere wetten, zijn de bepalingen van dit hoofdstuk van toepassing op elke overeenkomst op afstand gesloten tussen de titularis van een vrij beroep handelend in het kader van zijn beroepsactiviteit en diens cliënt, met uitzondering van de overeenkomsten betreffende financiële diensten.

Onder de voorwaarden en rekening houdend met de modaliteiten die Hij desgevallend bepaalt, kan de Koning, bij een in Ministerraad overlegd besluit, sommige

§ 3. La Commission recommande:

1° la suppression ou la modification des clauses et conditions qui lui paraissent créer un déséquilibre manifeste entre les droits et les obligations des parties, au détriment du client;

2° l'insertion de mentions, clauses et conditions qui lui paraissent nécessaires pour l'information du client ou dont l'absence lui paraît créer un déséquilibre manifeste entre les droits et les obligations des parties, au détriment du client;

3° une rédaction et une présentation des clauses et conditions qui soient de nature à permettre au client d'en comprendre le sens et la portée.

Les autorités professionnelles, les groupements professionnels ou interprofessionnels et les organisations de consommateurs ou de clients peuvent demander l'avis de la Commission sur des projets de clauses ou conditions utilisées dans les contrats conclus entre les titulaires de professions libérales et leurs clients.

§ 4. Dans le cadre de ses compétences, la Commission propose aux ministres concernés les modifications législatives ou réglementaires qui lui paraissent souhaitables.

Elle établit et publie chaque année un rapport de son activité. Celui-ci contient notamment le texte intégral des recommandations et des propositions formulées pendant l'année.

§ 5. Le Roi détermine la composition et les modalités de fonctionnement de la Commission dans le cadre de l'application du présent article.

CHAPITRE IV

Des contrats à distance

Art. 10

Sans préjudice de l'application de lois plus contraignantes, les dispositions du présent chapitre s'appliquent à tout contrat à distance conclu avec son client par le titulaire d'une profession libérale, agissant dans le cadre de son activité professionnelle, à l'exception des contrats portant sur des services financiers.

Dans les conditions et compte tenu des modalités qu'il détermine le cas échéant, le Roi peut, par arrêté délibéré en Conseil des Ministres, déclarer certaines dispo-

bepalingen van dit hoofdstuk van toepassing verklaren op overeenkomsten betreffende financiële diensten of categorieën ervan.

Hij kan ook bijzondere bepalingen voorschrijven voor de openbare verkopen georganiseerd door middel van een techniek voor communicatie op afstand.

Art. 11

Voordat de overeenkomst op afstand wordt gesloten, moet de titularis van een vrij beroep tijdig, op heldere en begrijpelijke wijze door elk middel dat aangepast is aan de gebruikte techniek voor communicatie op afstand, aan de cliënt de volgende inlichtingen verstrekken:

1° de identiteit van de titularis van het vrij beroep en het geografisch adres van de plaats van zijn vestiging;

2° de belangrijkste kenmerken van het goed of van de dienst;

3° de prijs van het goed of van de dienst, alle belastingen inbegrepen;

4° de leveringskosten, in voorkomend geval;

5° de wijze van betaling, levering of uitvoering van de overeenkomst;

6° het bestaan of, in de gevallen bedoeld in artikel 13, § 3, het ontbreken van een verzakingsrecht;

7° de kosten voor het gebruik van de techniek voor communicatie op afstand, wanneer die op een andere grondslag dan het basistarief wordt berekend;

8° de geldigheidsduur van het aanbod of van de prijs;

9° in voorkomend geval, de minimumduur van de overeenkomst in geval van overeenkomsten voor duurzame of periodieke dienstverlening of productlevering.

Bovendien moet de titularis van een vrij beroep in geval van telefonische communicatie aan het begin van elk gesprek met een cliënt expliciet zijn identiteit en het professionele doel van zijn oproep bekend maken.

Art. 12

Ten laatste bij de levering van het goed of vóór de uitvoering van de dienst, moet de titularis van het vrij beroep aan zijn cliënt schriftelijk of op een andere duurzame drager die hem ter beschikking staat en voor hem toegankelijk is, de volgende inlichtingen verstrekken:

sitions du présent chapitre applicables aux contrats portant sur les services financiers ou à des catégories d'entre eux.

Il peut également prescrire des dispositions particulières pour les ventes publiques organisées au moyen d'une technique de communication à distance.

Art. 11

En temps utile avant la conclusion du contrat à distance, le titulaire d'une profession libérale doit fournir au client, de manière claire et compréhensible par tout moyen adapté à la technique de communication à distance utilisée, les informations suivantes:

1° l'identité du titulaire de la profession libérale et l'adresse géographique du lieu de son établissement;

2° les caractéristiques essentielles du bien ou du service;

3° le prix du bien ou du service, toutes taxes comprises;

4° les frais de livraison, le cas échéant;

5° les modalités de paiement, de livraison ou d'exécution;

6° l'existence ou, dans les cas visés à l'article 13, § 3, l'absence d'un droit de renonciation;

7° le coût de l'utilisation de la technique de communication à distance, lorsqu'il est calculé sur une base autre que le tarif de base;

8° la durée de validité de l'offre ou du prix;

9° le cas échéant, la durée minimale du contrat dans le cas de contrats portant sur la fourniture durable ou périodique d'un bien ou d'un service.

En outre, en cas de communication téléphonique, le titulaire d'une profession libérale est tenu d'indiquer explicitement au début de toute conversation avec un client son identité et le but professionnel de son appel.

Art. 12

Au plus tard lors de la livraison du bien ou avant l'exécution du service, le titulaire de la profession libérale doit fournir au client, par écrit ou sur un autre support durable à sa disposition et auquel il a accès, les informations suivantes :

1° de bevestiging van de inlichtingen vermeld onder artikel 11, lid 1, 1° tot 6°, tenzij deze inlichtingen aan de cliënt reeds vóór de sluiting van de overeenkomst schriftelijk of op een andere duurzame drager die hem ter beschikking staat en voor hem toegankelijk is, werden verstrekt;

2° de voorwaarden en de uitoefeningswijze van het verzakingsrecht, met inbegrip van de in artikel 13, § 3, bedoelde gevallen;

3° het geografische adres van de vestiging van de titularis van het vrij beroep waar de cliënt met zijn klachten terecht kan;

4° de bestaande diensten na verkoop en waarborgen;

5° de voorwaarden voor de ontbinding van de overeenkomst, indien deze van onbepaalde duur is of een duur van meer dan één jaar heeft.

Art. 13

§1. De cliënt kan, zonder betaling van een boete en zonder opgave van redenen, aan de overeenkomst verzoeken binnen een termijn van ten minste zeven werkdagen te rekenen vanaf de datum van de ontvangst van het goed of, voor diensten, van de sluiting van de overeenkomst.

Indien de titularis van het vrij beroep op die datum de verplichtingen van artikel 12 niet heeft uitgevoerd, wordt evenwel de in de vorige alinea vermelde termijn op drie maanden gebracht. Indien binnen deze termijn van drie maanden de inlichtingen bedoeld in artikel 12 verstrekt zijn, begint de in de vorige alinea vermelde termijn van zeven werkdagen te lopen vanaf dat ogenblik.

§ 2. Wanneer het verzakingsrecht overeenkomstig dit artikel door de cliënt wordt uitgeoefend, is de titularis van het vrij beroep verplicht de door de cliënt gestorte bedragen zo spoedig mogelijk en in elk geval binnen dertig dagen terug te betalen.

Aan de cliënt kunnen voor de uitoefening van zijn verzakingsrecht enkel de rechtstreekse kosten voor het terugzenden van de goederen worden aangerekend.

§ 3. Tenzij de partijen anders zijn overeengekomen, kan de cliënt het verzakingsrecht niet uitoefenen voor overeenkomsten:

1° la confirmation des informations mentionnées à l'article 11, alinéa 1er, points 1° à 6°, à moins que ces informations n'aient déjà été fournies au client préalablement à la conclusion du contrat par écrit ou sur un autre support durable à sa disposition et auquel il a accès;

2° les conditions et les modalités d'exercice du droit de renonciation, y compris les cas visés à l'article 13, § 3;

3° l'adresse géographique de l'établissement du titulaire de la profession libérale où le client peut présenter ses réclamations;

4° les services après-vente et les garanties existants;

5° les conditions de résiliation du contrat lorsque celui-ci est à durée indéterminée ou d'une durée supérieure à un an.

Art. 13

§1er. Le client peut, sans pénalité et sans indication de motif, renoncer au contrat pendant un délai d'au moins sept jours ouvrables à compter de la date de la réception du bien ou, pour les services, de la conclusion du contrat.

Toutefois, si, à cette date, le titulaire de la profession libérale n'a pas exécuté les obligations prévues à l'article 12, le délai mentionné à l'alinéa précédent est porté à trois mois. Si, dans ce délai de trois mois, les informations visées à l'article 12 sont fournies, le délai de sept jours ouvrables mentionné à l'alinéa précédent commence à courir dès ce moment.

§ 2. Lorsque le droit de renonciation est exercé par le client conformément au présent article, le titulaire de la profession libérale est tenu de rembourser, dans les meilleurs délais et, en tout cas, dans les trente jours, les sommes versées par le client.

Les seuls frais qui peuvent être imputés au client en raison de l'exercice de son droit de renonciation sont les frais directs de renvoi des marchandises.

§ 3. Sauf si les parties en ont convenu autrement, le client ne peut exercer le droit de renonciation pour les contrats:

1° betreffende de levering van diensten waarvan de uitoefening met instemming van de cliënt is begonnen vóór het einde van de in § 1 bedoelde termijn van zeven dagen;

2° betreffende de levering van goederen of diensten waarvan de prijs gebonden is aan de schommelingen op de financiële markt, waarop de titularis van het vrij beroep geen vat heeft;

3° betreffende de levering van goederen die volgens de aanwijzingen van de cliënt zijn vervaardigd of een duidelijk persoonlijk karakter hebben gekregen of die door hun aard niet kunnen worden teruggezonden of snel kunnen bederven of verouderen.

4° betreffende de levering van geluids- of beeldopnamen of van computerprogrammatuur waarvan de verzegeling door de cliënt is verbroken.

§ 4. Indien de prijs van het goed of de dienst waarop de overeenkomst slaat, volledig of gedeeltelijk gedekt is door een krediet dat door de titularis van het vrij beroep of door een derde partij op grond van een akkoord tussen die derde en de titularis van het vrij beroep verstrekt is, wordt de kredietovereenkomst ambtshalve ontbonden, zonder boete, wanneer de cliënt overeenkomstig dit artikel gebruik maakt van zijn recht om aan de overeenkomst te verzaken.

Ingeval het krediet door een derde overeenkomstig het vorige lid verstrekt is, wordt de derde door de titularis van het vrij beroep onverwijld op de hoogte gebracht van de verzaking door de cliënt.

Art. 14

§1. Tenzij de partijen anders zijn overeengekomen, moet de titularis van het vrij beroep de bestelling uitvoeren binnen een termijn van dertig dagen te rekenen vanaf de dag na die waarop de cliënt die bestelling aan hem heeft toegezonden.

Indien de overeenkomst door de titularis van het vrij beroep niet wordt uitgevoerd omdat het bestelde goed of de bestelde dienst niet beschikbaar is, moet de cliënt daarvan in kennis worden gesteld. De cliënt kan vragen dat de bedragen die hij eventueel ter betaling heeft overgemaakt, zo spoedig mogelijk en in elk geval binnen dertig dagen worden terugbetaald.

§ 2. In geval van gebruik door een cliënt van een toestel voor de elektronische overdracht van gelden in het kader van een overeenkomst op afstand, zijn de bepalingen van artikel 81, § 5, van de wet van 14 juli 1991

1° de fourniture de services dont l'exécution a commencé, avec l'accord du client, avant la fin du délai de sept jours ouvrables prévu au § 1er;

2° de fourniture de biens ou de services dont le prix est fonction de fluctuations des taux du marché financier, que le titulaire de la profession libérale n'est pas en état de contrôler;

3° de fourniture de biens confectionnés selon les spécifications du client ou nettement personnalisés ou qui, du fait de leur nature, ne peuvent être réexpédiés ou sont susceptibles de se détériorer ou de se périmer rapidement;

4° de fourniture d'enregistrements audio ou vidéo ou de logiciels informatiques descellés par le client.

§ 4. Si le prix du bien ou du service, objet du contrat, est entièrement ou partiellement couvert par un crédit accordé par le titulaire de la profession libérale ou par un tiers sur la base d'un accord entre ce tiers et le titulaire de la profession libérale, le contrat de crédit est résilié de plein droit, sans pénalité, lorsque le client exerce son droit de renonciation conformément au présent article.

Lorsque, conformément à l'alinéa précédent, le crédit est accordé par un tiers, celui-ci est informé, sans délai, par le titulaire de la profession libérale de la renonciation par le client.

Art. 14

§ 1er. Sauf si les parties en ont convenu autrement, le titulaire de la profession libérale doit exécuter la commande dans un délai de trente jours à compter du lendemain du jour où le client a transmis cette commande au titulaire.

En cas de défaut d'exécution du contrat par le titulaire de la profession libérale résultant de l'indisponibilité du bien ou du service commandé, le client doit être informé de cette indisponibilité. Le client peut demander que les sommes qu'il a, le cas échéant, versées en paiement lui soient remboursées dans les meilleurs délais et, en tout cas, dans les trente jours.

§ 2. En cas d'utilisation, par un client, d'un instrument de transfert électronique de fonds dans le cadre d'un contrat à distance, les dispositions de l'article 81, § 5 de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et

betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en de bescherming van de consument van toepassing.

Art. 15

Het bewijs van het bestaan van een voorafgaande inlichting, van een bevestiging in een geschrift of op een duurzame drager, van het naleven van de termijnen en van de instemming van de cliënt komt toe aan de titularis van het vrij beroep.

Art. 16

§ 1. Het is aan de titularis van een vrij beroep verboden iemand, zonder dat hij hierom eerst heeft verzocht, enig goed toe te zenden met het verzoek dit tegen betaling van zijn prijs te verwerven of het anders, zelfs kosteloos, aan de afzender terug te zenden.

Het is eveneens verboden aan de titularis van een vrij beroep iemand, zonder dat hij hierom eerst heeft verzocht, enige dienst te verlenen met het verzoek die dienst, tegen betaling van zijn prijs, te aanvaarden.

In geen geval is de geadresseerde verplicht de verleende dienst of het toegezonden goed te betalen noch het goed terug te zenden, zelfs niet indien een vermoeden werd geopperd dat men de dienst of de aankoop van het goed stilzwijgend had aanvaard.

§ 2. Is verboden, bij gebrek aan voorafgaande toestemming van de cliënt, het gebruik voor promotionele doeleinden door de titularis van een vrij beroep van de volgende technieken voor communicatie op afstand:

- geautomatiseerd oproepsysteem zonder menselijke tussenkomst (oproepautomaat);
- faxtoestel.

De Koning kan de lijst van voormelde technieken uitbreiden.

De technieken voor communicatie op afstand die een individuele communicatie mogelijk maken en die in het voorgaand lid niet worden bedoeld, kunnen door de titularis van een vrij beroep slechts voor promotionele doeleinden bij ontstentenis van bezwaar van de cliënt gebruikt worden.

HOOFDSTUK V

Vordering tot staking

Art. 17

De voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg stelt het bestaan vast en beveelt de staking van een zelfs

sur l'information et la protection du consommateur sont d'application.

Art. 15

La preuve de l'existence d'une information préalable, d'une confirmation écrite ou sur support durable, du respect des délais et du consentement du client, incombe au titulaire de la profession libérale.

Art. 16

§1er. Il est interdit au titulaire d'une profession libérale de faire parvenir à une personne, sans demande préalable de sa part, un bien quelconque, en l'invitant à acquérir ce bien contre paiement de son prix ou, à défaut, à le renvoyer à son expéditeur, même sans frais.

Il est également interdit au titulaire d'une profession libérale de fournir à une personne, sans demande préalable de sa part, un service quelconque en l'invitant à accepter ce service contre paiement de son prix.

En aucun cas, le destinataire n'est tenu de payer le service fourni ou le bien envoyé ni de restituer ce dernier, même si une présomption d'acceptation tacite du service ou d'achat du bien a été formulée.

§ 2. Est interdite, en l'absence d'un consentement préalable du client, l'utilisation, à des fins promotionnelles, par le titulaire d'une profession libérale des techniques de communication à distance suivantes:

- système automatisé d'appel sans intervention humaine (automate d'appel);
- télécopieur.

Le Roi peut étendre la liste des techniques visées ci-avant.

Les techniques de communication à distance qui permettent une communication individuelle et qui ne sont pas visées à l'alinéa précédent, ne peuvent être utilisées, à des fins promotionnelles, par le titulaire d'une profession libérale qu'en l'absence d'opposition du client.

CHAPITRE V

De l'action en cessation

Art. 17

Le président du tribunal de première instance constate l'existence et ordonne la cessation d'un acte, même

onder het strafrecht vallende daad die een inbreuk op de bepalingen van deze wet uitmaakt.

Hij kan de publicatie van een nog niet ter kennis van het publiek gebrachte misleidende of ongeoorloofde vergelijkende reclame verbieden, wanneer er aanwijzingen zijn dat de reclame op het punt staat gepubliceerd te worden.

Onverminderd de toepassing van artikel 811 gerechtelijk wetboek, kan hij ook aan een communicatietechniek-exploitant bevelen, indien die daartoe in staat is, een einde te maken aan praktijken die niet stroken met de bepalingen van deze wet betreffende de overeenkomsten op afstand.

Art. 18

Artikel 17 is niet van toepassing op daden van namaking die onder toepassing vallen van de wetten betreffende de uitvindingsoctrooien, de waren- of dienstmerken, de tekeningen of modellen en het auteursrecht en de naburige rechten.

Het voorgaande lid is evenwel niet van toepassing op de dienstmerken die op het grondgebied van de Benelux in gebruik waren op de datum van inwerkingtreding van het Protocol van 10 november 1983 houdende wijziging van de eenvormige Beneluxwet op de warenmerken wanneer de eenvormige Beneluxwet op de merken van de eigenaars van voornoemde merken niet toelaat zich te beroepen op de rechtsregels inzake merken.

Art. 19

De in artikel 17 bedoelde vordering wordt ingesteld op verzoek van:

- 1° de belanghebbenden;
- 2° een beroepsregulerende overheid of een interprofessionele of beroepsvereniging met rechtspersoonlijkheid;
- 3° een vereniging ter verdediging van de consumentenbelangen die rechtspersoonlijkheid bezit en in de Raad voor het verbruik vertegenwoordigd is;
- 4° een ziekenfonds of een landsbond;
- 5° de Minister of Ministers die voor de betrokken aan gelegenheid bevoegd zijn.

De vordering die op verzoek van een in het eerste lid, 3°, bedoelde vereniging ingesteld wordt en die een daad

pénalement réprimé, constituant une infraction aux dispositions de la présente loi.

Il peut interdire la diffusion d'une publicité trompeuse ou d'une publicité comparative illicite non encore portées à la connaissance du public, lorsqu'il y a des indices de l'imminence de leur diffusion.

Sans préjudice de l'application de l'article 811 du code judiciaire, il peut également ordonner à un opérateur de technique de communication, lorsque celui-ci est en mesure de le faire, de mettre fin aux pratiques non conformes aux dispositions de la présente loi relatives aux contrats à distance.

Art. 18

L'article 17 ne s'applique pas aux actes de contrefaçon qui sont sanctionnés par les lois sur les brevets d'inventions, les marques de produits ou de services, les dessins ou modèles et le droit d'auteur et les droits voisins.

L'alinéa précédent n'est toutefois pas applicable aux marques de services utilisées sur le territoire Benelux à la date d'entrée en vigueur du Protocole du 10 novembre 1983 portant modification de la loi uniforme Benelux sur les marques de produits lorsque la loi uniforme Benelux sur les marques ne permet pas aux propriétaires des marques précitées d'invoquer les dispositions du droit des marques.

Art. 19

L'action visée à l'article 17 est formée à la demande:

- 1° des intéressés;
- 2° d'une autorité professionnelle ou d'un groupement professionnel ou interprofessionnel jouissant de la personnalité civile;
- 3° d'une association ayant pour objet la défense des intérêts des consommateurs, pour autant qu'elle jouisse de la personnalité civile et qu'elle soit représentée au Conseil de la consommation;
- 4° d'une mutuelle ou d'une union nationale;
- 5° du Ministre compétent ou des Ministres compétents pour la matière concernée.

L'action formée à la demande d'une association visée à l'alinéa 1er, 3° et concernant un acte constituant une

die een inbreuk op artikel 6 uitmaakt betreft, kan, afzonderlijk of gezamenlijk, worden ingesteld tegen verscheidene titularissen van hetzelfde vrij beroep of tegen hun interprofessionele of beroepsverenigingen die gebruik maken dan wel het gebruik aanbevelen van dezelfde of van soortgelijke algemene contractuele bedingen.

In afwijking van de artikelen 17 en 18 van het Gerechtelijk Wetboek kunnen de in het eerste lid, 2°, 3° en 4° bedoelde instanties in rechte optreden voor de verdediging van hun statutair omschreven collectieve belangen.

Art. 20

Wanneer een, zelfs onder het strafrecht vallende, daad die zijn oorsprong in België vindt de collectieve belangen van cliënten in een andere lidstaat van de Europese Unie schaadt, en, al naar gelang de regels betreffende de toepasselijke wet, hetzij een inbreuk uitmaakt op de bepalingen van deze wet, hetzij een inbreuk uitmaakt op de bepalingen van de wet van een lidstaat tot omzetting van de in artikel 1, lid 2, van deze wet bedoelde richtlijnen, kan elke bevoegde instantie van die andere lidstaat aan de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg vragen het bestaan van die daad vast te stellen en de staking ervan te bevelen.

Onder bevoegde instantie moet worden verstaan elk lichaam dat of elke organisatie die volgens de wetgeving van een lidstaat is opgericht met als doelstelling de collectieve belangen van consumenten te beschermen en die op de door de Europese Commissie opgestelde en in het Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen bekendgemaakte lijst van bevoegde instanties staat.

De voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg aanvaardt de in het voorgaande lid bedoelde lijst als bewijs van de bevoegde instantie om in rechte op te treden, onverminderd zijn recht om na te gaan of de doelstelling van de bevoegde instantie zijn vordering rechtvaardigt.

Art. 21

De in de artikelen 17 en 20 bedoelde vordering tot staking wordt ingesteld en behandeld zoals in kort geding.

Zij kan overeenkomstig de artikelen 1034ter tot 1034sexies van het Gerechtelijk Wetboek worden ingesteld bij een verzoekschrift op tegenspraak. Het verzoekschrift wordt ondertekend door een advocaat.

infraction à l'article 6 peut être dirigée, séparément ou conjointement, contre plusieurs titulaires de la même profession libérale ou leurs groupements professionnels ou interprofessionnels qui utilisent ou recommandent l'utilisation des mêmes clauses contractuelles générales, ou de clauses similaires.

Par dérogation aux articles 17 et 18 du Code judiciaire, les entités visées à l'alinéa 1er, 2°, 3° et 4°, peuvent agir en justice pour la défense de leurs intérêts collectifs statutairement définis.

Art. 20

Lorsqu'un acte, même pénalement réprimé et ayant son origine en Belgique, lèse les intérêts collectifs des clients dans un autre Etat membre de l'Union européenne, et constitue, en fonction des règles relatives à la loi applicable, soit une infraction aux dispositions de la présente loi, soit une infraction à celles de la loi d'un Etat membre transposant les directives mentionnées à l'article 1er, alinéa 2 de la présente loi, toute entité qualifiée de cet autre Etat membre peut demander au président du tribunal de première instance de constater l'existence et d'ordonner la cessation de cet acte.

Par entité qualifiée, il y a lieu d'entendre tout organisme ou organisation constitué conformément au droit d'un Etat membre, dont l'objet est de protéger les intérêts collectifs des consommateurs et qui figure sur la liste des entités qualifiées établie par la Commission européenne et publiée au Journal officiel des Communautés européennes.

Le président du tribunal de première instance accepte la liste visée à l'alinéa précédent comme preuve de la capacité pour agir de l'entité qualifiée, sans préjudice de son droit d'examiner si l'objet de l'entité qualifiée justifie son action.

Art. 21

L'action en cessation visée aux articles 17 et 20 est formée et instruite selon les formes du référé.

Elle peut être introduite par requête contradictoire, en conformité avec les articles 1034ter à 1034sexies du Code judiciaire. La requête est signée par un avocat.

Over de vordering wordt uitspraak gedaan niettegenstaande vervolging wegens dezelfde feiten voor een strafrechtelijk rechtscollege.

Het vonnis is uitvoerbaar bij voorraad, niettegenstaande elk rechtsmiddel, en zonder borgtocht.

Elke uitspraak wordt binnen acht dagen en door toedoen van de griffier van het bevoegde rechtscollege meegedeeld aan de beroepsregulerende overheden én aan de bevoegde minister.

Bovendien moet de griffier van het rechtscollege waar bij beroep wordt ingesteld tegen een krachtens artikel 17 of 20 genomen beslissing, de beroepsregulerende overheid of de bevoegde minister onverwijld inlichten omtrent het instellen van dat beroep.

Art. 22

§ 1. De vordering tot staking betreffende een met de bepalingen van deze wet niet overeenstemmende reclame wordt ingesteld tegen de adverteerder van de reclame.

Indien de adverteerder echter geen woonplaats in België heeft en geen verantwoordelijke persoon met woonplaats in België heeft aangewezen, kan de vordering tot staking eveneens worden ingesteld tegen:

- de uitgever van de geschreven reclame of de producent van de audiovisuele reclame;
- de drukker of de maker, indien de uitgever of de producent geen woonplaats in België heeft en geen verantwoordelijke persoon met woonplaats in België heeft aangewezen;
- de verspreider alsmede elke persoon die er bewust toe bijdraagt dat de reclame uitwerking heeft, indien de drukker of de maker geen woonplaats in België heeft en geen verantwoordelijke persoon met woonplaats in België heeft aangewezen.

§ 2. De voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg kan:

- a) eisen dat de adverteerder bewijzen levert betreffende de materiële juistheid van de feitelijke gegevens in de reclame indien, rekening houdend met de wettige belangen van de adverteerder en van elke andere partij in het geding, een dergelijke eis in het licht van de omstandigheden van het bedoelde geval passend lijkt, en
- b) de feitelijke gegevens als onjuist beschouwen indien de overeenkomstig punt a) vereiste bewijzen niet worden geleverd of indien hij ze onvoldoende acht.

Il est statué sur l'action nonobstant toute poursuite exercée en raison des mêmes faits devant une juridiction pénale.

Le jugement est exécutoire par provision, nonobstant toute voie de recours, et sans caution.

Toute décision est, dans la huitaine, et à la diligence du greffier de la juridiction compétente, communiquée à l'autorité professionnelle et au ministre compétent.

En outre, le greffier de la juridiction devant laquelle un recours est introduit contre une décision rendue en vertu des articles 17 ou 20, est tenu d'informer sans délai l'autorité professionnelle ou le ministre compétent de l'introduction de ce recours.

Art. 22

§1er. L'action en cessation relative à une publicité non conforme aux dispositions de la présente loi est intentée à charge de l'annonceur de la publicité.

Toutefois, lorsque l'annonceur n'est pas domicilié en Belgique et n'a pas désigné une personne responsable ayant son domicile en Belgique, l'action pourra également être intentée à charge de :

- l'éditeur de la publicité écrite ou le producteur de la publicité audiovisuelle;
- l'imprimeur ou le réalisateur, si l'éditeur ou le producteur n'ont pas leur domicile en Belgique et n'ont pas désigné une personne responsable ayant son domicile en Belgique;
- le distributeur ainsi que toute personne qui contribue sciemment à ce que la publicité produise son effet, si l'imprimeur ou le réalisateur n'ont pas leur domicile en Belgique et n'ont pas désigné une personne responsable ayant son domicile en Belgique.

§ 2. Le président du tribunal de première instance peut:

- a) exiger que l'annonceur apporte des preuves concernant l'exactitude matérielle des données de fait, contenues dans la publicité si, compte tenu des intérêts légitimes de l'annonceur et de toute autre partie à la procédure, une telle exigence paraît appropriée au vu des circonstances du cas d'espèce, et
- b) considérer des données de fait comme inexactes si les preuves exigées conformément au point a) ne sont pas apportées ou s'il les estime insuffisantes.

Art. 23

De voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg kan bevelen dat zijn beslissing of de samenvatting die hij opstelt, wordt aangeplakt tijdens de door hem bepaalde termijn, zowel buiten als binnen de inrichtingen van de overtreder en dat zijn vonnis of de samenvatting ervan in kranten of op enige andere wijze wordt bekendgemaakt, dit alles op kosten van de overtreder.

Deze maatregelen van openbaarmaking mogen evenwel slechts opgelegd worden indien zij er kunnen toe bijdragen dat de gewraakte daad of de uitwerking ervan ophouden.

HOOFDSTUK VI

Strafbepalingen

Art. 24

Met geldboete van 250 tot 10 000 EUR worden zij gestraft die de volgende bepalingen inzake op afstand gesloten overeenkomsten overtreden:

- 1° de artikelen 11, eerste lid, 6°, en 12, 2°;
- 2° het artikel 16, § 1.

Art. 25

Met een geldboete van 1 000 tot 20 000 EUR worden zij gestraft die de beschikkingen niet naleven van een krachtens de artikelen 17 of 20, als gevolg van een vordering tot staking gewezen vonnis of arrest.

Onverminderd de toepassing van de gewone regelen inzake herhaling wordt de in het eerste lid bepaalde straf verdubbeld wanneer een in het eerste lid bedoelde inbreuk zich voordoet binnen vijf jaar na een in kracht van gewijsde gegane veroordeling wegens dezelfde inbreuk.

Art. 26

Wanneer de feiten voorgelegd aan de rechtbank, het voorwerp zijn van een vordering tot staking kan er niet beslist worden over de strafvordering dan nadat een in kracht van gewijsde gegane beslissing is genomen betreffende de vordering tot staking.

Art. 27

De vennootschappen en verenigingen met rechtspersoonlijkheid zijn burgerrechtelijk aansprakelijk voor de

Art. 23

Le président du tribunal de première instance peut prescrire l'affichage de sa décision ou du résumé qu'il en rédige, pendant le délai qu'il détermine, aussi bien à l'extérieur qu'à l'intérieur des établissements du contrevenant et ordonner la publication de son jugement ou du résumé par la voie de journaux ou de toute autre manière, le tout aux frais du contrevenant.

Ces mesures de publicité ne peuvent toutefois être prescrites que si elles sont de nature à contribuer à la cessation de l'acte incriminé ou de ses effets.

CHAPITRE VI

Des sanctions pénales

Art. 24

Sont punis d'une amende de 250 à 10 000 EUR, ceux qui commettent une infraction aux dispositions suivantes, relatives aux contrats conclus à distance:

- 1° les articles 11, alinéa 1er, 6° et 12, 2°;
- 2° l'article 16, § 1er.

Art. 25

Sont punis d'une amende de 1 000 à 20 000 EUR, ceux qui ne se conforment pas à ce que dispose un jugement ou un arrêt rendu en vertu des articles 17 ou 20 à la suite d'une action en cessation.

Sans préjudice des règles habituelles en matière de récidive, la peine prévue au premier alinéa est doublée en cas d'infraction visée au premier alinéa, intervenant dans les cinq ans à dater d'une condamnation coulée en force de chose jugée prononcée du chef de la même infraction.

Art. 26

Lorsque les faits soumis au tribunal font l'objet d'une action en cessation, il ne peut être statué sur l'action pénale qu'après qu'une décision coulée en force de chose jugée a été rendue relativement à l'action en cessation.

Art. 27

Les sociétés et associations ayant la personnalité civile sont civilement responsables des condamnations aux

veroordelingen tot schadevergoeding, geldboeten, kosten, verbeurdverklaringen, teruggave en geldelijke sancties van welke aard ook, die wegens inbreuk op de bepalingen van deze wet tegen hun organen of aangestelden zijn uitgesproken.

Dit geldt eveneens voor de leden van alle professionele verenigingen die geen rechtspersoonlijkheid bezitten wanneer de inbreuk door een vennoot, zaakvoerder of aangestelde is gepleegd ter gelegenheid van een tot de werkzaamheid van de vereniging behorende verrichting. Evenwel is de burgerrechtelijk aansprakelijke vennoot persoonlijk niet verder gehouden dan tot de sommen of waarden die de verrichting hem opgebracht heeft.

Deze vennootschappen, verenigingen en leden kunnen rechtstreeks voor de strafrechter gedagvaard worden door het openbaar ministerie of door de burgerlijke partij.

Art. 28

De bepalingen van boek I van het Strafwetboek, met inbegrip van hoofdstuk VII en van artikel 85, zijn van toepassing op de inbreuken bedoeld in deze wet.

HOOFDSTUK VII

Slotbepalingen

Art. 29

Een beding waarbij de wet van een Staat die geen lid is van de Europese Unie, toepasselijk wordt verklaard op een overeenkomst bedoeld in deze wet, wordt met betrekking tot de in deze wet geregelde materies als niet geschreven beschouwd wanneer bij gebreke van dat beding de wet van een lidstaat van de Europese Unie toepasselijk zou zijn en die wet de cliënt in voornoemde materies een hogere bescherming verleent.

Een beding waarbij de cliënt verzaakt aan de hem door deze wet toegekende rechten wordt eveneens als niet geschreven beschouwd.

Art. 30

In artikel 587 van het Gerechtelijk Wetboek worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- 1° het 3° wordt afgeschaft;
- 2° het 6° wordt vervangen door de volgende bepaling: «6° over de vorderingen bedoeld in de artikelen 17 en 20 van de wet van (...) betreffende de misleidende

dommages-intérêts, amendes, frais, confiscations, restitutions et sanctions pécuniaires quelconques prononcées pour infraction aux dispositions de la présente loi contre leurs organes ou préposés.

Il en est de même des membres de toutes associations professionnelles dépourvues de la personnalité civile, lorsque l'infraction a été commise par un associé, gérant ou préposé, à l'occasion d'une opération entrant dans le cadre de l'activité de l'association. L'associé civilement responsable n'est toutefois personnellement tenu qu'à concurrence des sommes ou valeurs qu'il a retirées de l'opération.

Ces sociétés, associations et membres pourront être cités directement devant la juridiction répressive par le ministère public ou la partie civile.

Art. 28

Les dispositions du livre Ier du Code pénal, sans exception du chapitre VII et de l'article 85, sont applicables aux infractions visées par la présente loi.

CHAPITRE VII

Dispositions finales

Art. 29

Une clause déclarant applicable à un contrat visé à la présente loi la loi d'un Etat tiers à l'Union européenne est réputée non écrite en ce qui concerne les matières réglées par la présente loi lorsque, en l'absence de cette clause, la loi d'un Etat membre de l'Union européenne serait applicable et que cette loi procure une protection plus élevée au client dans lesdites matières.

Est également réputée non écrite une clause par laquelle le client renonce aux droits qui lui sont conférés par la présente loi.

Art. 30

A l'article 587 du Code judiciaire sont apportées les modifications suivantes :

- 1° le 3° est supprimé;
- 2° le 6° est remplacé par la disposition suivante : «6° sur les demandes prévues aux articles 17 et 20 de la loi du (...) relative à la publicité trompeuse et à la publicité

en vergelijkende reclame, de onrechtmatige bedingen en de op afstand gesloten overeenkomsten inzake de vrije beroepen».

Art. 31

Worden opgeheven:

1° de wet van 21 oktober 1992 betreffende de misleidende reclame inzake de vrije beroepen;

2° de wet van 3 april 1997 betreffende oneerlijke bedingen in overeenkomsten gesloten tussen titularissen van vrije beroepen en hun cliënten, gewijzigd bij de wet van 7 december 1998.

Art 32

Tijdens de periode tussen de inwerkingtreding van deze wet en 31 december 2001 worden de bedragen «250 tot 10.000 BEF» toegepast in plaats van de bedragen «250 tot 10.000 EUR» bedoeld in artikel 24, alsook de bedragen «1000 tot 20.000 BEF» in plaats van de bedragen «1000 tot 20.000 EUR» bedoeld in artikel 25.

Gegeven te Brussel, 17 oktober 2001

ALBERT

VAN KONINGSWEGE :

*De minister van Telecommunicatie en
Overheidsbedrijven en Participaties,
belast met Middenstand,*

Rik DAEMS

De minister van Justitie,

Marc VERWILGHEN

De minister van Economie,

Charles PICQUÉ

comparative, aux clauses abusives et aux contrats à distance en ce qui concerne les professions libérales».

Art. 31

Sont abrogées :

1° la loi du 21 octobre 1992 relative à la publicité trompeuse en ce qui concerne les professions libérales;

2° la loi du 3 avril 1997 relative aux clauses abusives dans les contrats conclus avec leurs clients par les titulaires de professions libérales, modifiée par la loi du 7 décembre 1998.

Art 32

Pour la période à partir de l'entrée en vigueur de la présente loi au 31 décembre 2001, les montants de «250 à 10 000 BEF» sont d'application au lieu des montants de «250 à 10 000 EUR» mentionnés à l'article 24 et les montants de «1 000 à 20 000 BEF» sont d'application au lieu des montants de «1 000 à 20 000 EUR» mentionnés à l'article 25.

Donné à Bruxelles, le 17 octobre 2001

ALBERT

PAR LE ROI :

*Le ministre des Télécommunications et des
Entreprises et Participations publiques, chargé
des Classes moyennes,*

Rik DAEMS

Le ministre de la Justice,

Marc VERWILGHEN

Le ministre de l'Economie,

Charles PICQUÉ

BIJLAGE

1. Bedingen die tot doel of tot gevolg hebben:

a) de wettelijke aansprakelijkheid van de titularis van een vrij beroep uit te sluiten of te beperken bij overlijden of lichamelijk letsel van de cliënt ten gevolge van een doen of nalaten van deze titularis van een vrij beroep;

b) de wettelijke rechten van de cliënt ten aanzien van de titularis van een vrij beroep of een andere partij in geval van volledige of gedeeltelijke wanprestatie of van gebrekkige uitvoering door de titularis van een vrij beroep van één van diens contractuele verplichtingen, met inbegrip van de mogelijkheid om een schuld jegens de titularis van een vrij beroep te compenseren met een schuldvordering jegens deze op ongepaste wijze uit te sluiten of te beperken;

c) te voorzien in een onherroepelijke verbintenis van de cliënt terwijl de uitvoering van de prestaties van de titularis van een vrij beroep onderworpen is aan een voorwaarde waarvan de verwezenlijking uitsluitend afhankelijk is van zijn wil;

d) de titularis van een vrij beroep toe te staan door de cliënt betaalde bedragen te behouden wanneer deze afziet van het sluiten of het uitvoeren van de overeenkomst, zonder erin te voorzien dat de cliënt een gelijkwaardig bedrag aan schadevergoeding mag verlangen van de titularis van een vrij beroep wanneer deze zich terug-trekt;

e) de cliënt die zijn verbintenissen niet nakomt, een onevenredig hoge schadevergoeding op te leggen;

f) de titularis van een vrij beroep toe te staan de overeenkomst op te zeggen indien zulks niet aan de cliënt wordt toegestaan, alsmede de titularis van een vrij beroep toe te staan de door de cliënt betaalde voorschotten te behouden ingeval de titularis van een vrij beroep zelf de overeenkomst opzegt;

g) de titularis van een vrij beroep toe te staan een overeenkomst van onbeperkte duur zonder redelijke opzeggingstermijn eenzijdig op te zeggen, behalve in geval van gewichtige redenen;

h) een overeenkomst van bepaalde duur automatisch te verlengen bij ontbreken van tegengestelde kennisge-

ANNEXE

1. Clauses ayant pour objet ou pour effet :

a) d'exclure ou de limiter la responsabilité légale du titulaire d'une profession libérale en cas de mort d'un client ou de dommages corporels causés à celui-ci, résultant d'un acte ou d'une omission de ce titulaire d'une profession libérale;

b) d'exclure ou de limiter de façon inappropriée les droits légaux du client vis-à-vis du titulaire d'une profession libérale ou d'une autre partie en cas de non-exécution totale ou partielle ou d'exécution défectueuse par le titulaire d'une profession libérale d'une quelconque des obligations contractuelles, y compris la possibilité de compenser une dette envers le titulaire d'une profession libérale avec une créance qu'il aurait contre lui;

c) de prévoir un engagement ferme du client, alors que l'exécution des prestations du titulaire d'une profession libérale est assujettie à une condition dont la réalisation dépend de sa seule volonté;

d) de permettre au titulaire d'une profession libérale de retenir des sommes versées par le client lorsque celui-ci renonce à conclure ou à exécuter le contrat, sans prévoir le droit, pour le client, de percevoir une indemnité d'un montant équivalent de la part du titulaire d'une profession libérale lorsque c'est celui-ci qui renonce;

e) d'imposer au client qui n'exécute pas ses obligations une indemnité d'un montant disproportionnellement élevé;

f) d'autoriser le titulaire d'une profession libérale à résilier le contrat de façon discrétionnaire si la même faculté n'est pas reconnue au client, ainsi que de permettre au titulaire d'une profession libérale de retenir les sommes versées au titre de prestations non encore réalisées par lui, lorsque c'est le titulaire d'une profession libérale lui-même qui résilie le contrat;

g) d'autoriser le titulaire d'une profession libérale à mettre fin sans préavis raisonnable à un contrat à durée indéterminée, sauf en cas de motif grave;

h) de proroger automatiquement un contrat à durée déterminée en l'absence d'expression contraire du client,

ving van de cliënt, terwijl een al te ver van het einde van de overeenkomst verwijderde datum is vastgesteld als uiterste datum voor de kennisgeving van de wil van de cliënt om de overeenkomst niet te verlengen;

i) op onweerlegbare wijze de instemming vast te stellen van de cliënt met bedingen waarvan deze niet daadwerkelijk kennis heeft kunnen nemen vóór het sluiten van de overeenkomst;

j) de titularis van een vrij beroep te machtigen zonder geldige, in de overeenkomst vermelde reden eenzijdig de voorwaarden van de overeenkomst te wijzigen;

k) de titularis van een vrij beroep te machtigen zonder geldige reden eenzijdig de kenmerken van het te leveren product of de te verrichten dienst te wijzigen;

l) te bepalen dat de prijs van de goederen wordt vastgesteld op het ogenblik van levering, dan wel de verkoper van de goederen of de verrichter van diensten het recht te verlenen zijn prijs te verhogen, zonder dat de cliënt in beide gevallen het overeenkomstige recht heeft om de overeenkomst op te zeggen, indien de eindprijs te hoog is ten opzichte van de bij het sluiten van de overeenkomst bedongen prijs;

m) de titularis van een vrij beroep het recht te geven te bepalen of de geleverde goederen of de dienst aan de bepalingen van de overeenkomst beantwoorden of hem het exclusieve recht te geven om één of ander beding van de overeenkomst te interpreteren;

n) de verplichting van de titularis van een vrij beroep te beperken om de verbintenissen na te komen die door zijn gevolmachtigden zijn aangegaan, of diens verbintenissen te laten afhangen van het naleven van een bijzondere formaliteit;

o) de cliënt te verplichten al zijn verbintenissen na te komen, zelfs wanneer de titularis van een vrij beroep zijn verbintenissen niet uitvoert;

p) te voorzien in de mogelijkheid van overdracht van de overeenkomst door de titularis van een vrij beroep, wanneer hierdoor de garanties voor de cliënt zonder diens instemming geringer kunnen worden;

q) het indienen van een beroep of het instellen van een rechtsvordering door de cliënt te beletten of te belemmeren, met name door de cliënt te verplichten zich uitsluitend tot een niet onder een wettelijke regeling ressorterend scheidsrecht te wenden, door de bewijsmiddelen waarop de cliënt een beroep kan doen op

alors qu'une date excessivement éloignée de la fin du contrat a été fixée comme date limite pour exprimer cette volonté de non-prorogation de la part du client;

i) constater de manière irréfragable l'adhésion du client à des clauses dont il n'a pas eu, effectivement, l'occasion de prendre connaissance avant la conclusion du contrat;

j) d'autoriser le titulaire d'une profession libérale à modifier unilatéralement les termes du contrat sans raison valable et spécifiée dans le contrat;

k) d'autoriser le titulaire d'une profession libérale à modifier unilatéralement sans raison valable des caractéristiques du produit à livrer ou du service à fournir;

l) de prévoir que le prix des biens est déterminé au moment de la livraison, ou d'accorder au vendeur de biens ou au fournisseur de services le droit d'augmenter leurs prix, sans que, dans les deux cas, le client n'ait de droit correspondant lui permettant de rompre le contrat au cas où le prix final est trop élevé par rapport au prix convenu lors de la conclusion du contrat;

m) d'accorder au titulaire d'une profession libérale le droit de déterminer si la chose livrée ou le service fourni est conforme aux stipulations du contrat ou de lui conférer le droit exclusif d'interpréter une quelconque clause du contrat;

n) de restreindre l'obligation du titulaire d'une profession libérale de respecter les engagements pris par ses mandataires ou de soumettre ses engagements au respect d'une formalité particulière;

o) d'obliger le client à exécuter ses obligations lors même que le titulaire d'une profession libérale n'exécuterait pas les siennes;

p) de prévoir la possibilité de cession du contrat de la part du titulaire d'une profession libérale, lorsqu'elle est susceptible d'engendrer une diminution des garanties pour le client sans l'accord de celui-ci;

q) de supprimer ou d'entraver l'exercice d'actions en justice ou des voies de recours par le client, notamment en obligeant le client à saisir exclusivement une juridiction d'arbitrage non couverte par des dispositions légales, en limitant indûment les moyens de preuves à la disposition du client ou en imposant à celui-ci une charge

ongeoor-loofde wijze te beperken of hem een bewijslast op te leggen die volgens het geldende recht normaliter op een andere partij bij de overeenkomst rust.

2. Draagwijdte van de punten g), j) en l) :

a) Punt g) staat niet in de weg aan bedingen waarbij de leverancier van financiële diensten zich het recht voorbehoudt eenzijdig een eind te maken aan een overeenkomst van onbepaalde duur, en dit zonder opzegtermijn in geval van geldige reden, mits de titularis van een vrij beroep verplicht wordt hiervan onmiddellijk de andere contrac-terende partij(en) op de hoogte te stellen.

b) Punt j) staat niet in de weg aan bedingen waarbij de leverancier van financiële diensten zich het recht voorbehoudt de door of aan de cliënt te betalen rentevoet of het bedrag van alle andere op de financiële diensten betrekking hebbende lasten bij geldige reden zonder opzegtermijn te wijzigen, mits de titularis van een vrij beroep verplicht wordt dit zo spoedig mogelijk ter kennis te brengen van de andere contracterende partij(en) en deze vrij is (zijn) onmiddellijk de overeenkomst op te zeggen.

Punt j) staat evenmin in de weg aan bedingen waarbij de titularis van een vrij beroep zich het recht voorbehoudt de voorwaarden van een overeenkomst voor onbepaalde tijd eenzijdig te wijzigen, mits hij verplicht is de cliënt daarvan redelijke tijd vooraf in kennis te stellen en het de laatste vrij staat de overeenkomst te ontbinden.

c) De punten g), j) en l) zijn niet van toepassing op :

– transacties met betrekking tot effecten, financiële instrumenten en andere producten of diensten waarvan de prijs verband houdt met de fluctuaties van een beurskoers of een beursindex dan wel financiële marktkoersen waar de titularis van een vrij beroep geen invloed op heeft;

– overeenkomsten voor de aankoop of verkoop van vreemde valuta, reischeques of internationale in deviezen opgestelde postmandaten.

d) Punt l) staat niet in de weg aan bedingen van prijsindexering, voor zover deze wettig zijn en de wijze waarop de prijs wordt aangepast hierin expliciet beschreven is. Gezien om te worden gevoegd bij het ontwerp van wet van ...

de preuve qui, en vertu du droit applicable, devrait revenir normalement à une autre partie du contrat.

2. Portée des points g), j) et l) :

a) Le point g) ne fait pas obstacle à des clauses par lesquelles le fournisseur de services financiers se réserve le droit de mettre fin au contrat à durée indéterminée unilatéralement, et ce, sans préavis en cas de raison valable, pourvu que soit mise à la charge du titulaire d'une profession libérale l'obligation d'en informer la ou les autres parties contractantes immédiatement.

b) Le point j) ne fait pas obstacle à des clauses selon lesquelles le fournisseur de services financiers se réserve le droit de modifier le taux d'intérêt dû par le client ou dû à celui-ci, ou le montant de toutes autres charges afférentes à des services financiers, sans aucun préavis en cas de raison valable, pourvu que soit mise à la charge du titulaire d'une profession libérale l'obligation d'en informer la ou les autres parties contractantes dans les meilleurs délais et que celles-ci soient libres de résilier immédiatement le contrat.

Le point j) ne fait pas non plus obstacle à des clauses selon lesquelles le titulaire d'une profession libérale se réserve le droit de modifier unilatéralement les conditions d'un contrat de durée indéterminée pourvu que soit mis à sa charge le devoir d'en informer le client avec un préavis raisonnable et que celui-ci soit libre de résilier le contrat.

c) Les points g), j) et l) ne sont pas applicables aux :

– transactions concernant les valeurs mobilières, instruments financiers et autres produits ou services dont le prix est lié aux fluctuations d'un cours ou d'un indice boursier ou d'un taux de marché financier que le titulaire d'une profession libérale ne contrôle pas;

– contrats d'achat ou de vente de devises, de chèques de voyage ou de mandats-poste internationaux libellés en devises.

d) Le point l) ne fait pas obstacle aux clauses d'indexation de prix pour autant qu'elles soient licites et que le mode de variation du prix y soit explicitement décrit. Vu pour être annexé au projet de loi du ...

ALBERT

VAN KONINGSWEGE :

*De minister van Telecommunicatie en
Overheidsbedrijven en Participaties,
belast met Middenstand,*

Rik DAEMS

De minister van Justitie,

Marc VERWILGHEN

De minister van Economie,

Charles PICQUÉ

ALBERT

PAR LE ROI :

*Le ministre des Télécommunications et des
Entreprises et Participations publiques, chargé
des Classes moyennes,*

Rik DAEMS

Le ministre de la Justice,

Marc VERWILGHEN

Le ministre de l'Economie,

Charles PICQUÉ

BASISTEKST**Wet van 21 oktober 1992 betreffende de misleidende reclame inzake de vrije beroepen****HOOFDSTUK I****Begripsbepalingen****Artikel 1**

Voor de toepassing van deze wet wordt verstaan onder :

1° vrij beroep : elke zelfstandige beroepsactiviteit, die dienstverlening of levering van goederen omvat welke geen daad van koophandel of ambachtsbedrijvigheid is, zoals bedoeld in de wet op het ambachtsregister, en die niet wordt bedoeld in de wet op de handelspraktijken, met uitsluiting van de landbouwbedrijvigheid en de vee-teelt;

2° reclame : iedere vorm van mededeling bij de uitoefening van een vrij beroep die rechtstreeks of onrechtstreeks ten doel heeft de afzet van goederen of diensten te bevorderen, met inbegrip van onroerende goederen, van rechten en verplichtingen en met uitsluiting van de door de wet voorgeschreven mededelingen;

3° misleidende reclame : elke vorm van reclame die op enigerlei wijze, daaronder begrepen de opmaak ervan, de personen tot wie ze zich richt of die ze aanbelangt, misleidt of kan misleiden en die door haar misleidend karakter hun economisch gedrag kan beïnvloeden, of die daardoor aan een concurrent schade toebrengt of kan toebrengen;

4° tuchtrechtelijke autoriteit : de beroepsorde of het beroepsinstituut dat krachtens de wet bevoegd is om tegenover beoefenaars van een bepaald vrij beroep de tucht te handhaven;

5° adverteerder : de persoon ten gunste van wie of voor wiens rekening de reclame wordt gemaakt of die ze besteld heeft.

BASISTEKST AANGEPAST AAN HET ONTWERP**Wet van 21 oktober 1992 betreffende de misleidende reclame inzake de vrije beroepen**

Artikel 31 van het ontwerp van wet betreffende de misleidende en vergelijkende reclame, de onrechtmatige bedingen en de op afstand gesloten overeenkomsten inzake de vrije beroepen heft de wet van 21 oktober 1992 betreffende de misleidende reclame inzake de vrije beroepen op.

TEXTE DE BASE

Loi du 21 octobre 1992 relative à la publicité trompeuse en ce qui concerne les professions libérales

CHAPITRE IER

Définitions

Article 1er.

Pour l'application de la présente loi, on entend par :

1° profession libérale : toute activité professionnelle indépendante de prestation de service ou de fourniture de biens, qui ne constitue pas un acte de commerce ou une activité artisanale visée par la loi sur le registre de l'artisanat et qui n'est pas visée par la loi sur les pratiques du commerce, à l'exclusion des activités agricoles et d'élevage;

2° publicité : toute forme de communication faite dans le cadre d'une profession libérale dans le but direct ou indirect de promouvoir la fourniture de biens ou de services, y compris les biens immeubles, les droits et les obligations, et à l'exclusion des communications prescrites par la loi;

3° publicité trompeuse : toute publicité qui, d'une manière quelconque, y compris sa présentation, induit en erreur ou est susceptible d'induire en erreur les personnes auxquelles elle s'adresse ou qu'elle touche et qui, en raison de son caractère trompeur, est susceptible d'affecter leur comportement économique ou qui, pour ces raisons, porte préjudice ou est susceptible de porter préjudice à un concurrent;

4° autorité disciplinaire : l'ordre professionnel ou l'institut professionnel compétent en vertu de la loi pour exercer la discipline à l'égard des personnes exerçant une profession libérale déterminée;

5° annonceur : la personne en faveur ou pour compte de qui la publicité est faite ou qui l'a commandée.

TEXTE DE BASE ADAPTE AU PROJET DE LOI

Loi du 21 octobre 1992 relative à la publicité trompeuse en ce qui concerne les professions libérales

L'article 31 du projet de loi relative à la publicité trompeuse et à la publicité comparative, aux clauses abusives et aux contrats à distance en ce qui concerne les professions libérales abroge la loi du 21 octobre 1992 relative à la publicité trompeuse en ce qui concerne les professions libérales.

HOOFDSTUK II

Misleidende reclame

Art. 2

Onverminderd de toepassing van strengere wetten is inzake vrije beroepen elke misleidende reclame verboden.

Art. 3

Om uit te maken of reclame misleidend is, worden alle gegevens ervan, en met name de aanduidingen omtrent de volgende punten, in aanmerking genomen :

a) de kenmerken van de goederen of diensten, zoals beschikbaarheid, aard, uitvoering, samenstelling, procédé en datum van fabricage of levering, geschiktheid voor het gebruik, gebruiksmogelijkheden, hoeveelheid, specificatie, geografische of commerciële herkomst, van het gebruik te verwachten resultaten, de uitslagen en essentiële eigenschappen van de tests van de controle op de goederen of diensten;

b) de prijs of de wijze van prijsberekening, alsmede de voorwaarden waarop de goederen worden geleverd of de diensten worden verleend;

c) de hoedanigheid, kwalificaties en rechten van de adverteerder, zoals zijn identiteit en zijn vermogen, zijn bekwaamheid en zijn industriële, commerciële of intellectuele eigendomsrechten of zijn bekroningen en onderscheidingen.

Daarenboven wordt rekening gehouden met het weglaten van essentiële inlichtingen over de punten a), b) en c) van het eerste lid.

HOOFDSTUK III

Vordering tot staking

Art. 4

De voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg stelt het bestaan vast en beveelt de staking van een zelfs onder het strafrecht vallende daad die een inbreuk op de bepalingen van deze wet uitmaakt.

Hij kan de nog niet ter kennis van het publiek gebrachte misleidende reclame verbieden, wanneer er aanwijzingen zijn dat de reclame op het punt staat gepubliceerd te worden.

CHAPITRE II

De la publicité trompeuse

Art. 2.

Sans préjudice de l'application de lois plus contraignantes, toute publicité trompeuse est interdite en matière de professions libérales.

Art. 3

Pour déterminer si une publicité est trompeuse, il est tenu compte de tous ses éléments et notamment de ses indications concernant :

a) les caractéristiques des biens ou services, telles que leur disponibilité, leur nature, leur exécution, leur composition, le mode et la date de fabrication ou de prestation, leur caractère approprié, leurs utilisations, leur quantité, leurs spécifications, leur origine géographique ou commerciale, les résultats qui peuvent être attendus de leur utilisation, les résultats et les caractéristiques essentielles des tests ou contrôles effectués sur les biens ou les services;

b) le prix ou son mode d'établissement et les conditions de fourniture de biens ou de prestations des services;

c) la nature, les qualités et les droits de l'annonceur, tels que son identité et son patrimoine, ses qualifications et ses droits de propriété industrielle, commerciale ou intellectuelle ou les prix qu'il a reçus et ses distinctions.

En outre, il sera tenu compte des omissions d'informations essentielles relatives, aux points a), b) en c) du premier alinéa.

CHAPITRE III

De l'action en cessation

Art. 4

Le président du tribunal de première instance constate l'existence et ordonne la cessation d'un acte, même pénalement réprimé, constituant une infraction aux dispositions de la présente loi.

Il peut ordonner l'interdication de la publicité trompeuse non encore portée à la connaissance du public, lorsqu'il y a des indices de l'imminence de sa publication.

Art. 5

Artikel 4 is niet van toepassing op daden van namaking die onder de toepassing vallen van de wetten betreffende de uitvindingsoctrooien, de waren- of dienstmerken, de tekeningen of modellen en het auteursrecht.

Het voorgaande lid is evenwel niet van toepassing op de dienstmerken die op het grondgebied van de Benelux in gebruik waren op de datum van inwerkingtreding van het Protocol van 10 november 1983 houdende wijziging van de eenvormige Beneluxwet op de warenmerken wanneer de eenvormige Beneluxwet op de merken van de eigenaars van voornoemde merken niet toelaat zich te beroepen op de rechtsregels inzake merken.

Art. 6

De vordering, gegrond op artikel 4, wordt ingesteld op verzoek van :

- 1° de belanghebbenden;
- 2° een interprofessionele of beroepsvereniging met rechtspersoonlijkheid, in afwijking van hetgeen omtrent het belang is bepaald in de artikelen 17 en 18 van het Gerechtelijk Wetboek;
- 3° een vereniging ter verdediging van de verbruikersbelangen die rechtspersoonlijkheid bezit en in de Raad van het verbruik vertegenwoordigd is, in afwijking van hetgeen omtrent het belang is bepaald in de artikelen 17 en 18 van het Gerechtelijk Wetboek;
- 4° een ziekenfonds of een landsbond, in afwijking van hetgeen omtrent het belang is bepaald in de artikelen 17 en 18 van het Gerechtelijk Wetboek;
- 5° de minister of ministers die voor de betrokken aangelegenheid bevoegd zijn.

Art. 7

De voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg kan bevelen dat zijn beslissing wordt aangeplakt tijdens de door hem bepaalde termijn, zowel buiten als binnen de inrichting van de overtreder, en dat zijn vonnis of het beschikkend gedeelte ervan in kranten of op enige andere wijze wordt bekendgemaakt, een en ander op kosten van de overtreder.

Deze maatregelen van openbaarmaking mogen evenwel slechts opgelegd worden indien ze er kunnen toe bijdragen dat de gewraakte daad of de uitwerking ervan ophouden.

Art. 8

§ 1. De vordering wordt tegen de adverteerder van de gewraakte reclame ingesteld en behandeld zoals in kort geding.

Art. 5

L'article 4 ne s'applique pas aux actes de contrefaçon qui sont sanctionnés par les lois sur les brevets d'inventions, les marques de produits ou de services, les dessins ou modèles et le droit d'auteur.

L'alinéa précédent n'est toutefois pas applicable aux marques de services utilisées sur le territoire Benelux à la date d'entrée en vigueur du Protocole du 10 novembre 1983 portant modification de la loi uniforme Benelux sur les marques de produits lorsque la loi uniforme Benelux sur les marques ne permet pas aux propriétaires des marques précitées d'invoquer les dispositions du droit des marques.

Art. 6

L'action fondée sur l'article 4 est formée à la demande :

1° des intéressés;

2° d'un groupement professionnel ou interprofessionnel ayant la personnalité civile, par dérogation à ce que disposent relativement à l'intérêt les articles 17 et 18 du Code judiciaire;

3° d'une association ayant pour objet la défense des intérêts des consommateurs et jouissant de la personnalité civile pour autant qu'elle soit représentée au Conseil de la consommation par dérogation à ce que disposent relativement à l'intérêt les articles 17 et 18 du Code judiciaire;

4° d'une mutuelle ou d'une union nationale, par dérogation à ce que disposent relativement à l'intérêt les articles 17 et 18 du Code judiciaire;

5° du ministre compétent ou des ministres compétents pour la matière concernée.

Art. 7

Le président du tribunal de première instance peut prescrire l'affichage de sa décision, pendant le délai qu'il détermine, aussi bien à l'extérieur qu'à l'intérieur des établissements du contrevenant et ordonner la publication de son jugement ou du dispositif de ce dernier par la voie des journaux ou de toute autre manière, le tout aux frais du contrevenant.

Ces mesures de publicité ne peuvent toutefois être prescrites que si elles sont de nature à contribuer à la cessation de l'acte incriminé ou de ses effets.

Art. 8

§ 1. L'action est formée et instruite selon les formes du référé à charge de l'annonceur de la publicité incriminée.

Indien de adverteerder evenwel geen woonplaats in België heeft en geen verantwoordelijke persoon met woonplaats in België heeft aangewezen, kan de vordering tot staking eveneens worden ingesteld tegen:

de uitgever van de geschreven reclame of de producent van de audiovisuele reclame;

de drukker of de maker, indien de uitgever of de producent geen woonplaats in België heeft en geen verantwoordelijke persoon met woonplaats in België heeft aangewezen;

de verspreider alsmede elke persoon die er bewust toe bijdraagt dat de reclame uitwerking heeft, indien de drukker of de maker geen woonplaats in België heeft en geen verantwoordelijke persoon met woonplaats in België heeft aangewezen.

§ 2. De vordering mag ingesteld worden bij verzoekschrift op tegenspraak. Dit vermeldt op straffe van nietigheid :

1° de dag, de maand en het jaar;

2° de naam, de voornaam, het beroep en de woonplaats van de verzoeker; alsook, in voorkomend geval, diens hoedanigheid en eventuele inschrijving in het handels- of ambachtsregister;

3° de naam, de voornaam, de woonplaats en, in voorkomend geval, de hoedanigheid van de persoon die moet worden opgeroepen;

4° het onderwerp en een samenvatting van de middelen;

5° de rechter voor wie de vordering aanhangig wordt gemaakt;

6° de handtekening van de advocaat.

Bij het verzoekschrift wordt op straffe van nietigheid een bewijs van woonplaats voor de in § 2, tweede lid, 3°, bedoelde personen gevoegd, behalve bij keuze van woonplaats.

Dit bewijs mag hoogstens vijftien dagen vroeger gedagtekend zijn dan het verzoekschrift. Het wordt door het gemeentebestuur afgegeven.

Het verzoekschrift wordt met bijlage, in evenveel exemplaren als er partijen in het geding zijn, bij een ter post aangetekende brief aan de griffier van de rechtbank van eerste aanleg gezonden of neergelegd op de griffie.

Na betaling van de rechten voor inschrijving op de rol worden de partijen door de griffier bij gerechtsbrief opgeroepen op de door de rechter vastgestelde zitting. Bij de oproeping wordt een afschrift van het verzoekschrift gevoegd.

§ 3. Over de vordering wordt uitspraak gedaan niettegenstaande vervolging wegens dezelfde feiten voor een strafrechtelijk college. Het vonnis is uitvoerbaar bij voorraad, niettegenstaande elk rechtsmiddel en zonder borgtocht.

§ 4. Elke uitspraak krachtens een op artikel 4 gegronde vordering wordt binnen acht dagen en door toedoen van

Toutefois, lorsque l'annonceur n'est pas domicilié en Belgique et n'a pas désigné une personne responsable ayant son domicile en Belgique, l'action pourra également être intentée à charge de :

l'éditeur de la publicité écrite ou le producteur de la publicité audiovisuelle;

l'imprimeur ou le réalisateur, si l'éditeur ou le producteur n'ont pas leur domicile en Belgique et n'ont pas désigné une personne responsable ayant son domicile en Belgique;

le distributeur ainsi que toute personne qui contribue sciemment à ce que la publicité produise son effet, si l'imprimeur ou le réalisateur n'ont pas leur domicile en Belgique et n'ont pas désigné une personne responsable ayant son domicile en Belgique.

§ 2. L'action peut être introduite par requête contradictoire. Celle-ci contient, à peine de nullité :

1° l'indication des jours, mois et an;

2° les nom, prénom, profession et domicile du requérant ainsi que, le cas échéant, ses qualités et inscription éventuelle au registre du commerce ou au registre de l'artisanat;

3° les nom, prénom, domicile et, le cas échéant, la qualité de la personne à convoquer;

4° l'objet et l'exposé sommaire des moyens;

5° indication du juge qui est saisi de la demande;

6° la signature de l'avocat.

Il est joint à la requête, à peine de nullité, un certificat de domicile des personnes visées au § 2, alinéa 2, 3°, sauf en cas d'élection de domicile.

Le certificat ne peut porter une date antérieure de plus de quinze jours à celle de la requête. Ce certificat est délivré par l'administration communale.

La requête, accompagnée de son annexe, est envoyée, en autant d'exemplaires qu'ils y a de parties en cause, par lettre recommandée au greffier du tribunal de première instance ou déposée au greffe.

Après que les droits de mise au rôle ont été payés, les parties sont convoquées par le greffier sous pli judiciaire, à comparaître à l'audience fixée par le juge. Une copie de la requête est jointe à la convocation.

§ 3. Il est statué sur l'action nonobstant toute poursuite exercée à raison des mêmes faits devant une juridiction pénale.

Le jugement est exécutoire par provision, nonobstant toute voie de recours, et sans caution.

§ 4. Toute décision rendue en vertu d'une action fondée sur l'article 4 est, dans la huitaine et à la diligence

de griffier van het bevoegde rechtscollege meegedeeld aan de tuchtrechtelijke autoriteiten of aan de bevoegde Minister, tenzij de uitspraak is gewezen op vordering van laatstgenoemde.

De griffier van het rechtscollege waarvoor beroep wordt aangetekend tegen een krachtens artikel 4 genomen beslissing moet onverwijld de tuchtrechtelijke autoriteit of de bevoegde Minister omtrent dit beroep inlichten.

Art. 9

De voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg kan :

a) eisen dat de adverteerder bewijzen levert betreffende de materiële juistheid van de feitelijke gegevens in de reclame, indien, rekening houdend met de wettige belangen van de adverteerder en van elke andere partij in het geding, een dergelijke eis in het licht van de omstandigheden van het bedoelde geval passend lijkt, en

b) de feitelijke gegevens als onjuist beschouwen indien de overeenkomstig punt a) bewijzen niet worden geleverd of indien hij ze onvoldoende acht.

HOOFDSTUK IV

Strafrechtelijke bepalingen

Art. 10

Met geldboete van F 1 000 tot F 20 000 worden gestraft zij die de beschikkingen niet naleven van een krachtens de artikelen 4 en 7, als gevolg van een vordering tot staking gewezen vonnis of arrest.

Art. 11

De bepalingen van Boek 1 van het Strafwetboek, met inbegrip van hoofdstuk VII en artikel 85, zijn van toepassing op de in deze wet bedoelde misdrijven.

HOOFDSTUK V

Wijzigingsbepalingen

Art. 12

Artikel 587, 3°, van het Gerechtelijk Wetboek, opgeheven door de wet van 14 juli 1976, wordt opnieuw opgenomen in de volgende lezing : « 3° op de vorderingen, bedoeld in artikel 4 van de wet betreffende de misleidende reclame inzake de vrije beroepen ».

du greffier de la juridiction compétente, communiquée à l'autorité disciplinaire ou au ministre compétent, sauf si la décision a été rendue à la requête de ce dernier.

Le greffier de la juridiction devant laquelle un recours est introduit contre une décision rendue en vertu de l'article 4, est tenu d'informer sans délai l'autorité disciplinaire ou le Ministre compétent de l'introduction de ce recours.

Art. 9

Le président du tribunal de première instance peut :

a) exiger que l'annonceur apporte des preuves concernant l'exactitude matérielle des données de fait, contenues dans la publicité si, compte tenu des intérêts légitimes de l'annonceur et de toute autre partie à la procédure, une telle exigence paraît appropriée au vu des circonstances du cas d'espèce, et b) considérer des données de fait comme inexactes si les preuves exigées conformément au point a) ne sont pas apportées ou s'il les estime insuffisantes.

CHAPITRE IV

Dispositions pénales

Art. 10

Sont punis d'une amende de F 1 000 à F 20 000 ceux qui ne se conforment pas aux prescriptions d'un jugement ou d'un arrêt rendu en vertu des articles 4 et 7 à la suite d'une action en cessation.

Art. 11

Les dispositions du Livre 1er du Code pénal, sans exception du chapitre VII et de l'article 85, sont applicables aux infractions visées par la présente loi.

CHAPITRE V

Dispositions modificatives

Art. 12

L'article 587, 3°, du Code judiciaire, abrogé par la loi du 14 juillet 1976, est rétabli dans la rédaction suivante : « 3° sur les demandes prévues à l'article 4 de la loi relative à la publicité trompeuse en ce qui concerne les professions libérales ».

Wet van 3 april 1997 betreffende oneerlijke bedingen in overeenkomsten gesloten tussen de titularissen van vrije beroepen en hun cliënten

HOOFDSTUK I

Algemene bepalingen

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet. Zij brengt de beginselen ten uitvoer van richtlijn nr. 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten, voor de contractuele betrekkingen van de titularissen van vrije beroepen met hun cliënten.

Art. 2

Voor de toepassing van deze wet wordt verstaan onder :

1° vrij beroep : elke zelfstandige beroepsactiviteit, die dienstverlening of levering van goederen omvat welke geen daad van koophandel of ambachtsbedrijvigheid is, zoals bedoeld in de wet van 18 maart 1965 op het ambachtsregister, en die niet wordt bedoeld in de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument, met uitsluiting van de landbouwbedrijvigheid en de veeteelt;

2° cliënt : iedere natuurlijke persoon die bij door deze wet bedoelde overeenkomsten handelt voor doeleinden die buiten zijn beroepsactiviteit vallen;

3° tuchtrechtelijke autoriteit : de beroepsorde die of het beroepsinstituut dat krachtens de wet bevoegd is om tegenover beoefenaars van een bepaald vrij beroep de tucht te handhaven.

HOOFDSTUK II

Oneerlijke bedingen

Art. 3

§ 1. Verboden en nietig is ieder oneerlijk beding in een overeenkomst gesloten tussen de titularis van een vrij beroep handelend in het kader van zijn beroepsactiviteit en diens cliënt.

De overeenkomst blijft bindend voor de partijen indien zij zonder de oneerlijke bedingen kan voortbestaan.

§ 2. Oneerlijk is ieder beding in een overeenkomst waarover niet afzonderlijk is onderhandeld en dat het evenwicht tussen de uit de overeenkomst voortvloeiende

Wet van 3 april 1997 betreffende oneerlijke bedingen in overeenkomsten gesloten tussen de titularissen van vrije beroepen en hun cliënten

Artikel 31 van het ontwerp van wet betreffende de misleidende en vergelijkende reclame, de onrechtmatige bedingen en de op afstand gesloten overeenkomsten inzake de vrije beroepen heft de wet van 3 april 1997 betreffende oneerlijke bedingen in overeenkomsten gesloten tussen de titularissen van vrije beroepen en hun cliënten, zoals gewijzigd bij de wet van 7 december 1998.

**Loi du 3 avril 1997 relative aux clauses abusives
dans les contrats conclus avec leurs clients par les
titulaires de professions libérales**

CHAPITRE IER

Dispositions générales

Article 1

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution. Elle met en oeuvre les principes de la directive du Conseil n° 93/13/CEE du 5 avril 1993 concernant les clauses abusives dans les contrats conclus avec les consommateurs, pour les relations contractuelles des titulaires de professions libérales avec leurs clients.

Art. 2

Pour l'application de la présente loi, on entend par :

1° profession libérale : toute activité professionnelle indépendante de prestation de service ou de fourniture de biens, qui ne constitue pas un acte de commerce ou une activité artisanale visée par la loi du 18 mars 1965 sur le registre de l'artisanat et qui n'est pas visée par la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur, à l'exclusion des activités agricoles et d'élevage;

2° client : toute personne physique qui, dans les contrats visés par la présente loi, agit à des fins qui n'entrent pas dans le cadre de son activité professionnelle;

3° autorité disciplinaire : l'ordre professionnel ou l'institut professionnel compétent en vertu de la loi pour exercer la discipline à l'égard des personnes exerçant une profession libérale déterminée.

CHAPITRE II

Des clauses abusives

Art. 3

§ 1er. Toute clause abusive dans un contrat conclu avec son client par le titulaire d'une profession libérale, agissant dans le cadre de son activité professionnelle, est interdite et nulle.

Le contrat reste contraignant pour les parties, s'il peut subsister sans les clauses abusives.

§ 2. Est abusive toute clause contractuelle n'ayant pas fait l'objet d'une négociation individuelle et qui crée au détriment du client un déséquilibre significatif entre les

**Loi du 3 avril 1997 relative aux clauses abusives
dans les contrats conclus avec leurs clients par les
titulaires de professions libérales**

L'article 31 du projet de loi relative à la publicité trompeuse et à la publicité comparative, aux clauses abusives et aux contrats à distance en ce qui concerne les professions libérales abroge la loi du 3 avril 1997 relative aux clauses abusives dans les contrats conclus avec leurs clients par les titulaires de professions libérales, telle que modifiée par la loi du 7 décembre 1998.

rechten en verplichtingen ten nadele van de cliënt aanzienlijk verstoort, met uitzondering van bedingen waarin dwingende wettelijke of bestuursrechtelijke bepalingen of bepalingen of beginselen van internationale overeenkomsten waarbij België of de Europese Unie partij is, zijn overgenomen.

§ 3. Een beding wordt steeds geacht niet het voorwerp van afzonderlijke onderhandeling te zijn geweest wanneer het, met name in het kader van een toetredingsovereenkomst, van tevoren is opgesteld en de cliënt diens tengevolge geen invloed op de inhoud ervan heeft kunnen hebben.

Het feit dat sommige onderdelen van een beding of een afzonderlijk beding het voorwerp zijn geweest van een afzonderlijke onderhandeling sluit de toepassing van deze wet op de rest van een overeenkomst niet uit, indien de algehele beoordeling leidt tot de conclusie dat het gaat om een toetredingsovereenkomst.

Wanneer de titularis van een vrij beroep stelt dat een standaardbeding het voorwerp is geweest van een afzonderlijke onderhandeling, dient hij dit te bewijzen.

§ 4. Zijn verboden en nietig de bedingen opgesomd in de bijlage van deze wet, zelfs als er werd over onderhandeld.

Art. 4

Voor de beoordeling van het oneerlijke karakter van een beding van een overeenkomst worden alle omstandigheden rond het sluiten van de overeenkomst, alsmede alle andere bedingen van de overeenkomst of van een andere overeenkomst waarvan deze afhankelijk is, op het ogenblik waarop de overeenkomst is gesloten in aanmerking genomen, rekening houdend met de aard van de goederen of diensten waarop de overeenkomst betrekking heeft.

De beoordeling van het oneerlijke karakter van bedingen heeft geen betrekking op de bepaling van het eigenlijke voorwerp van de overeenkomst, noch op de gelijkwaardigheid van enerzijds de prijs of vergoeding en anderzijds de als tegenprestatie te leveren goederen of te verrichten diensten, voor zover die bedingen duidelijk en begrijpelijk zijn geformuleerd.

HOOFDSTUK III

Schriftelijke bedingen

Art. 5

Indien alle of bepaalde bedingen van een in artikel 3, § 1, bedoelde overeenkomst schriftelijk zijn, moeten ze duidelijk en begrijpelijk zijn opgesteld.

droits et obligations des parties, à l'exception des clauses qui reflètent des dispositions législatives ou réglementaires impératives ainsi que des dispositions ou principes des conventions internationales auxquelles la Belgique ou l'Union européenne est partie.

§ 3. Une clause est toujours considérée comme n'ayant pas fait l'objet d'une négociation individuelle lorsqu'elle a été rédigée préalablement et que le client n'a, de ce fait, pas pu avoir d'influence sur son contenu, notamment dans le cadre d'un contrat d'adhésion.

Le fait que certains éléments d'une clause ou qu'une clause isolée aient fait l'objet d'une négociation individuelle n'exclut pas l'application de la présente loi au reste d'un contrat si l'appréciation globale permet de conclure qu'il s'agit d'un contrat d'adhésion.

Si le titulaire d'une profession libérale prétend qu'une clause standardisée a fait l'objet d'une négociation individuelle, la charge de la preuve lui incombe.

§ 4. Sont interdites et nulles, les clauses énumérées à l'annexe à la présente loi, même si elles ont été négociées.

Art. 4

Le caractère abusif d'une clause contractuelle est apprécié en tenant compte de la nature des biens ou services qui font l'objet du contrat et en se référant, au moment de la conclusion du contrat, à toutes les circonstances qui entourent sa conclusion, de même qu'à toutes les autres clauses du contrat, ou d'un autre contrat dont il dépend.

L'appréciation du caractère abusif des clauses ne porte ni sur la définition de l'objet principal du contrat, ni sur l'adéquation entre le prix et la rémunération, d'une part, et les services ou les biens à fournir en contrepartie, d'autre part, pour autant que ces clauses soient rédigées de façon claire et compréhensible.

CHAPITRE III

Des clauses écrites

Art. 5

Lorsque toutes ou certaines clauses du contrat visé à l'article 3, § 1er, sont écrites, ces clauses doivent être rédigées de façon claire et compréhensible.

In geval van twijfel over de betekenis van een beding, prevaleert de voor de cliënt gunstigste interpretatie. Deze uitleggingsregel is niet van toepassing in het kader van de in artikelen 6 tot 8 van deze wet bedoelde vordering tot staking.

HOOFDSTUK IV

Vordering tot staking

Art. 6

De voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg stelt het bestaan vast en beveelt de staking van het gebruik van een oneerlijk beding in de zin van artikel 3, zelfs indien dat gebruik onder het strafrecht valt.

Art. 7

De in artikel 6 bedoelde vordering wordt ingesteld op verzoek van :

1° de belanghebbenden;

2° een tuchtrechtelijke autoriteit of een interprofessionele of beroepsvereniging met rechtspersoonlijkheid;

3° een vereniging ter verdediging van de verbruikersbelangen die rechtspersoonlijkheid bezit en in de Raad voor het verbruik vertegenwoordigd is;

4° de minister of ministers die voor de betrokken aan gelegenheid bevoegd zijn. In afwijking van de artikelen 17 en 18 van het Gerechtelijk Wetboek, kunnen de verenigingen en groeperingen bedoeld in het eerste lid, 2° en 3°, in rechte optreden voor de verdediging van hun statutair omschreven collectieve belangen.

De vordering ingesteld op verzoek van een vereniging bedoeld in het eerste lid, 3°, kan, afzonderlijk of gezamenlijk, worden ingesteld tegen verscheidene titularissen van hetzelfde vrije beroep of tegen hun beroepsverenigingen die gebruik maken dan wel het gebruik aanbevelen van dezelfde of van soortgelijke algemene contractuele bedingen.

Art. 8

De in artikel 6 bedoelde vordering tot staking wordt ingesteld en behandeld zoals in kortgeding.

Ze kan worden ingesteld bij verzoekschrift op tegenspraak, overeenkomstig de artikelen 1034ter tot 1034^{sexies} van het Gerechtelijk Wetboek.

Over de vordering wordt uitspraak gedaan niettegen-

En cas de doute sur le sens d'une clause, l'interprétation la plus favorable au client prévaut. Cette règle d'interprétation n'est pas d'application dans le cadre de l'action en cessation prévue aux articles 6 à 8 de la présente loi.

CHAPITRE IV

De l'action en cessation.

Art. 6

Le président du tribunal de première instance constate l'existence et ordonne la cessation de l'utilisation d'une clause abusive au sens de l'article 3 même si cette utilisation est pénalement réprimée.

Art. 7

L'action visée à l'article 6 est formée à la demande :

1° des intéressés;

2° d'une autorité disciplinaire ou d'un groupement professionnel ou interprofessionnel ayant la personnalité civile;

3° d'une association ayant pour objet la défense des intérêts des consommateurs et jouissant de la personnalité civile, pour autant qu'elle soit représentée au Conseil de la consommation;

4° du ministre compétent ou des ministres compétents pour la matière concernée. Par dérogation aux articles 17 et 18 du Code judiciaire, les associations et groupements visés à l'alinéa 1er, 2° et 3°, peuvent agir en justice pour la défense de leurs intérêts collectifs statutairement définis.

L'action formée à la demande d'une association visée à l'alinéa 1er, 3°, peut être dirigée, séparément ou conjointement, contre plusieurs titulaires de la même profession libérale ou leurs groupements professionnels qui utilisent ou recommandent l'utilisation des mêmes clauses contractuelles générales, ou de clauses similaires.

Art. 8

L'action en cessation visée à l'article 6 est formée et instruite selon les formes du référé.

Elle peut être introduite par requête contradictoire, conformément aux articles 1034ter à 1034sexies du Code judiciaire.

Il est statué sur l'action nonobstant toute poursuite

staande vervolging wegens dezelfde feiten voor een strafrechtelijk rechtscollege.

Het vonnis is uitvoerbaar bij voorraad, niettegenstaande elk rechtsmiddel en zonder borgtocht.

Elke uitspraak wordt binnen acht dagen en door toedoen van de griffier van het bevoegde rechtscollege medegedeeld aan de tuchtrechtelijke autoriteiten en, tenzij de uitspraak is gewezen op zijn vordering, aan de bevoegde minister.

Bovendien moet de griffier van het rechtscollege waarbij beroep wordt aangetekend tegen een krachtens artikel 6 genomen beslissing, onverwijld de tuchtrechtelijke autoriteit of de bevoegde minister daaromtrent inlichten.

HOOFDSTUK V

Strafbepalingen

Art. 9

Met geldboete van 1 000 frank tot 20 000 frank worden gestraft, zij die de beschikkingen niet naleven van een krachtens artikel 6, als gevolg van een vordering tot staking gewezen vonnis of arrest.

Wanneer de feiten voorgelegd aan de rechtbank het voorwerp zijn van een vordering tot staking, kan er niet beslist worden over de strafvordering dan nadat een in kracht van gewijsde gegane beslissing is genomen betreffende de vordering tot staking.

Art. 10

De bepalingen van Boek I van het Strafwetboek, met inbegrip van hoofdstuk VII en artikel 85, zijn van toepassing op de in deze wet bedoelde misdrijven.

HOOFDSTUK VI

Slotbepalingen

Art. 11

Een beding dat de wet van een Staat die geen lid is van de Europese Unie op de overeenkomst toepasselijk verklaart, wordt wat de in deze wet geregelde aangelegenheden betreft voor niet geschreven gehouden wanneer bij gebreke van dat beding de wet van een Lid-Staat van de Europese Unie toepasselijk zou zijn en die wet de klant in de genoemde aangelegenheden een betere bescherming verleent.

exercée en raison des mêmes faits devant une juridiction pénale.

Le jugement est exécutoire par provision, nonobstant toute voie de recours, et sans caution. Toute décision est, dans la huitaine, et à la diligence du greffier de la juridiction compétente, communiquée à l'autorité disciplinaire et, sauf si la décision a été rendue à sa requête, au ministre compétent.

En outre, le greffier de la juridiction devant laquelle un recours est introduit contre une décision rendue en vertu de l'article 6, est tenu d'en informer sans délai l'autorité disciplinaire ou le ministre compétent.

CHAPITRE V

Dispositions pénales

Art. 9

Sont punis d'une amende de 1 000 francs à 20 000 francs ceux qui ne se conforment pas aux prescriptions d'un jugement ou d'un arrêt rendu en vertu de l'article 6 à la suite d'une action en cessation.

Lorsque les faits soumis au tribunal font l'objet d'une action en cessation, une décision relative à l'action publique ne peut intervenir qu'après qu'une décision passée en force de chose jugée a été rendue concernant l'action en cessation.

Art. 10

Les dispositions du Livre Ier du Code pénal, sans exception du Chapitre VII et de l'article 85, sont applicables aux infractions visées par la présente loi.

CHAPITRE VI

Dispositions finales

Art. 11

Une clause déclarant applicable au contrat la loi d'un État tiers à l'Union européenne est réputée non écrite en ce qui concerne les matières régies par la présente loi lorsque, en l'absence de cette clause, la loi d'un État membre de l'Union européenne serait applicable et que cette loi procure une meilleure protection au client dans lesdites matières.

BIJLAGE

1. Bedingen die tot doel of tot gevolg hebben :

a) de wettelijke aansprakelijkheid van de titularis van een vrij beroep uit te sluiten of te beperken bij overlijden of lichamelijk letsel van de cliënt ten gevolge van een doen of nalaten van deze titularis van een vrij beroep;

b) de wettelijke rechten van de cliënt ten aanzien van de titularis van een vrij beroep of een andere partij in geval van volledige of gedeeltelijke wanprestatie of van gebrekkige uitvoering door de titularis van een vrij beroep van één van diens contractuele verplichtingen, met inbegrip van de mogelijkheid om een schuld jegens de titularis van een vrij beroep te compenseren met een schuldvordering jegens deze op ongepaste wijze uit te sluiten of te beperken;

c) te voorzien in een onherroepelijke verbintenis van de cliënt terwijl de uitvoering van de prestaties van de titularis van een vrij beroep onderworpen is aan een voor-waarde waarvan de verwezenlijking uitsluitend afhankelijk is van zijn wil;

d) de titularis van een vrij beroep toe te staan door de cliënt betaalde bedragen te behouden wanneer deze afziet van het sluiten of het uitvoeren van de overeenkomst, zonder erin te voorzien dat de cliënt een gelijk-waardig bedrag aan schadevergoeding mag verlangen van de titularis van een vrij beroep wanneer deze zich terug-trekt;

e) de cliënt die zijn verbintenissen niet nakomt, een onevenredig hoge schadevergoeding op te leggen;

f) de titularis van een vrij beroep toe te staan de overeenkomst op te zeggen indien zulks niet aan de cliënt wordt toegestaan, alsmede de titularis van een vrij beroep toe te staan de door de cliënt betaalde voorschotten te behouden ingeval de titularis van een vrij beroep zelf de overeenkomst opzegt;

g) de titularis van een vrij beroep toe te staan een overeenkomst van onbeperkte duur zonder redelijke opzeggingstermijn eenzijdig op te zeggen, behalve in geval van gewichtige redenen;

h) een overeenkomst van bepaalde duur automatisch te verlengen bij ontbreken van tegengestelde kennisgeving van de cliënt, terwijl een al te ver van het einde van de overeenkomst verwijderde datum is vastgesteld als uiterste datum voor de kennisgeving van de wil van de cliënt om de overeenkomst niet te verlengen;

ANNEXE

1. Clauses ayant pour objet ou pour effet :

a) d'exclure ou de limiter la responsabilité légale du titulaire d'une profession libérale en cas de mort d'un client ou de dommages corporels causés à celui-ci, résultant d'un acte ou d'une omission de ce titulaire d'une profession libérale;

b) d'exclure ou de limiter de façon inappropriée les droits légaux du client vis-à-vis du titulaire d'une profession libérale ou d'une autre partie en cas de non-exécution totale ou partielle, ou d'exécution défectueuse par le titulaire d'une profession libérale d'une quelconque des obligations contractuelles, y compris la possibilité de compenser une dette envers le titulaire d'une profession libérale avec une créance qu'il aurait contre lui;

c) de prévoir un engagement ferme du client, alors que l'exécution des prestations du titulaire d'une profession libérale est assujettie à une condition dont la réalisation dépend de sa seule volonté;

d) de permettre au titulaire d'une profession libérale de retenir des sommes versées par le client lorsque celui-ci renonce à conclure ou à exécuter le contrat, sans prévoir le droit, pour le client, de percevoir une indemnité d'un montant équivalent de la part du titulaire d'une profession libérale lorsque c'est celui-ci qui renonce;

e) d'imposer au client qui n'exécute pas ses obligations une indemnité d'un montant disproportionnellement élevé;

f) d'autoriser le titulaire d'une profession libérale à résilier le contrat de façon discrétionnaire si la même faculté n'est pas reconnue au client, ainsi que de permettre au titulaire d'une profession libérale de retenir les sommes versées au titre de prestations non encore réalisées par lui, lorsque c'est le titulaire d'une profession libérale lui-même qui résilie le contrat;

g) d'autoriser le titulaire d'une profession libérale à mettre fin sans préavis raisonnable à un contrat à durée indéterminée, sauf en cas de motif grave;

h) de proroger automatiquement un contrat à durée déterminée en l'absence d'expression contraire du client, alors qu'une date excessivement éloignée de la fin du contrat a été fixée comme date limite pour exprimer cette volonté de non-prorogation de la part du client;

i) op onweerlegbare wijze de instemming vast te stellen van de cliënt met bedingen waarvan deze niet daadwerkelijk kennis heeft kunnen nemen vóór het sluiten van de overeenkomst;

j) de titularis van een vrij beroep te machtigen zonder geldige, in de overeenkomst vermelde reden eenzijdig de voorwaarden van de overeenkomst te wijzigen;

k) de titularis van een vrij beroep te machtigen zonder geldige reden eenzijdig de kenmerken van het te leveren produkt of de te verrichten dienst te wijzigen;

l) te bepalen dat de prijs van de goederen wordt vastgesteld op het ogenblik van levering, dan wel de verkoper van de goederen of de dienstverrichter het recht te verlenen zijn prijs te verhogen, zonder dat de cliënt in beide gevallen het overeenkomstige recht heeft om de overeenkomst op te zeggen, indien de eindprijs te hoog is ten opzichte van de bij het sluiten van de overeenkomst bedongen prijs;

m) de titularis van een vrij beroep het recht te geven te bepalen of de geleverde goederen of de dienst aan de bepalingen van de overeenkomst beantwoorden of hem het exclusieve recht te geven om één of ander beeding van de overeenkomst te interpreteren;

n) de verplichting van de titularis van een vrij beroep te beperken om de verbintenissen na te komen die door zijn gevolmachtigden zijn aangegaan, of diens verbintenissen te laten afhangen van het naleven van een bijzondere formaliteit;

o) de cliënt te verplichten al zijn verbintenissen na te komen, zelfs wanneer de titularis van een vrij beroep zijn verbintenissen niet uitvoert;

p) te voorzien in de mogelijkheid van overdracht van de overeenkomst door de titularis van een vrij beroep, wanneer hierdoor de garanties voor de cliënt zonder diens instemming geringer kunnen worden;

q) het indienen van een beroep of het instellen van een rechtsvordering door de cliënt te beletten of te belemmeren, met name door de cliënt te verplichten zich uitsluitend tot een niet onder een wettelijke regeling ressorterend scheidsgerecht te wenden, door de bewijsmiddelen waarop de cliënt een beroep kan doen op ongeoorloofde wijze te beperken of hem een bewijslast op te leggen die volgens het geldende recht normaliter op een andere partij bij de overeenkomst rust.

i) constater de manière irréfragable l'adhésion du client à des clauses dont il n'a pas eu, effectivement, l'occasion de prendre connaissance avant la conclusion du contrat;

j) d'autoriser le titulaire d'une profession libérale à modifier unilatéralement les termes du contrat sans raison valable et spécifiée dans le contrat;

k) d'autoriser le titulaire d'une profession libérale à modifier unilatéralement sans raison valable des caractéristiques du produit à livrer ou du service à fournir;

l) de prévoir que le prix des biens est déterminé au moment de la livraison, ou d'accorder au vendeur de biens ou au fournisseur de services le droit d'augmenter leurs prix, sans que, dans les deux cas, le client n'ait de droit correspondant lui permettant de rompre le contrat au cas où le prix final est trop élevé par rapport au prix convenu lors de la conclusion du contrat;

m) d'accorder au titulaire d'une profession libérale le droit de déterminer si la chose livrée ou le service fourni est conforme aux stipulations du contrat ou de lui conférer le droit exclusif d'interpréter une quelconque clause du contrat;

n) de restreindre l'obligation du titulaire d'une profession libérale de respecter les engagements pris par ses mandataires ou de soumettre ses engagements au respect d'une formalité particulière;

o) d'obliger le client à exécuter ses obligations lors même que le titulaire d'une profession libérale n'exécuterait pas les siennes;

p) de prévoir la possibilité de cession du contrat de la part du titulaire d'une profession libérale, lorsqu'elle est susceptible d'engendrer une diminution des garanties pour le client sans l'accord de celui-ci;

q) de supprimer ou d'entraver l'exercice d'actions en justice ou des voies de recours par le client, notamment en obligeant le client à saisir exclusivement une juridiction d'arbitrage non couverte par des dispositions légales, en limitant indûment les moyens de preuves à la disposition du client ou en imposant à celui-ci une charge de preuve qui, en vertu du droit applicable, devrait revenir normalement à une autre partie du contrat.

2. Draagwijdte van de punten g), j) en l) :

a) Punt g) staat niet in de weg aan bedingen waarbij de leverancier van financiële diensten zich het recht voorbehoudt eenzijdig een eind te maken aan een overeenkomst van onbepaalde duur, en dit zonder opzegtermijn in geval van geldige reden, mits de titularis van een vrij beroep verplicht wordt hiervan onmiddellijk de andere contracterende partij(en) op de hoogte te stellen.

b) Punt j) staat niet in de weg aan bedingen waarbij de leverancier van financiële diensten zich het recht voorbehoudt de door of aan de cliënt te betalen rentevoet of het bedrag van alle andere op de financiële diensten betrekking hebbende lasten bij geldige reden zonder opzegtermijn te wijzigen, mits de titularis van een vrij beroep verplicht wordt dit zo spoedig mogelijk ter kennis te brengen van de andere contracterende partij(en) en deze vrij is (zijn) onmiddellijk de overeenkomst op te zeggen.

Punt j) staat evenmin in de weg aan bedingen waarbij de titularis van een vrij beroep zich het recht voorbehoudt de voorwaarden van een overeenkomst voor onbepaalde tijd eenzijdig te wijzigen, mits hij verplicht is de cliënt daarvan redelijke tijd vooraf in kennis te stellen en het de laatste vrij staat de overeenkomst te ontbinden.

c) De punten g), j) en l) zijn niet van toepassing op :

- transacties met betrekking tot effecten, financiële instrumenten en andere produkten of diensten waarvan de prijs verband houdt met de fluctuaties van een beurskoers of een beursindex dan wel financiële marktkoersen waar de titularis van een vrij beroep geen invloed op heeft;

- overeenkomsten voor de aankoop of verkoop van vreemde valuta, reischeques of internationale in deviezen opgestelde postmandaten.

d) Punt l) staat niet in de weg aan bedingen van prijsindexering, voor zover deze wettig zijn en de wijze waarop de prijs wordt aangepast hierin expliciet beschreven is.

2. Portée des points g), j) et l) :

a) Le point g) ne fait pas obstacle à des clauses par lesquelles le fournisseur de services financiers se réserve le droit de mettre fin au contrat à durée indéterminée unilatéralement, et ce, sans préavis en cas de raison valable, pourvu que soit mise à la charge du titulaire d'une profession libérale l'obligation d'en informer la ou les autres parties contractantes immédiatement.

b) Le point j) ne fait pas obstacle à des clauses selon lesquelles le fournisseur de services financiers se réserve le droit de modifier le taux d'intérêt dû par le client ou dû à celui-ci, ou le montant de toutes autres charges afférentes à des services financiers, sans aucun préavis en cas de raison valable, pourvu que soit mise à la charge du titulaire d'une profession libérale l'obligation d'en informer la ou les autres parties contractantes dans les meilleurs délais et que celles-ci soient libres de résilier immédiatement le contrat.

Le point j) ne fait pas non plus obstacle à des clauses selon lesquelles le titulaire d'une profession libérale se réserve le droit de modifier unilatéralement les conditions d'un contrat de durée indéterminée pourvu que soit mis à sa charge le devoir d'en informer le client avec un préavis raisonnable et que celui-ci soit libre de résilier le contrat.

c) Les points g), j) et l) ne sont pas applicables aux :

- transactions concernant les valeurs mobilières, instruments financiers et autres produits ou services dont le prix est lié aux fluctuations d'un cours ou d'un indice boursier ou d'un taux de marché financier que le titulaire d'une profession libérale ne contrôle pas;

- contrats d'achat ou de vente de devises, de chèques de voyage ou de mandats-poste internationaux libellés en devises.

d) Le point l) ne fait pas obstacle aux clauses d'indexation de prix pour autant qu'elles soient licites et que le mode de variation du prix y soit explicitement décrit.

Art. 2

Voor de toepassing van deze wet wordt verstaan onder :

1° vrij beroep : elke zelfstandige beroepsactiviteit die dienstverlening of levering van goederen omvat welke geen daad van koophandel of ambachtsbedrijvigheid is, zoals bedoeld in de wet van 18 maart 1965 op het ambachtsregister en die niet wordt bedoeld in de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument, met uitsluiting van de landbouwbedrijvigheden en de veeteelt;

2° cliënt : iedere natuurlijke persoon of rechtspersoon die bij door deze wet bedoelde overeenkomsten handelt voor doeleinden die buiten zijn beroepsactiviteit vallen;

3° beroepsregulerende overheid : de beroepsorde die of het beroepsinstituut dat krachtens de wet bevoegd is om de beroepsactiviteit van een bepaald vrij beroep te reguleren;

4° reclame : iedere vorm van mededeling bij de uitoefening van een vrij beroep die rechtstreeks of onrechtstreeks tot doel heeft de afzet van goederen of diensten te bevorderen, met inbegrip van onroerende goederen, van rechten en verplichtingen en met uitsluiting van de door de wet voorgeschreven mededelingen;

5° adverteerder : de persoon ten gunste van wie of voor rekening waarvan de reclame wordt gemaakt of die ze besteld heeft;

6° overeenkomst op afstand : elke overeenkomst tussen een titularis van een vrij beroep en een cliënt inzake goederen of diensten die wordt gesloten in het kader van een door de titularis van het vrij beroep georganiseerd systeem voor verkoop of dienstenverlening op afstand waarbij, voor deze overeenkomst, uitsluitend gebruik gemaakt wordt van één of meer technieken voor communicatie op afstand tot en met de sluiting van de overeenkomst zelf;

7° techniek voor communicatie op afstand : ieder middel dat, zonder gelijktijdige fysieke aanwezigheid van de titularis van het vrij beroep en de cliënt, kan worden gebruikt voor de sluiting van de overeenkomst tussen deze partijen;

8° communicatietechniek-exploitant : iedere natuurlijke persoon of rechtspersoon, publiekrechtelijk of privaatrechtelijk, wiens beroepsactiviteit erin bestaat één of meer technieken voor communicatie op afstand aan de titularissen van vrije beroepen ter beschikking te stellen;

Art. 2

Pour l'application de la présente loi, on entend par :

1° profession libérale : toute activité professionnelle indépendante de prestation de services ou de fourniture de biens, qui ne constitue pas un acte de commerce ou une activité artisanale visée par la loi du 18 mars 1965 sur le registre de l'artisanat et qui n'est pas visée par la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur, à l'exclusion des activités agricoles et d'élevage;

2° client : toute personne physique ou morale qui, dans les contrats visés par la présente loi, agit à des fins qui n'entrent pas dans le cadre de son activité professionnelle;

3° autorité professionnelle: l'ordre professionnel ou l'institut professionnel compétent en vertu de la loi pour réglementer l'activité professionnelle d'une profession libérale déterminée;

4° publicité : toute forme de communication faite dans le cadre d'une profession libérale dans le but direct ou indirect de promouvoir la fourniture de biens ou de services, y compris les biens immeubles, les droits et les obligations, et à l'exclusion des communications prescrites par la loi;

5° annonceur : la personne en faveur ou pour compte de qui la publicité est faite ou qui l'a commandée;

6° contrat à distance : tout contrat concernant des biens ou services conclu entre un titulaire d'une profession libérale et un client dans le cadre d'un système de vente ou de prestation de services à distance organisé par le titulaire de la profession libérale, qui, pour ce contrat, utilise exclusivement une ou plusieurs techniques de communication à distance jusqu'à la conclusion du contrat, y compris la conclusion du contrat elle-même;

7° technique de communication à distance: tout moyen qui, sans présence physique et simultanée du titulaire de la profession libérale et du client, peut être utilisé pour la conclusion du contrat entre ces parties;

8° opérateur de technique de communication: toute personne physique ou morale, publique ou privée, dont l'activité professionnelle consiste à mettre à la disposition des titulaires de profession libérale une ou plusieurs techniques de communication à distance;

9° financiële diensten : diensten als bedoeld in artikel 77, §1, 4°, van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument, vervangen bij de wet van 25 mei 1999.

HOOFDSTUK II

Misleidende en vergelijkende reclame

Art. 3

Onverminderd de toepassing van strengere wetten, is inzake vrije beroepen elke misleidende reclame verboden. Is misleidend elke vorm van reclame die op enigerlei wijze, daaronder begrepen de opmaak ervan, de personen tot wie ze zich richt of die ze aanbelangt, misleidt of kan misleiden en die door haar misleidend karakter hun economisch gedrag kan beïnvloeden, of die daardoor aan een concurrent schade toebrengt of kan toebrengen.

Art. 4

Om uit te maken of reclame misleidend is, worden alle gegevens ervan, en met name de aanduidingen omtrent de volgende punten, in aanmerking genomen :

a) de kenmerken van de goederen of diensten, zoals beschikbaarheid, aard, uitvoering, samenstelling, procédé en datum van fabricage of levering, geschiktheid voor het gebruik, gebruiksmogelijkheden, hoeveelheid, specificatie, geografische of commerciële herkomst, van het gebruik te verwachten resultaten, de uitslagen en essentiële eigenschappen van de tests van of controles op de goederen of diensten;

b) de prijs of de wijze van prijsberekening, alsmede de voorwaarden waaronder de goederen worden geleverd of de diensten worden verleend;

c) de hoedanigheid, kwalificaties en rechten van de adverteerder, zoals zijn identiteit en zijn vermogen, zijn bekwaamheden en zijn industriële, commerciële of intellectuele eigendomsrechten of zijn bekroningen en onderscheidingen.

Daarenboven wordt rekening gehouden met het weglaten van essentiële inlichtingen over de punten a), b) en c) van het eerste lid.

9° services financiers : les services visés à l'article 77, §1, 4° de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur, remplacé par la loi du 25 mai 1999.

CHAPITRE II

De la publicité trompeuse et comparative

Art. 3

Sans préjudice de l'application de lois plus contraignantes, toute publicité trompeuse est interdite en matière de professionslibérales. Est trompeuse une publicité qui, d'une manière quelconque, y compris sa présentation, induit en erreur ou est susceptible d'induire en erreur les personnes auxquelles elle s'adresse ou qu'elle touche et qui, en raison de son caractère trompeur, est susceptible d'affecter leur comportement économique ou qui, pour ces raisons, porte préjudice ou est susceptible de porter préjudice à un concurrent.

Art. 4

Pour déterminer si une publicité est trompeuse, il est tenu compte tenu de tous ses éléments et notamment de ses indications concernant :

a) les caractéristiques des biens ou services, telles que leur disponibilité, leur nature, leur exécution, leur composition, le mode et la date de fabrication ou de prestation, leur caractère approprié, leurs utilisations, leur quantité, leurs spécifications, leur origine géographique ou commerciale, les résultats qui peuvent être attendus de leur utilisation, les résultats et les caractéristiques essentielles des tests ou contrôles effectués sur les biens ou les services;

b) le prix ou son mode d'établissement et les conditions de fourniture des biens ou de prestation des services;

c) la nature, les qualités et les droits de l'annonceur, tels que son identité et son patrimoine, ses qualifications et ses droits de propriété industrielle, commerciale ou intellectuelle ou les prix qu'il a reçus et ses distinctions.

En outre, il sera tenu compte des omissions d'informations essentielles relatives aux points a), b) et c) du premier alinéa.

Art. 5

§1. Is vergelijkende reclame, elke vorm van reclame waarbij een concurrent dan wel door een concurrent aangeboden goederen of diensten uitdrukkelijk of impliciet worden genoemd.

§ 2. Onverminderd de toepassing van strengere wetten is vergelijkende reclame inzake vrije beroepen, wat de vergelijking betreft, geoorloofd op voorwaarde dat zij:

1° niet misleidend is in de zin van de artikelen 3 en 4;

2° betrekking heeft op goederen of diensten die in dezelfde behoeften voorzien of voor hetzelfde doel zijn bestemd;

3° betrekking heeft op een of meer wezenlijke, relevante, controleerbare en representatieve kenmerken van deze goederen en diensten, waartoe ook de prijs kan behoren, die op objectieve wijze met elkaar worden vergeleken;

4° niet ertoe leidt dat op de markt de adverteerder met een concurrent, of merken, namen of andere onderscheidende kenmerken, goederen of diensten van de adverteerder met die van een concurrent worden verward;

5° niet de goede naam schaadt van of zich niet kleinerend uitlaat over de merken, namen, andere onderscheidende kenmerken, goederen, diensten, activiteiten of omstandigheden van een concurrent;

6° voor producten met een benaming van oorsprong in elk geval betrekking heeft op producten met dezelfde benaming;

7° geen oneerlijk voordeel oplevert ten gevolge van de bekendheid van een merk, naam of andere onderscheidende kenmerken van een concurrent dan wel van de oorsprongsbenamingen van concurrerende producten;

8° niet goederen of diensten voorstelt als een imitatie of namaak van goederen of diensten met een beschermd merk of beschermde naam.

§ 3. Elke vergelijking die verwijst naar een speciale aanbieding moet duidelijk en ondubbelzinnig het einde van de speciale aanbieding vermelden of, in voorkomend geval, dat zij loopt zolang de voorraad strekt of de diensten kunnen worden geleverd, en, zo de speciale aanbieding nog niet loopt, het begin aangeven van de pe-

Art. 5

§ 1er. Est une publicité comparative, une publicité qui, explicitement ou implicitement, identifie un concurrent ou des biens ou services offerts par un concurrent.

§ 2. Sans préjudice de l'application de lois plus contraignantes, la publicité comparative en matière de professions libérales est licite, pour autant que la comparaison est concernée, dès lors que les conditions suivantes sont satisfaites:

1° elle n'est pas trompeuse au sens des articles 3 et 4;

2° elle compare des biens ou services répondant aux mêmes besoins ou ayant le même objectif;

3° Elle compare objectivement une ou plusieurs caractéristiques essentielles, pertinentes, vérifiables et représentatives de ces biens et services, dont le prix peut faire partie;

4° Elle n'engendre pas de confusion sur le marché entre l'annonceur et un concurrent ou entre les marques, noms ou autres signes distinctifs, biens ou services de l'annonceur et ceux d'un concurrent;

5° elle n'entraîne pas le discrédit ou le dénigrement des marques, noms, autres signes distinctifs, biens, services, activités ou situation d'un concurrent;

6° pour les produits ayant une appellation d'origine, elle se rapporte dans chaque cas à des produits ayant la même appellation;

7° elle ne tire pas indûment profit de la notoriété attachée à une marque, à un nom ou à d'autres signes distinctifs d'un concurrent ou de l'appellation d'origine de produits concurrents;

8° elle ne présente pas de biens ou de services comme une imitation ou une reproduction de biens ou de services portant une marque ou un nom protégés.

§ 3. Toute comparaison faisant référence à une offre spéciale doit indiquer de manière claire et non équivoque la date à laquelle l'offre spéciale prend fin ou, le cas échéant, le fait qu'elle vaut jusqu'à épuisement des biens ou services et, si l'offre spéciale n'a pas encore commencé, la date du début de la période pendant laquelle

riode gedurende welke een speciale prijs of andere specifieke voorwaarden gelden.

§ 4. In afwijking van § 2, kunnen de beroeps-regulerende overheden bij een door de Koning bekrachtigde beslissing de vergelijkende reclame verbieden of beperken in de mate nodig om de waardigheid en de deontologie van het betrokken vrij beroep te vrijwaren.

HOOFDSTUK III

Onrechtmatige bedingen

Art. 6

§ 1. Verboden en nietig is elk onrechtmatig beding in een overeenkomst gesloten tussen de titularis van een vrij beroep handelend in het kader van zijn beroeps-activiteit en diens cliënt. De overeenkomst blijft bindend voor de partijen indien zij zonder de onrechtmatige bedingen kan voortbestaan.

§ 2. Een onrechtmatig beding is elk beding of elke voorwaarde waarover niet afzonderlijk is onderhandeld en dat het evenwicht tussen de uit de overeenkomst voortvloeiende rechten en verplichtingen ten nadele van de cliënt aanzienlijk verstoort, met uitzondering van bedingen waarin dwingende wettelijke of bestuursrechtelijke bepalingen of bepalingen of beginselen van internationale overeenkomsten waarbij België of de Europese Unie partij is, zijn overgenomen.

§ 3. Een beding wordt steeds geacht niet het voorwerp van afzonderlijke onderhandeling te zijn geweest wanneer het, met name in het kader van een toetredings-overeenkomst, van tevoren is opgesteld en de cliënt diens-tengevolge geen invloed op de inhoud ervan heeft kunnen hebben. Het feit dat sommige onderdelen van een beding of een afzonderlijk beding het voorwerp zijn geweest van een afzonderlijke onderhandeling sluit de toepassing van deze wet op de rest van een overeenkomst niet uit, indien de algehele beoordeling leidt tot de conclusie dat het gaat om een toetredingsovereenkomst. Wanneer de titularis van een vrij beroep stelt dat een standaardbeding het voorwerp is geweest van een afzonderlijke onderhandeling, dient hij dit te bewijzen.

§ 4. Zijn verboden en nietig de bedingen opgesomd in de bijlage van deze wet, zelfs als er werd over onderhandeld.

un prix spécial ou d'autres conditions spécifiques sont applicables.

§4. Par dérogation au § 2, les autorités professionnelles peuvent, par une décision ratifiée par le Roi, interdire ou restreindre la publicité comparative dans la mesure nécessaire pour préserver la dignité et la déontologie de la profession libérale concernée.

CHAPITRE III

Des clauses abusives

Art. 6

§ 1er. Toute clause abusive dans un contrat conclu avec son client par le titulaire d'une profession libérale, agissant dans le cadre de son activité professionnelle, est interdite et nulle. Le contrat reste contraignant pour les parties s'il peut subsister sans les clauses abusives.

§ 2. Est abusive toute clause ou condition n'ayant pas fait l'objet d'une négociation individuelle et qui crée au détriment du client un déséquilibre significatif entre les droits et obligations des parties, à l'exception des clauses qui reflètent des dispositions législatives ou réglementaires impératives ainsi que des dispositions ou principes des conventions internationales auxquelles la Belgique ou l'Union européenne est partie.

§ 3. Une clause est toujours considérée comme n'ayant pas fait l'objet d'une négociation individuelle lorsqu'elle a été rédigée préalablement et que le client n'a, de ce fait, pas pu avoir d'influence sur son contenu, notamment dans le cadre d'un contrat d'adhésion. Le fait que certains éléments d'une clause ou qu'une clause isolée aient fait l'objet d'une négociation individuelle n'exclut pas l'application de la présente loi au reste d'un contrat si l'appréciation globale permet de conclure qu'il s'agit d'un contrat d'adhésion. Si le titulaire d'une profession libérale prétend qu'une clause standardisée a fait l'objet d'une négociation individuelle, la charge de la preuve lui incombe.

§ 4. Sont interdites et nulles, les clauses énumérées à l'annexe à la présente loi, même si elles ont été négociées.

Art. 7

Voor de beoordeling van het onrechtmatig karakter van een beding van een overeenkomst wordt rekening gehouden met de aard van de goederen of diensten waarop de overeenkomst betrekking heeft en worden alle omstandigheden rond het sluiten van de overeenkomst, alsmede alle andere bedingen van de overeenkomst of van een andere overeenkomst waarvan deze afhankelijk is op het ogenblik waarop de overeenkomst gesloten is, in aanmerking genomen.

De beoordeling van het onrechtmatig karakter van bedingen heeft geen betrekking op de bepaling van het eigenlijke voorwerp van de overeenkomst, noch op de gelijkwaardigheid van enerzijds de prijs of de vergoeding en anderzijds de als tegenprestatie te leveren goederen of de te verrichten diensten, voor zover die bedingen duidelijk en begrijpelijk zijn geformuleerd.

Art. 8

Indien alle of bepaalde bedingen van een in artikel 6, § 1, bedoelde overeenkomst schriftelijk zijn, moeten ze duidelijk en begrijpelijk zijn opgesteld. In geval van twijfel over de betekenis van een beding, heeft de voor de cliënt gunstigste interpretatie voorrang. Deze uitleggingsregel is niet van toepassing in het kader van de in artikelen 17 tot 23 van deze wet bedoelde vordering tot staking.

Art. 9

§ 1. De Commissie voor Onrechtmatige Bedingen bedoeld in de artikelen 35 en 36 van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument, gewijzigd bij de wet van 7 december 1998, neemt kennis van de bedingen en voorwaarden die in de overeenkomsten gesloten tussen de titularissen van vrije beroepen en hun cliënten voorkomen.

§ 2. Voor de toepassing van § 1, kan op de Commissie een beroep worden gedaan door de Ministers tot wiens bevoegdheid Justitie of Economische Zaken behoren, door de Minister bevoegd voor het betrokken vrij beroep, door de consumenten- of cliëntenorganisaties, door de beroepsregulerende overheden of door de betrokken interprofessionele of beroepsverenigingen.

Zij kan ook van ambtswege optreden.

§ 3. De Commissie beveelt aan :

1° de schrapping of wijziging van bedingen en voorwaarden die haar kennelijk het evenwicht tussen de rech-

Art. 7

Le caractère abusif d'une clause contractuelle est apprécié en tenant compte de la nature des biens ou services qui font l'objet du contrat et en se référant, au moment de la conclusion du contrat, à toutes les circonstances qui entourent sa conclusion, de même qu'à toutes les autres clauses du contrat, ou d'un autre contrat dont il dépend.

L'appréciation du caractère abusif des clauses ne porte ni sur la définition de l'objet principal du contrat, ni sur l'adéquation entre le prix ou la rémunération, d'une part, et les services ou les biens à fournir en contrepartie, d'autre part, pour autant que ces clauses soient rédigées de façon claire et compréhensible.

Art. 8

Lorsque toutes ou certaines clauses du contrat visé à l'article 6, § 1er, sont écrites, ces clauses doivent être rédigées de façon claire et compréhensible. En cas de doute sur le sens d'une clause, l'interprétation la plus favorable au client prévaut. Cette règle d'interprétation n'est pas d'application dans le cadre de l'action en cessation prévue aux articles 17 à 23 de la présente loi.

Art. 9

§ 1er. La Commission des clauses abusives, visée aux articles 35 et 36 de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur, modifiées par la loi du 7 décembre 1998, connaît des clauses et conditions utilisées dans les contrats entre les titulaires de professions libérales et leurs clients.

§ 2. Pour l'application du § 1er, la Commission peut être saisie par les Ministres ayant la Justice ou les Affaires économiques dans leurs attributions, par le ministre compétent pour la profession libérale concernée, par les organisations de consommateurs ou de clients, par les autorités professionnelles ou par les groupements professionnels ou interprofessionnels intéressés.

Elle peut également se saisir d'office.

§ 3. La Commission recommande :

1° la suppression ou la modification des clauses et conditions qui lui paraissent créer un déséquilibre mani-

ten en verplichtingen van de partijen lijken te verstoren, ten nadele van de cliënt;

2° de invoeging van vermeldingen, bedingen en voorwaarden die haar voor de voorlichting van de cliënt noodzakelijk lijken of waarvan de ontstentenis haar kennelijk het evenwicht tussen de rechten en verplichtingen van de partijen lijkt te verstoren, ten nadele van de cliënt;

3° de bedingen en voorwaarden zo op te stellen en op te maken dat de cliënt de betekenis en de draagwijdte ervan kan begrijpen.

De beroepsregulerende overheden, de interprofessionele of beroepsverenigingen en consumenten- of cliëntenorganisaties kunnen de Commissie om advies verzoeken over ontwerpen van bedingen of voorwaarden die in overeenkomsten afgesloten tussen de titularissen van vrije beroepen en hun cliënten voorkomen.

§ 4. In het raam van haar bevoegdheden stelt de Commissie aan de betrokken ministers wijzigingen in de wetten of verordeningen voor die haar wenselijk lijken.

Zij stelt jaarlijks een verslag op van haar werkzaamheden en maakt dit verslag bekend. Dat verslag omvat onder meer de volledige tekst van de aanbevelingen en voorstellen die zij in de loop van het jaar heeft gedaan.

§ 5. In het kader van de toepassing van dit artikel stelt de Koning de samenstelling en werkingsmodaliteiten van de Commissie vast.

HOOFDSTUK IV

Op afstand gesloten overeenkomsten

Art. 10

Onverminderd de toepassing van strengere wetten, zijn de bepalingen van dit hoofdstuk van toepassing op elke overeenkomst op afstand gesloten tussen de titularis van een vrij beroep handelend in het kader van zijn beroepsactiviteit en diens cliënt, met uitzondering van de overeenkomsten betreffende financiële diensten.

Onder de voorwaarden en rekening houdend met de modaliteiten die Hij desgevallend bepaalt, kan de Koning, bij een in Ministerraad overlegd besluit, sommige bepalingen van dit hoofdstuk van toepassing verklaren op overeenkomsten betreffende financiële diensten of categorieën ervan.

feste entre les droits et les obligations des parties, au détriment du client;

2° l'insertion de mentions, clauses et conditions qui lui paraissent nécessaires pour l'information du client ou dont l'absence lui paraît créer un déséquilibre manifeste entre les droits et les obligations des parties, au détriment du client;

3° une rédaction et une présentation des clauses et conditions qui soient de nature à permettre au client d'en comprendre le sens et la portée.

Les autorités professionnelles, les groupements professionnels ou interprofessionnels et les organisations de consommateurs ou de clients peuvent demander l'avis de la Commission sur des projets de clauses ou conditions utilisées dans les contrats conclus entre les titulaires de professions libérales et leurs clients.

§ 4. Dans le cadre de ses compétences, la Commission propose aux ministres concernés les modifications législatives ou réglementaires qui lui paraissent souhaitables.

Elle établit et publie chaque année un rapport de son activité. Celui-ci contient notamment le texte intégral des recommandations et des propositions formulées pendant l'année.

§ 5. Le Roi détermine la composition et les modalités de fonctionnement de la Commission dans le cadre de l'application du présent article.

CHAPITRE IV

Des contrats à distance

Art. 10

Sans préjudice de l'application de lois plus contraignantes, les dispositions du présent chapitre s'appliquent à tout contrat à distance conclu avec son client par le titulaire d'une profession libérale, agissant dans le cadre de son activité professionnelle, à l'exception des contrats portant sur des services financiers.

Dans les conditions et compte tenu des modalités qu'il détermine le cas échéant, le Roi peut, par arrêté délibéré en Conseil des ministres, déclarer certaines dispositions du présent chapitre applicables aux contrats portant sur les services financiers ou à des catégories d'entre eux.

Hij kan ook bijzondere bepalingen voorschrijven voor de openbare verkopen georganiseerd door middel van een techniek voor communicatie op afstand.

Art. 11

Voordat de overeenkomst op afstand wordt gesloten, moet de titularis van een vrij beroep tijdig, op heldere en begrijpelijke wijze door elk middel dat aangepast is aan de gebruikte techniek voor communicatie op afstand, aan de cliënt de volgende inlichtingen verstrekken :

1° de identiteit van de titularis van het vrij beroep en het geografisch adres van de plaats van zijn vestiging;

2° de belangrijkste kenmerken van het goed of van de dienst;

3° de prijs van het goed of van de dienst, alle belastingen inbegrepen;

4° de leveringskosten, in voorkomend geval;

5° de wijze van betaling, levering of uitvoering van de overeenkomst;

6° het bestaan of, in de gevallen bedoeld in artikel 13, § 3, het ontbreken van een verzakingsrecht;

7° de kosten voor het gebruik van de techniek voor communicatie op afstand, wanneer die op een andere grondslag dan het basistarief wordt berekend;

8° de geldigheidsduur van het aanbod of van de prijs;

9° in voorkomend geval, de minimumduur van de overeenkomst in geval van overeenkomsten voor duurzame of periodieke dienstverlening of productlevering.

Bovendien moet de titularis van een vrij beroep in geval van telefonische communicatie aan het begin van elk gesprek met een cliënt expliciet zijn identiteit en het doel van zijn oproep bekendmaken.

Art. 12

Ten laatste bij de levering van het goed of vóór de uitvoering van de dienst, moet de titularis van het vrij beroep aan zijn cliënt schriftelijk of op een andere duurzame drager die hem te zijner beschikking staat en voor hem toegankelijk is, de volgende inlichtingen verstrekken :

1° de bevestiging van de inlichtingen vermeld onder artikel 11, lid 1, 1° tot 6°, tenzij deze inlichtingen aan de

Il peut également prescrire des dispositions particulières pour les ventes publiques organisées au moyen d'une technique de communication à distance.

Art. 11

En temps utile avant la conclusion du contrat à distance, le titulaire d'une profession libérale doit fournir au client, de manière claire et compréhensible par tout moyen adapté à la technique de communication à distance utilisée, les informations suivantes:

1° l'identité du titulaire de la profession libérale et l'adresse géographique du lieu de son établissement;

2° les caractéristiques essentielles du bien ou du service;

3° le prix du bien ou du service, toutes taxes comprises;

4° les frais de livraison, le cas échéant;

5° les modalités de paiement, de livraison ou d'exécution;

6° l'existence ou, dans les cas visés à l'article 13, § 3, l'absence d'un droit de renonciation;

7° le coût de l'utilisation de la technique de communication à distance, lorsqu'il est calculé sur une base autre que le tarif de base;

8° la durée de validité de l'offre ou du prix;

9° le cas échéant, la durée minimale du contrat dans le cas de contrats portant sur la fourniture durable ou périodique d'un bien ou d'un service.

En outre, en cas de communication téléphonique, le titulaire d'une profession libérale est tenu d'indiquer explicitement au début de toute conversation avec un client son identité et le but de son appel.

Art. 12

Au plus tard lors de la livraison du bien ou avant l'exécution du service, le titulaire de la profession libérale doit fournir au client, par écrit ou sur un autre support durable à sa disposition et auquel il a accès, les informations suivantes :

1° la confirmation des informations mentionnées à l'article 11, alinéa 1er, points 1° à 6°, à moins que ces infor-

cliënt reeds vóór de sluiting van de overeenkomst schriftelijk of op een andere duurzame drager die hem ter beschikking staat en voor hem toegankelijk is, werden verstrekt;

2° de voorwaarden en de uitoefeningswijze van het verzakingsrecht, met inbegrip van de in artikel 13, § 3, bedoelde gevallen;

3° het geografische adres van de vestiging van de titularis van het vrij beroep waar de cliënt met zijn klachten terecht kan;

4° de bestaande diensten na verkoop en waarborgen;

5° de voorwaarden voor de ontbinding van de overeenkomst, indien deze van onbepaalde duur is of een duur van meer dan één jaar heeft.

Art. 13

§ 1. De cliënt kan, zonder betaling van een boete en zonder opgave van redenen, aan de overeenkomst verzaken binnen een termijn van ten minste zeven werkdagen te rekenen vanaf de datum van de ontvangst van het goed of, voor diensten, van de sluiting van de overeenkomst. Indien de titularis van het vrij beroep op die datum de verplichtingen van artikel 12 niet heeft uitgevoerd, wordt evenwel de in de vorige alinea vermelde termijn op drie maanden gebracht.

Indien binnen deze termijn van drie maanden de inlichtingen bedoeld in artikel 12 verstrekt zijn, begint de in de vorige alinea vermelde termijn van zeven werkdagen te lopen vanaf dat ogenblik.

§ 2. Wanneer het verzakingsrecht overeenkomstig dit artikel door de cliënt wordt uitgeoefend, is de titularis van het vrij beroep verplicht de door de cliënt gestorte bedragen zo spoedig mogelijk en in elk geval binnen dertig dagen terug te betalen.

Aan de cliënt kunnen voor de uitoefening van zijn verzakingsrecht enkel de rechtstreekse kosten voor het terugzenden van de goederen worden aangerekend.

§ 3. Tenzij de partijen anders zijn overeengekomen, kan de cliënt het verzakingsrecht niet uitoefenen voor overeenkomsten :

1° betreffende de levering van diensten waarvan de uitoefening met instemming van de cliënt is begonnen vóór het einde van de in § 1 bedoelde termijn van zeven dagen;

mations n'aient déjà été fournies au client préalablement à la conclusion du contrat par écrit ou sur un autre support durable à sa disposition et auquel il a accès;

2° les conditions et les modalités d'exercice du droit de renonciation , y compris les cas visés à l'article 13, § 3;

3° l'adresse géographique de l'établissement du titulaire de la profession libérale où le client peut présenter ses réclamations;

4° les services après-vente et les garanties existants;

5° les conditions de résiliation du contrat lorsque celui-ci est à durée indéterminée ou d'une durée supérieure à un an.

Art. 13

§ 1er. Le client peut, sans pénalité et sans indication de motif, renoncer au contrat pendant un délai d'au moins sept jours ouvrables à compter de la date de la réception du bien ou, pour les services, de la conclusion du contrat. Toutefois, si, à cette date, le titulaire de la profession libérale n'a pas exécuté les obligations prévues à l'article 12, le délai mentionné à l'alinéa précédent est porté à trois mois.

Si, dans ce délai de trois mois, les informations visées à l'article 12 sont fournies, le délai de sept jours ouvrables mentionné à l'alinéa précédent commence à courir dès ce moment.

§ 2. Lorsque le droit de renonciation est exercé par le client conformément au présent article, le titulaire de la profession libérale est tenu de rembourser, dans les meilleurs délais et, en tout cas, dans les trente jours, les sommes versées par le client. Les seuls frais qui peuvent être imputés au client en raison de l'exercice de son droit de renonciation sont les frais directs de renvoi des marchandises.

§ 3. Sauf si les parties en ont convenu autrement, le client ne peut exercer le droit de renonciation pour les contrats :

1° de fourniture de services dont l'exécution a commencé, avec l'accord du client, avant la fin du délai de sept jours ouvrables prévu au § 1er;

2° betreffende de levering van goederen of diensten waarvan de prijs gebonden is aan de schommelingen op de financiële markt, waarop de titularis van het vrij beroep geen vat heeft;

3° betreffende de levering van goederen die volgens de aanwijzingen van de cliënt zijn vervaardigd of een duidelijk persoonlijk karakter hebben gekregen of die door hun aard niet kunnen worden teruggezonden of snel kunnen bederven of verouderen;

4° betreffende de levering van geluids- of beeldopnamen of van computerprogrammatuur waarvan de verzegeling door de cliënt is verbroken.

§4. Indien de prijs van het goed of de dienst waarop de overeenkomst slaat, volledig of gedeeltelijk gedekt is door een krediet dat door de titularis van het vrij beroep of door een derde partij op grond van een akkoord tussen die derde en de titularis van het vrij beroep verstrekt is, wordt de kredietovereenkomst ambtshalve ontbonden, zonder boete, wanneer de cliënt overeenkomstig dit artikel gebruik maakt van zijn recht om aan de overeenkomst te verzaken.

Ingeval het krediet door een derde overeenkomstig het vorige lid verstrekt is, wordt de derde door de titularis van het vrij beroep onverwijld op de hoogte gebracht van de verzaking door de cliënt.

Art. 14

§1. Tenzij de partijen anders zijn overeengekomen, moet de titularis van het vrij beroep de bestelling uitvoeren binnen een termijn van dertig dagen te rekenen vanaf de dag volgend op die waarop de cliënt haar heeft toegezonden.

Indien de overeenkomst door de titularis van het vrij beroep niet wordt uitgevoerd omdat het bestelde goed of de bestelde dienst niet beschikbaar is, moet de cliënt daarvan in kennis worden gesteld. De cliënt kan vragen dat de bedragen die hij eventueel ter betaling heeft overgemaakt zo spoedig mogelijk en in elk geval binnen dertig dagen worden terugbetaald.

§2. In geval van gebruik door een cliënt van een toestel voor de elektronische overdracht van gelden in het kader van een overeenkomst op afstand, zijn de bepalingen van artikel 81, § 5, van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en de bescherming van de consument van toepassing.

2° de fourniture de biens ou de services dont le prix est fonction de fluctuations des taux du marché financier, que le titulaire de la profession libérale n'est pas en état de contrôler;

3° de fourniture de biens confectionnés selon les spécifications du client ou nettement personnalisés ou qui, du fait de leur nature, ne peuvent être réexpédiés ou sont susceptibles de se détériorer ou de se périmer rapidement;

4° de fourniture d'enregistrements audio ou vidéo ou de logiciels informatiques descellés par le client.

§4. Si le prix du bien ou du service, objet du contrat, est entièrement ou partiellement couvert par un crédit accordé par le titulaire de la profession libérale ou par un tiers sur la base d'un accord entre ce tiers et le titulaire de la profession libérale, le contrat de crédit est résilié de plein droit, sans pénalité, lorsque le client exerce son droit de renonciation conformément au présent article.

Lorsque, conformément à l'alinéa précédent, le crédit est accordé par un tiers, celui-ci est informé, sans délai, par le titulaire de la profession libérale de la renonciation par le client.

Art. 14

§1er. Sauf si les parties en ont convenu autrement, le titulaire de la profession libérale doit exécuter la commande dans un délai de trente jours à compter du lendemain du jour de sa transmission par le client.

En cas de défaut d'exécution du contrat par le titulaire de la profession libérale résultant de l'indisponibilité du bien ou du service commandé, le client doit être informé de cette indisponibilité. Le client peut demander que les sommes qu'il a, le cas échéant, versées en paiement lui soient, remboursées dans les meilleurs délais et, en tout cas, dans les trente jours.

§2. En cas d'utilisation, par un client, d'un instrument de transfert électronique de fonds dans le cadre d'un contrat à distance, les dispositions de l'article 81, § 5 de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur sont d'application.

Art. 15

Het bewijs van het bestaan van een voorafgaande inlichting, van een bevestiging in een geschrift of op een duurzame drager, van het naleven van de termijnen en van de instemming van de cliënt komt toe aan de titularis van het vrij beroep.

Art. 16

§1. Het is aan de titularis van een vrij beroep verboden iemand, zonder dat hij hierom eerst heeft verzocht, enig goed toe te zenden met het verzoek dit tegen betaling van zijn prijs te verwerven of het anders, zelfs kosteloos, aan de afzender terug te zenden.

Het is eveneens verboden aan de titularis van een vrij beroep iemand, zonder dat hij hierom eerst heeft verzocht, enige dienst te verlenen met het verzoek die dienst, tegen betaling van zijn prijs, te aanvaarden.

In geen geval is de geadresseerde verplicht de verleende dienst of het toegezonden goed te betalen noch het goed terug te zenden, zelfs niet indien een vermoeden werd geopperd dat men de dienst of de aankoop van het goed stilzwijgend had aanvaard.

§2. Is verboden, bij gebrek aan voorafgaande toestemming van de cliënt, het gebruik voor promotionele doeleinden door de titularis van een vrij beroep van de volgende technieken voor communicatie op afstand :

- geautomatiseerd oproepsysteem zonder menselijke tussenkomst (oproepautomaat);
- faxtoestel.

De Koning kan de lijst van voormelde technieken uitbreiden.

De technieken voor communicatie op afstand die een individuele communicatie mogelijk maken en die in het voorgaand lid niet worden bedoeld, kunnen door de titularis van een vrij beroep slechts voor promotionele doeleinden bij ontstentenis van bezwaar van de cliënt gebruikt worden.

HOOFDSTUK V

Vordering tot staking

Art. 17

De voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg stelt het bestaan vast en beveelt de staking van een zelfs onder het strafrecht vallende daad die een inbreuk op de bepalingen van deze wet uitmaakt.

Art. 15

La preuve de l'existence d'une information préalable, d'une confirmation écrite ou sur support durable, du respect des délais et du consentement du client, incombe au titulaire de la profession libérale.

Art. 16

§1er. Il est interdit au titulaire d'une profession libérale de faire parvenir à une personne, sans demande préalable de sa part, un bien quelconque, en l'invitant à acquérir ce bien contre paiement de son prix ou, à défaut, à le renvoyer à son expéditeur, même sans frais.

Il est également interdit au titulaire d'une profession libérale de fournir à une personne, sans demande préalable de sa part, un service quelconque en l'invitant à accepter ce service contre paiement de son prix.

En aucun cas, le destinataire n'est tenu de payer le service fourni ou le bien envoyé ni de restituer ce dernier, même si une présomption d'acceptation tacite du service ou d'achat du bien a été formulée.

§2. Est interdite, en l'absence d'un consentement préalable du client, l'utilisation, à des fins promotionnelles, par le titulaire d'une profession libérale des techniques de communication à distance suivantes :

- système automatisé d'appel sans intervention humaine (automate d'appel);
- télécopieur.

Le Roi peut étendre la liste des techniques visées ci-avant.

Les techniques de communication à distance qui permettent une communication individuelle et qui ne sont pas visées à l'alinéa précédent, ne peuvent être utilisées, à des fins promotionnelles, par le titulaire d'une profession libérale qu'en l'absence d'opposition du client.

CHAPITRE V

De l'action en cessation

Art. 17

Le président du tribunal de première instance constate l'existence et ordonne la cessation d'un acte, même pénalement réprimé, constituant une infraction aux dispositions de la présente loi.

Hij kan de publicatie van een nog niet ter kennis van het publiek gebrachte misleidende of ongeoorloofde vergelijkende reclame verbieden, wanneer er aanwijzingen zijn dat de reclame op het punt staat gepubliceerd te worden.

Onverminderd de toepassing van artikel 811 gerechtelijk wetboek, kan hij ook aan een communicatietechniek-exploitant bevelen, indien die daartoe in staat is, een einde te maken aan praktijken die niet stroken met de bepalingen van deze wet betreffende de overeenkomsten op afstand.

Art. 18

Artikel 17 is niet van toepassing op daden van namaking die onder toepassing vallen van de wetten betreffende de uitvindingsoctrooien, de waren- of dienstmerken, de tekeningen of modellen en het auteursrecht en de naburige rechten.

Het voorgaande lid is evenwel niet van toepassing op de dienstmerken die op het grondgebied van de Benelux in gebruik waren op de datum van inwerkingtreding van het Protocol van 10 november 1983 houdende wijziging van de eenvormige Beneluxwet op de warenmerken wanneer de eenvormige Beneluxwet op de merken van de eigenaars van voornoemde merken niet toelaat zich te beroepen op de rechtsregels inzake merken.

Art. 19

De in artikel 17 bedoelde vordering wordt ingesteld op verzoek van :

1° de belanghebbenden;

2° een beroepsregulerende overheid of een interprofessionele of beroepsvereniging met rechtspersoonlijkheid;

3° een vereniging ter verdediging van de consumentenbelangen die rechtspersoonlijkheid bezit en in de Raad voor het verbruik vertegenwoordigd is;

4° een ziekenfonds of een landsbond;

5° de Minister of Ministers die voor de betrokken aan gelegenheid bevoegd zijn.

De vordering die op verzoek van een in het eerste lid, 3°, bedoelde vereniging ingesteld wordt en die een daad die een inbreuk op artikel 6 uitmaakt betreft, kan, afzon-

Il peut interdire la diffusion d'une publicité trompeuse ou d'une publicité comparative illicite non encore portées à la connaissance du public, lorsqu'il y a des indices de l'imminence de leur diffusion.

Il peut également ordonner à un opérateur de technique de communication, lorsque celui-ci est en mesure de le faire, de mettre fin aux pratiques non conformes aux dispositions de la présente loi relatives aux contrats à distance.

Art. 18

L'article 17 ne s'applique pas aux actes de contrefaçon qui sont sanctionnés par les lois sur les brevets d'inventions, les marques de produits ou de services, les dessins ou modèles et le droit d'auteur et les droits voisins.

L'alinéa précédent n'est toutefois pas applicable aux marques de services utilisées sur le territoire Benelux à la date d'entrée en vigueur du Protocole du 10 novembre 1983 portant modification de la loi uniforme Benelux sur les marques de produits lorsque la loi uniforme Benelux sur les marques ne permet pas aux propriétaires des marques précitées d'invoquer les dispositions du droit des marques.

Art. 19

L'action visée à l'article 17 est formée à la demande :

1° des intéressés;

2° d'une autorité professionnelle ou d'un groupement professionnel ou interprofessionnel jouissant de la personnalité civile;

3° d'une association ayant pour objet la défense des intérêts des consommateurs, pour autant qu'elle jouisse de la personnalité civile et qu'elle soit représentée au Conseil de la consommation;

4° d'une mutuelle ou d'une union nationale;

5° du Ministre compétent ou des Ministres compétents pour la matière concernée.

L'action formée à la demande d'une association visée à l'alinéa 1er, 3° et concernant un acte constituant une infraction à l'article 6 peut être dirigée, séparément ou

derlijk of gezamenlijk, worden ingesteld tegen verscheidene titularissen van hetzelfde vrij beroep of tegen hun interprofessionele of beroepsverenigingen die gebruik maken dan wel het gebruik aanbevelen van dezelfde of van soortgelijke algemene contractuele bedingen.

In afwijking van de artikelen 17 en 18 van het Gerechtelijk Wetboek, kunnen de in het eerste lid, 2°, 3° en 4° bedoelde instanties in rechte optreden voor de verdediging van hun statutair omschreven collectieve belangen.

Art. 20

Wanneer een, zelfs onder het strafrecht vallende, daad die zijn oorsprong in België vindt de collectieve belangen van cliënten in een andere lidstaat van de Europese Unie schaadt, en, al naar gelang de regels betreffende de toepasselijke wet, hetzij een inbreuk uitmaakt op de bepalingen van deze wet, hetzij een inbreuk uitmaakt op de bepalingen van de wet van een lidstaat tot omzetting van de in artikel 1, lid 2, van deze wet bedoelde richtlijnen, kan elke bevoegde instantie van die andere lidstaat aan de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg vragen het bestaan van die daad vast te stellen en de staking ervan te bevelen.

Onder bevoegde instantie moet worden verstaan elk lichaam dat of elke organisatie die volgens de wetgeving van een lidstaat is opgericht met als doelstelling de collectieve belangen van consumenten te beschermen en die op de door de Europese Commissie opgestelde en in het Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen bekendgemaakte lijst van bevoegde instanties staat.

De voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg aanvaardt de in het voorgaande lid bedoelde lijst als bewijs van de bevoegde instantie om in rechte op te treden, onverminderd zijn recht om na te gaan of de doelstelling van de bevoegde instantie zijn vordering rechtvaardigt.

Art. 21

De in de artikelen 17 en 20 bedoelde vordering tot staking wordt ingesteld en behandeld zoals in kortgeding.

Zij kan overeenkomstig de artikelen 1034ter tot 1034^{sexies} van het Gerechtelijk Wetboek worden ingesteld bij een verzoekschrift op tegenspraak. Het verzoekschrift wordt ondertekend door een advocaat,

Over de vordering wordt uitspraak gedaan niettegenstaande vervolging wegens dezelfde feiten voor een strafrechtelijk rechtscollege.

conjointement, contre plusieurs titulaires de la même profession libérale ou leurs groupements professionnels ou interprofessionnels qui utilisent ou recommandent l'utilisation des mêmes clauses contractuelles générales, ou de clauses similaires.

Par dérogation aux articles 17 et 18 du Code judiciaire, les entités visées à l'alinéa 1er, 2°, 3° et 4°, peuvent agir en justice pour la défense de leurs intérêts collectifs statutairement définis.

Art. 20

Lorsqu'un acte, même pénalement réprimé et ayant son origine en Belgique, lèse les intérêts collectifs des clients dans un autre État membre de l'Union européenne, et constitue, en fonction des règles relatives à la loi applicable, soit une infraction aux dispositions de la présente loi, soit une infraction à celles de la loi d'un État membre transposant les directives mentionnées à l'article 1er, alinéa 2 de la présente loi, toute entité qualifiée de cet autre État membre peut demander au président du tribunal de première instance de constater l'existence et d'ordonner la cessation de cet acte.

Par entité qualifiée, il y a lieu d'entendre tout organisme ou organisation constitué conformément au droit d'un État membre, dont l'objet est de protéger les intérêts collectifs des consommateurs et qui figure sur la liste des entités qualifiées établie par la Commission européenne et publiée au Journal officiel des Communautés européennes.

Le président du tribunal de première instance accepte la liste visée à l'alinéa précédent comme preuve de la capacité pour agir de l'entité qualifiée, sans préjudice de son droit d'examiner si l'objet de l'entité qualifiée justifie son action.

Art. 21

L'action en cessation visée aux articles 17 et 20 est formée et instruite selon les formes du référé.

Elle peut être introduite par requête contradictoire, en conformité avec les articles 1034ter à 1034^{sexies} du Code judiciaire. La requête est signée par un avocat.

Il est statué sur l'action nonobstant toute poursuite exercée en raison des mêmes faits devant une juridiction pénale.

Het vonnis is uitvoerbaar bij voorraad, niettegenstaande elk rechtsmiddel, en zonder borgtocht.

Elke uitspraak wordt binnen acht dagen en door toedoen van de griffier van het bevoegde rechtscollege meegedeeld aan de beroepsregulerende overheden en aan de bevoegde Minister.

Bovendien moet de griffier van het rechtscollege waarbij beroep wordt ingesteld tegen een krachtens artikelen 17 of 20 genomen beslissing, de beroepsregulerende overheid of de bevoegde Minister onverwijld inlichten omtrent het instellen van dat beroep.

Art. 22

§1. De vordering tot staking betreffende een met de bepalingen van deze wet niet overeenstemmende reclame wordt ingesteld tegen de adverteerder van de reclame.

Indien de adverteerder echter geen woonplaats in België heeft en geen verantwoordelijke persoon met woonplaats in België heeft aangewezen, kan de vordering tot staking eveneens worden ingesteld tegen:

- de uitgever van de geschreven reclame of de producent van de audiovisuele reclame;
- de drukker of de maker, indien de uitgever of de producent geen woonplaats in België heeft en geen verantwoordelijke persoon
- de verspreider alsmede elke persoon die er bewust toe bijdraagt dat de reclame uitwerking heeft, indien de drukker of de maker geen woonplaats in België heeft en geen verantwoordelijke persoon met woonplaats in België heeft aangewezen.

§2. De voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg kan :

- a) eisen dat de adverteerder bewijzen levert betreffende de materiële juistheid van de feitelijke gegevens in de reclame indien, rekening houdend met de wettige belangen van de adverteerder en van elke andere partij in het geding, een dergelijke eis in het licht van de omstandigheden van het bedoelde geval passend lijkt, en
- b) de feitelijke gegevens als onjuist beschouwen indien de overeenkomstig punt a) vereiste bewijzen niet worden geleverd of indien hij ze onvoldoende acht.

Le jugement est exécutoire par provision, nonobstant toute voie de recours, et sans caution.

Toute décision est, dans la huitaine, et à la diligence du greffier de la juridiction compétente, communiquée à l'autorité professionnelle et au Ministre compétent.

En outre, le greffier de la juridiction devant laquelle un recours est introduit contre une décision rendue en vertu des articles 17 ou 20, est tenu d'informer sans délai l'autorité professionnelle ou le Ministre compétent.

Art. 22

§1er. L'action en cessation relative à une publicité non conforme aux dispositions de la présente loi est intentée à charge de l'annonceur de la publicité.

Toutefois, lorsque l'annonceur n'est pas domicilié en Belgique et n'a pas désigné une personne responsable ayant son domicile en Belgique, l'action pourra également être intentée à charge de :

- l'éditeur de la publicité écrite ou le producteur de la publicité audiovisuelle;
- l'imprimeur ou le réalisateur, si l'éditeur ou le producteur n'ont pas leur domicile en Belgique et n'ont pas désigné une personne responsable ayant son domicile en Belgique;
- le distributeur ainsi que toute personne qui contribue sciemment à ce que la publicité produise son effet, si l'imprimeur ou le réalisateur n'ont pas leur domicile en Belgique et n'ont pas désigné une personne responsable ayant son domicile en Belgique.

§2. Le président du tribunal de première instance peut:

a) exiger que l'annonceur apporte des preuves concernant l'exactitude matérielle des données de fait, contenues dans la publicité si, compte tenu des intérêts légitimes de l'annonceur et de toute autre partie à la procédure, une telle exigence paraît appropriée au vu des circonstances du cas d'espèce, et

b) considérer des données de fait comme inexactes si les preuves exigées conformément au point a) ne sont pas apportées ou s'il les estime insuffisantes.

Art. 23

De voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg kan bevelen dat zijn beslissing of de samenvatting die hij opstelt, wordt aangeplakt tijdens de door hem bepaalde termijn, zowel buiten als binnen de inrichtingen van de overtreder en dat zijn vonnis of de samenvatting ervan in kranten of op enige andere wijze wordt bekendgemaakt, dit alles op kosten van de overtreder.

Deze maatregelen van openbaarmaking mogen evenwel slechts opgelegd worden indien zij er kunnen toe bijdragen dat de gewraakte daad of de uitwerking ervan ophouden.

HOOFDSTUK VI

Strafbepalingen

Art. 24

Met geldboete van 250 tot 10 000 EUR worden zij gestraft die de volgende bepalingen inzake op afstand gesloten overeenkomsten overtreden:

- 1° de artikelen 11, eerste lid, 6° en 12, 2°;
- 2° het artikel 16, § 1.

Art. 25

Met geldboete van 1 000 tot 20 000 EUR worden zij gestraft die de beschikkingen niet naleven van een krachtens de artikelen 17 of 20, als gevolg van een vordering tot staking gewezen vonnis of arrest.

Onverminderd de toepassing van de gewone regelen inzake herhaling, wordt de in het eerste lid bepaalde straf verdubbeld wanneer een in het eerste lid bedoelde inbreuk zich voordoet binnen vijf jaar na een in kracht van gewijsde gegane veroordeling wegens dezelfde inbreuk.

Art. 26

Wanneer de feiten voorgelegd aan de rechtbank, het voorwerp zijn van een vordering tot staking kan er niet beslist worden over de strafvordering dan nadat een in kracht van gewijsde gegane beslissing is genomen betreffende de vordering tot staking.

Art. 27

De vennootschappen en verenigingen met rechtspersoonlijkheid zijn burgerrechtelijk aansprakelijk voor de veroordelingen tot schadevergoeding, geldboeten, kosten, verbeurdverklaringen, teruggave en geldelijke sanc-

Art. 23

Le président du tribunal de première instance peut prescrire l'affichage de sa décision ou du résumé qu'il en rédige, pendant le délai qu'il détermine, aussi bien à l'extérieur qu'à l'intérieur des établissements du contrevenant et ordonner la publication de son jugement ou du résumé par la voie de journaux ou de toute autre manière, le tout aux frais du contrevenant.

Ces mesures de publicité ne peuvent toutefois être prescrites que si elles sont de nature à contribuer à la cessation de l'acte incriminé ou de ses effets.

CHAPITRE VI**Des sanctions pénales****Art. 24**

Sont punis d'une amende de 250 à 10 000 EUR, ceux qui commettent une infraction aux dispositions suivantes, relatives aux contrats conclus à distance:

- 1° les articles 11, alinéa 1er, 6° et 12, 2° ;
- 2° l'article 16, § 1er.

Art. 25

Sont punis d'une amende de 1 000 à 20 000 EUR ceux qui ne se conforment pas à ce que dispose un jugement ou un arrêt rendu en vertu des articles 17 ou 20 à la suite d'une action en cessation.

Sans préjudice des règles habituelles en matière de récidive, la peine prévue au premier alinéa est doublée en cas d'infraction visée au premier alinéa, intervenant dans les cinq ans à dater d'une condamnation coulée en force de chose jugée prononcée du chef de la même infraction.

Art. 26

Lorsque les faits soumis au tribunal font l'objet d'une action en cessation, il ne peut être statué sur l'action pénale qu'après qu'une décision coulée en force de chose jugée a été rendue relativement à l'action en cessation.

Art. 27

Les sociétés et associations ayant la personnalité civile sont civilement responsables des condamnations aux dommages-intérêts, amendes, frais, confiscations, restitutions et sanctions pécuniaires quelconques pronon-

ties van welke aard ook, die wegens inbreuk op de bepalingen van deze wet tegen hun organen of aangestelden zijn uitgesproken.

Dit geldt eveneens voor de leden van alle professionele verenigingen die geen rechtspersoonlijkheid bezitten, wanneer de inbreuk door een vennoot, zaakvoerder of aangestelde is gepleegd ter gelegenheid van een tot de werkzaamheid van de vereniging behorende verrichting. Evenwel is de burgerrechtelijk aansprakelijke vennoot persoonlijk niet verder gehouden dan tot de sommen of waarden die de verrichting hem opgebracht heeft.

Deze vennootschappen, verenigingen en leden kunnen rechtstreeks voor de strafrechter gedagvaard worden door het openbaar ministerie of door de burgerlijke partij.

Art. 28

De bepalingen van boek I van het Strafwetboek, met inbegrip van hoofdstuk VII en van artikel 85, zijn van toepassing op de inbreuken bedoeld in deze wet.

HOOFDSTUK VII

Slotbepalingen

Art. 29

Een beding waarbij de wet van een Staat die geen lid is van de Europese Unie op toepasselijk wordt verklaard op een overeenkomst bedoeld in deze wet, wordt met betrekking tot de in deze wet geregelde materies als niet geschreven beschouwd wanneer bij gebreke van dat beding de wet van een lidstaat van de Europese Unie toepasselijk zou zijn en die wet de cliënt in voornoemde materies een hogere bescherming verleent.

Een beding waarbij de cliënt verzaakt aan de hem door deze wet toegekende rechten wordt eveneens als niet geschreven beschouwd.

BIJLAGE

1. Bedingen die tot doel of tot gevolg hebben :

a) de wettelijke aansprakelijkheid van de titularis van een vrij beroep uit te sluiten of te beperken bij overlijden of lichamelijk letsel van de cliënt ten gevolge van een doen of nalaten van deze titularis van een vrij beroep;

cées pour infraction aux dispositions de la présente loi contre leurs organes ou préposés.

Il en est de même des membres de toutes associations professionnelles dépourvues de la personnalité civile, lorsque l'infraction a été commise par un associé, gérant ou préposé, à l'occasion d'une opération entrant dans le cadre de l'activité de l'association. L'associé civilement responsable n'est toutefois personnellement tenu qu'à concurrence des sommes ou valeurs qu'il a retirées de l'opération.

Ces sociétés, associations et membres pourront être cités directement devant la juridiction répressive par le ministère public ou la partie civile.

Art. 28

Les dispositions du livre Ier du Code pénal, sans exception du chapitre VII et de l'article 85, sont applicables aux infractions visées par la présente loi.

CHAPITRE VII

Dispositions finales

Art. 29

Une clause déclarant applicable à un contrat visé à la présente loi la loi d'un État tiers à l'Union européenne est réputée non écrite en ce qui concerne les matières réglées par la présente loi lorsque, en l'absence de cette clause, la loi d'un État membre de l'Union européenne serait applicable et que cette loi procure une protection plus élevée au client dans lesdites matières.

Est également réputée non écrite une clause par laquelle le client renonce aux droits qui lui sont conférés par la présente loi.

ANNEXE

1. Clauses ayant pour objet ou pour effet :

a) d'exclure ou de limiter la responsabilité légale du titulaire d'une profession libérale en cas de mort d'un client ou de dommages corporels causés à celui-ci, résultant d'un acte ou d'une omission de ce titulaire d'une profession libérale;

b) de wettelijke rechten van de cliënt ten aanzien van de titularis van een vrij beroep of een andere partij in geval van volledige of gedeeltelijke wanprestatie of van gebrekkige uitvoering door de titularis van een vrij beroep van één van diens contractuele verplichtingen, met inbegrip van de mogelijkheid om een schuld jegens de titularis van een vrij beroep te compenseren met een schuldvordering jegens deze op ongepaste wijze uit te sluiten of te beperken;

c) te voorzien in een onherroepelijke verbintenis van de cliënt terwijl de uitvoering van de prestaties van de titularis van een vrij beroep onderworpen is aan een voor-waarde waarvan de verwezenlijking uitsluitend afhankelijk is van zijn wil;

d) de titularis van een vrij beroep toe te staan door de cliënt betaalde bedragen te behouden wanneer deze afziet van het sluiten of het uitvoeren van de overeenkomst, zonder erin te voorzien dat de cliënt een gelijk-waardig bedrag aan schadevergoeding mag verlangen van de titularis van een vrij beroep wanneer deze zich terug-trekt;

e) de cliënt die zijn verbintenissen niet nakomt, een onevenredig hoge schadevergoeding op te leggen;

f) de titularis van een vrij beroep toe te staan de overeenkomst op te zeggen indien zulks niet aan de cliënt wordt toegestaan, alsmede de titularis van een vrij beroep toe te staan de door de cliënt betaalde voorschotten te behouden ingeval de titularis van een vrij beroep zelf de overeenkomst opzegt;

g) de titularis van een vrij beroep toe te staan een overeenkomst van onbeperkte duur zonder redelijke opzeggingstermijn eenzijdig op te zeggen, behalve in geval van gewichtige redenen;

h) een overeenkomst van bepaalde duur automatisch te verlengen bij ontbreken van tegengestelde kennisgeving van de cliënt, terwijl een al te ver van het einde van de overeenkomst verwijderde datum is vastgesteld als uiterste datum voor de kennisgeving van de wil van de cliënt om de overeenkomst niet te verlengen;

i) op onweerlegbare wijze de instemming vast te stellen van de cliënt met bedingen waarvan deze niet daadwerkelijk kennis heeft kunnen nemen vóór het sluiten van de overeenkomst;

j) de titularis van een vrij beroep te machtigen zonder geldige, in de overeenkomst vermelde reden eenzijdig de voorwaarden van de overeenkomst te wijzigen;

k) de titularis van een vrij beroep te machtigen zonder geldige reden eenzijdig de kenmerken van het te leveren produkt of de te verrichten dienst te wijzigen;

l) te bepalen dat de prijs van de goederen wordt vastgesteld op het ogenblik van levering, dan wel de verkoper van de goederen of de dienstverrichter het recht te verlenen zijn prijs te verhogen, zonder dat de cliënt in

b) d'exclure ou de limiter de façon inappropriée les droits légaux du client vis-à-vis du titulaire d'une profession libérale ou d'une autre partie en cas de non-exécution totale ou partielle, ou d'exécution défectueuse par le titulaire d'une profession libérale d'une quelconque des obligations contractuelles, y compris la possibilité de compenser une dette envers le titulaire d'une profession libérale avec une créance qu'il aurait contre lui;

c) de prévoir un engagement ferme du client, alors que l'exécution des prestations du titulaire d'une profession libérale est assujettie à une condition dont la réalisation dépend de sa seule volonté;

d) de permettre au titulaire d'une profession libérale de retenir des sommes versées par le client lorsque celui-ci renonce à conclure ou à exécuter le contrat, sans prévoir le droit, pour le client, de percevoir une indemnité d'un montant équivalent de la part du titulaire d'une profession libérale lorsque c'est celui-ci qui renonce;

e) d'imposer au client qui n'exécute pas ses obligations une indemnité d'un montant disproportionnellement élevé;

f) d'autoriser le titulaire d'une profession libérale à résilier le contrat de façon discrétionnaire si la même faculté n'est pas reconnue au client, ainsi que de permettre au titulaire d'une profession libérale de retenir les sommes versées au titre de prestations non encore réalisées par lui, lorsque c'est le titulaire d'une profession libérale lui-même qui résilie le contrat;

g) d'autoriser le titulaire d'une profession libérale à mettre fin sans préavis raisonnable à un contrat à durée indéterminée, sauf en cas de motif grave;

h) de proroger automatiquement un contrat à durée déterminée en l'absence d'expression contraire du client, alors qu'une date excessivement éloignée de la fin du contrat a été fixée comme date limite pour exprimer cette volonté de non-prorogation de la part du client;

i) constater de manière irréfragable l'adhésion du client à des clauses dont il n'a pas eu, effectivement, l'occasion de prendre connaissance avant la conclusion du contrat;

j) d'autoriser le titulaire d'une profession libérale à modifier unilatéralement les termes du contrat sans raison valable et spécifiée dans le contrat;

k) d'autoriser le titulaire d'une profession libérale à modifier unilatéralement sans raison valable des caractéristiques du produit à livrer ou du service à fournir;

l) de prévoir que le prix des biens est déterminé au moment de la livraison, ou d'accorder au vendeur de biens ou au fournisseur de services le droit d'augmenter leurs prix, sans que, dans les deux cas, le client n'ait

beide gevallen het overeenkomstige recht heeft om de overeenkomst op te zeggen, indien de eindprijs te hoog is ten opzichte van de bij het sluiten van de overeenkomst bedongen prijs;

m) de titularis van een vrij beroep het recht te geven te bepalen of de geleverde goederen of de dienst aan de bepalingen van de overeenkomst beantwoorden of hem het exclusieve recht te geven om één of ander be- ding van de overeen-komst te interpreteren;

n) de verplichting van de titularis van een vrij beroep te beperken om de verbintenissen na te komen die door zijn gevolmachtigden zijn aangegaan, of diens verbinte- nissen te laten afhangen van het naleven van een bijzondere formali- teit;

o) de cliënt te verplichten al zijn verbintenissen na te komen, zelfs wanneer de titularis van een vrij beroep zijn verbintenissen niet uitvoert;

p) te voorzien in de mogelijkheid van overdracht van de overeenkomst door de titularis van een vrij beroep, wanneer hierdoor de garanties voor de cliënt zonder diens instemming geringer kunnen worden;

q) het indienen van een beroep of het instellen van een rechtsvordering door de cliënt te beletten of te be- lemmeren, met name door de cliënt te verplichten zich uitsluitend tot een niet onder een wettelijke regeling ressor-terend scheidsgerecht te wenden, door de bewijs- middelen waarop de cliënt een beroep kan doen op ongeoor- loofde wijze te beperken of hem een bewijslast op te leggen die volgens het geldende recht normaliter op een andere partij bij de overeenkomst rust.

2. Draagwijdte van de punten g), j) en l) :

a) Punt g) staat niet in de weg aan bedingen waarbij de leverancier van financiële diensten zich het recht voor- behoudt eenzijdig een eind te maken aan een over- een- komst van onbepaalde duur, en dit zonder op- zegtermijn in geval van geldige reden, mits de titularis van een vrij beroep verplicht wordt hiervan onmiddellijk de andere contrac-terende partij(en) op de hoogte te stellen.

b) Punt j) staat niet in de weg aan bedingen waarbij de leverancier van financiële diensten zich het recht voor- behoudt de door of aan de cliënt te betalen rentevoet of het bedrag van alle andere op de financiële diensten be- trekking hebbende lasten bij geldige reden zonder op- zegtermijn te wijzigen, mits de titularis van een vrij be- roep verplicht wordt dit zo spoedig mogelijk ter kennis te brengen van de andere contracterende partij(en) en deze vrij is (zijn) onmiddellijk de overeen-komst op te zeggen.

Punt j) staat evenmin in de weg aan bedingen waarbij de titularis van een vrij beroep zich het recht voorbe-

de droit correspondant lui permettant de rompre le contrat au cas où le prix final est trop élevé par rapport au prix convenu lors de la conclusion du contrat;

m) d'accorder au titulaire d'une profession libérale le droit de déterminer si la chose livrée ou le service fourni est conforme aux stipulations du contrat ou de lui conférer le droit exclusif d'interpréter une quelconque clause du contrat;

n) de restreindre l'obligation du titulaire d'une profession libérale de respecter les engagements pris par ses mandataires ou de soumettre ses engagements au respect d'une formalité particulière;

o) d'obliger le client à exécuter ses obligations lors même que le titulaire d'une profession libérale n'exécuterait pas les siennes;

p) de prévoir la possibilité de cession du contrat de la part du titulaire d'une profession libérale, lorsqu'elle est susceptible d'engendrer une diminution des garanties pour le client sans l'accord de celui-ci;

q) de supprimer ou d'entraver l'exercice d'actions en justice ou des voies de recours par le client, notamment en obligeant le client à saisir exclusivement une juridiction d'arbitrage non couverte par des dispositions légales, en limitant indûment les moyens de preuves à la disposition du client ou en imposant à celui-ci une charge de preuve qui, en vertu du droit applicable, devrait revenir normalement à une autre partie du contrat.

2. Portée des points g), j) et l) :

a) Le point g) ne fait pas obstacle à des clauses par lesquelles le fournisseur de services financiers se réserve le droit de mettre fin au contrat à durée indéterminée unilatéralement, et ce, sans préavis en cas de raison valable, pourvu que soit mise à la charge du titulaire d'une profession libérale l'obligation d'en informer la ou les autres parties contractantes immédiatement.

b) Le point j) ne fait pas obstacle à des clauses selon lesquelles le fournisseur de services financiers se réserve le droit de modifier le taux d'intérêt dû par le client ou dû à celui-ci, ou le montant de toutes autres charges afférentes à des services financiers, sans aucun préavis en cas de raison valable, pourvu que soit mise à la charge du titulaire d'une profession libérale l'obligation d'en informer la ou les autres parties contractantes dans les meilleurs délais et que celles-ci soient libres de résilier immédiatement le contrat.

Le point j) ne fait pas non plus obstacle à des clauses selon lesquelles le titulaire d'une profession libérale se

BEPALINGEN VAN HET GERECHTELIJK WETBOEK

Art. 587, eerste lid

De voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg doet uitspraak :

1° over de geschillen bedoeld in de wet van 20 juli 1971 op de begraafplaatsen en de lijkbezorging;

2° over de vorderingen bedoeld in artikel 68 van de wet van 29 maart 1962 houdende organisatie van de ruimtelijke ordening en de stedenbouw;

3° over de vorderingen bedoeld in artikel 4 van de wet van 21 oktober 1992 betreffende de misleidende reclame inzake de vrije beroepen;

4° over de vorderingen bedoeld in artikel 14 van de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens;

5° over de vorderingen ingesteld overeenkomstig de wet van 12 januari 1993 betreffende een vorderingsrecht inzake bescherming van het leefmilieu;

6° over de vorderingen bedoeld in artikel 6 van de wet van 3 april 1997 betreffende oneerlijke bedingen in overeenkomsten gesloten tussen titularissen van vrije beroepen en hun cliënten.

houdt de voorwaarden van een overeenkomst voor onbepaalde tijd eenzijdig te wijzigen, mits hij verplicht is de cliënt daarvan redelijke tijd vooraf in kennis te stellen en het de laatste vrij staat de overeenkomst te ontbinden.

c) De punten g), j) en l) zijn niet van toepassing op :

– transacties met betrekking tot effecten, financiële instrumenten en andere produkten of diensten waarvan de prijs verband houdt met de fluctuaties van een beurskoers of een beursindex dan wel financiële marktkoersen waar de titularis van een vrij beroep geen invloed op heeft;

– overeenkomsten voor de aankoop of verkoop van vreemde valuta, reischeques of internationale in deviezen opgestelde postmandaten.

d) Punt l) staat niet in de weg aan bedingen van prijsindexering, voor zover deze wettig zijn en de wijze waarop de prijs wordt aangepast hierin expliciet beschreven is.

BEPALINGEN VAN HET GERECHTELIJK WETBOEK

Art. 587, eerste lid

De voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg doet uitspraak :

1° over de geschillen bedoeld in de wet van 20 juli 1971 op de begraafplaatsen en de lijkbezorging;

2° over de vorderingen bedoeld in artikel 68 van de wet van 29 maart 1962 houdende organisatie van de ruimtelijke ordening en de stedenbouw;

3° (...);

4° over de vorderingen bedoeld in artikel 14 van de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens;

5° over de vorderingen ingesteld overeenkomstig de wet van 12 januari 1993 betreffende een vorderingsrecht inzake bescherming van het leefmilieu;

6° over de vorderingen bedoeld in de artikelen 17 en 20 van de wet van (...) betreffende de misleidende en vergelijkende reclame, de onrechtmatige bedingen en de op afstand gesloten overeenkomsten inzake de vrije beroepen.

DISPOSITIONS DU CODE JUDICIAIRE

Art. 587, alinéa 1er.

Le président du tribunal de première instance statue :

1° sur les contestations prévues par la loi du 20 juillet 1971 sur les funérailles et sépultures;

2° sur les demandes prévues par l'article 68 de la loi du 29 mars 1962 organique de l'aménagement du territoire et de l'urbanisme;

3° sur les demandes prévues à l'article 4 de la loi du 21 octobre 1992 relative à la publicité trompeuse en ce qui concerne les professions libérales;

4° sur les demandes prévues à l'article 14 de la loi du 8 décembre 1992 relative à la protection de la vie privée à l'égard des traitements de données à caractère personnel;

5° sur les demandes formées conformément à la loi du 12 janvier 1993 concernant un droit d'action en matière de protection de l'environnement;

6° sur les demandes prévues à l'article 6 de la loi du 3 avril 1997 relative aux clauses abusives dans les contrats conclus avec leurs clients par les titulaires de professions libérales.

réserve le droit de modifier unilatéralement les conditions d'un contrat de durée indéterminée pourvu que soit mis à sa charge le devoir d'en informer le client avec un préavis raisonnable et que celui-ci soit libre de résilier le contrat.

c) Les points g), j) et l) ne sont pas applicables aux :

– transactions concernant les valeurs mobilières, instruments financiers et autres produits ou services dont le prix est lié aux fluctuations d'un cours ou d'un indice boursier ou d'un taux de marché financier que le titulaire d'une profession libérale ne contrôle pas;

– contrats d'achat ou de vente de devises, de chèques de voyage ou de mandats-poste internationaux libellés en devises.

d) Le point l) ne fait pas obstacle aux clauses d'indexation de prix pour autant qu'elles soient licites et que le mode de variation du prix y soit explicitement décrit.

DISPOSITIONS DU CODE JUDICIAIRE

Art 587, alinéa 1er

Le président du tribunal de première instance statue :

1° sur les contestations prévues par la loi du 20 juillet 1971 sur les funérailles et sépultures;

2° sur les demandes prévues par l'article 68 de la loi du 29 mars 1962 organique de l'aménagement du territoire et de l'urbanisme;

3° (...);

4° sur les demandes prévues à l'article 14 de la loi du 8 décembre 1992 relative à la protection de la vie privée à l'égard des traitements de données à caractère personnel;

5° sur les demandes formées conformément à la loi du 12 janvier 1993 concernant un droit d'action en matière de protection de l'environnement;

6° sur les demandes prévues aux articles 17 et 20 de la loi du (...) relative à la publicité trompeuse et à la publicité comparative, aux clauses abusives et aux contrats à distance en ce qui concerne les professions libérales